

Aa

Aa

aa-bis

alb-bas

Koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan
**KOULUTUSPOLIITTINEN
TIEDONANTO**

Saamelaiskäräjien kokoukselle

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'GÁ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat – koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan puheenjohtaja Jan Saijets

1. JOHDANTO	6
2. OPETUKSEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA RAHOITUS	10
2.1. Varhaiskasvatus	10
2.2. Perusopetus	11
2.3. Lukiokoulutus	13
2.4. Rahoitus	14
3. OPETUSTILANNE	16
3.1. Saamenkielinen varhaiskasvatus	18
3.2. Opetus saamelaisten kotiseutualueen kunnissa	18
3.2.1. Enontekiö	19
3.2.2. Inari	20
3.2.3. Sodankylä	21
3.2.4. Utsjoki	22
3.3. Opetus saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella	23
3.3.1. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke	25
3.3.2. Saamen kielten opetus ennen pilottihanketta	28
3.4. Saamen kielten ja saamenkielinen opetus kielittäin	29
3.4.1. Inarinsaame	29
3.4.2. Koltansaame	29
3.4.3. Pohjoissaame	30
4. OPETTAJATILANNE JA OPETTAJAKOULUTUS	30
4.1. Opettajatilanteen selvitykset vuosina 2017 ja 2019	31
4.2. Oulun yliopiston Giellagas-instituutti ja Ketterä Korkeakoulu -hanke	33
4.5. Sámi allaskuvla/ Saamelainen korkeakoulu	35
4.6 Lapin yliopisto	36

5. OPETUSSUUNNITELMA 37

5.1. Voimassa olevat valtakunnalliset normiasiakirjat	37
5.1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	37
5.1.2. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet	37
5.1.3. Lukion opetussuunnitelman perusteet	38
5.2. Saamelaisopetus koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmissa	39
5.2.1. Kotiseutualueen kunnat	39
5.2.2. Kotiseutualueen ulkopuoliset kaupungit	46
5.2.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	48

6. SAAMENKIELINEN OPPIMATERIAALITYÖ 50

6.1. Resurssit ja työntekijät	50
6.2. Vaalikauden 2016–2019 tulokset	52
6.3. Inarinsaamen ja inarinsaamenkielisen opetuksen materiaalityö	66
6.4. Koltansaamen ja koltansaamenkielisen opetuksen materiaalityö	68
6.5. Pohjoissaamen ja pohjoissaamenkielisen opetuksen materiaalityö	69
6.6. Yhteenveto: uudistamistarpeet	70

7. KOULUTUSPOLIITTISET JOHTOPÄÄTÖKSET 72

LIITTEET

1. Saamen kielen ja saamenkielinen opetus Suomen peruskouluissa ja lukioissa 2020-2021, tilasto	82
2. Saamelainen varhaiskasvatus, lapsimäärät vuosina 2012–2020, tilasto	94
3. Lapin aluehallintoviraston yhteenveto 12.6.2020, saamelaisten kotiseutualueen kuntien saamen valtionavustuksen kehittyminen	98

ALKUSANAT

Vaalikauden alussa astuin Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan puheenjohtajaksi jokseenkin pelonsekaisin tuntein. Saamen opetus - saamenkielinen opetus, kielen opetus ja varhaiskasvatus - ovat ainoita asioita, joissa Saamelaiskäräjillä on oikeasti vaikutusvaltaa ja siitä seuraa myös vastuu onnistua. Aihepiiri on varsin laaja, kun käsittää saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen kaikilla tasoilla, ja Saamelaiskäräjät on lähes ainoa taho, joka julkaisee saamenkielisiä oppimateriaaleja Suomessa.

Huomasin kyllä heti ensimmäisenä vuonna, että minun pelkoni olivat turhat. Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimiston henkilökunta on erittäin pätevää ja motivoitunutta. Tällöin paras lopputulos syntyy antamalla heille vapaus toteuttaa työnsä mahdollisimman tehokkaasti ja koettaa olla itse puuttumatta yksityiskohtiin tai olla turhana jarruna. Tämän lisäksi koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan jäsenet olivat asiansa tuntevia motivoituneita opettajia, joiden kanssa oli todella helppoa kokoustaa. Vaikka käsiteltävänä oli suuria ja vaikeita asioita ja vaikka näkemyksissämme oli vivahde-eroja ja erilaisia painotuksia päädyimme muistaakseni kaikissa päätöksissä yksimielisyyteen. Poliitikkonahan mielelläni ottaisin kunnian tästä, että olisin ollut taitava puheenjohtaja, mutta kyse ei ollut siitä. Lautakunnan jäsenet ottivat luottamusasemansa vakavasti ja he olivat taustansa takia erittäin perehtyneitä aiheeseen. Samoin yhteistyö Saamelaiskäräjien muun sihteeristön ja erityisesti puheenjohtajan kanssa oli saumatonta. Sellainen yhdistelmä takaa onnistuneen lopputuloksen.

4

Tämän koulutuspoliittisen tiedonannon tarkoituksena on kertoa kauden 2016 - 2019 aikana tapahtunut saamenkielisen sekä saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksen tilanteen ja koulutuspoliittisen aseman kehittyminen. Vaalikauden aikana on tapahtunut todella paljon, josta osoituksena tämä varsin seikkaperäinen tiedonanto. Itselleni jäi mieleen monta käsitellyttä asiaa, mutta ehkä parhaiten jäi mieleen viisi asiaa:

1. Digitaalinen oppimisympäristö materiaaleineen otettiin käyttöön. Tämä oli kallis ja vaikea päätös, jota työstimme pitkään, koska eritasoisia ja -hintaisia vaihtoehtoja oli paljon tarjolla.
2. Opettajien koulutusohjelman käynnistäminen oli suuri asia, koska saamenkielisen ja saamen kielen opetuksessa on krooninen opettajapulaa.
3. Etäopetus saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle saatiin käynnistettyä pilottiprojektin muodossa, jossa keskeisessä roolissa oli pieni Utsjoen kunta, joka otti merkittävän vetovastuun. Etäopetuksessa olevien oppilaiden määrät kasvavat koko ajan, mikä voi osoittautua yhdeksi merkittäväksi edistysaskeleeksi kotiseutualueen eteläpuolella oleville saamelaislapsille edellyttäen, että etäopetus saadaan pysyväksi.

4. Oppimateriaalituotanto on budjettiin nähden huikea! Harvassa paikassa saadaan verovaroille näin paljon vastinetta kuin saamelaiskäräjien oppimateriaalituotannossa. Tästä huolimatta haastetta on paljonkin, koska Suomessa saamen kieliä on kolme ja kaikille pitää olla uuden opetussuunnitelman mukaisia oppimateriaaleja.
5. Onnistuneet rekrytoinnit, joilla saatiin projekteihin ja saamelaiskäräjien sihteeristöön uskomattomia tehopakkauksia.

Monta palloa on myös laitettu pyörimään, joiden tulevaisuus on vielä auki. Saamelaisten kannalta merkittävää on mielestäni maan uuden hallituksen myönteinen suhtautuminen saamen opetukseen. Tätä kirjoittaessa tiedämme jo, että Antti Rinteen hallituksessa opetusministerin tehtävää hoitanut Li Andersson jatkaa opetusministerinä myös pääministeri Sanna Marinin hallituksessa. Opetusministeri ehti jo tarttua meille tärkeisiin asioihin ja odotamme saamelaisopetuksen kehittämistyöryhmän asettamista opetus- ja kulttuuriministeriöön. Joka tapauksessa työ saamen opetuksen tilan parantamiseksi jatkuu ja tuottaa tulosta!

Kaiken kaikkiaan minulle on ollut kunnia olla osallisena Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan ja -toimiston työskentelyssä.

Jan Saijets

Koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan puheenjohtaja 2016–2019

1. JOHDANTO

Saamelaiskäräjien työjärjestys (11 §, 19) edellyttää, että koulutus- ja oppimateriaalilautakunta laatii käräjien kokoukselle kerran vaalikauden aikana tiedonannon saamenkielisen sekä saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetuksen tilanteen ja koulutuspoliittisen aseman kehittymisestä. Tiedonanto annetaan nyt ensimmäistä kertaa Saamelaiskäräjien toiminnan aikana. Sitä koskeva maininta kirjattiin työjärjestykseen edellisen vaalikauden lopussa, vuonna 2015.

Vaalikausi 2016–2019 on ollut yhteistyön vaalikausi, tuloksellinen ja aktiivinen sekä saamelaisyhteisön että suomalaisen opetushallinnon suuntaan. Saamelaiskäräjät osallistui Saamelaisen Parlamentaarisen Neuvoston toimintaohjelmaa toteuttavan Rájáhis sámeoahpahus (Rajaton saamelaisopetus) -työryhmän työhön vuosina 2018-2019. Työryhmän sihteerinä toimi koulutus- ja oppimateriaalitoimiston työntekijä ja jäsenenä kaksi Saamelaiskäräjien nimeämää edustajaa, joista toinen koulutus- ja oppimateriaalilautakunnasta ja toinen hallinnosta. Työryhmän raportti, joka oli laajemman hankkeen esivaihe, luovutettiin työtä johtaneelle Norjan Saamelaiskäräjille joulukuussa 2019. Työryhmä selvitti rajat ylittävän saamelaisen kouluyhteistyön tilannetta, haasteita ja teki esityksiä yhteistyön laajentamiseksi.

Koulutuspoliittinen yhteistyö ja yhteydenpito opetus- ja kulttuuriministeriöön ja Opetushallitukseen on ollut entistä läheisempää ja aktiivisempaa ja johtanut konkreettisiin tuloksiin. Pitkäaikaisten neuvotteluiden ja lukuisten esitysten tuloksena käynnistyi kaksi saamelaisopetuksen kannalta merkittävää kolmevuotista hanketta, joita molempia rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuspilotin (2018–2020) tavoitteena on parantaa saamelaisopetuksen saavutettavuutta valtakunnallisesti ja saattaa se pysyväille perustalle koko maassa (www.saamenetaopetus.com/). Hanke pyrkii toteuttamaan perusopetusta ja lukiota käyvien saamelaisoppilaiden omaan kieleensä liittyviä oikeuksia, jotka nykyisin luetaan jokaiselle kuuluviin perusoikeuksiin ja ihmisoikeuksiin.

Toinen tärkeä hanke käynnistyi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana ja Oulun yliopiston Giellagas-instituutin johtamana syksyllä 2019. Ketterä korkeakoulu -nimellä kulkevan hankkeen tavoitteena on kouluttaa nopealla aikataululla, kuitenkin tutkinto- ja kelpoisuusvaatimusten laadusta tinkimättä, kymmeniä uusia muodollisen kelpoisuuden omaavia saamenkielisiä aineenopettajia. Hanke käynnistyi inarin- ja pohjoissaamen

perus- ja aineopinnoilla lähellä saamelaisopetuksen vahvinta kenttää Inarissa, koltansaamen osalta etäyhteyksin. Hanke jatkuu opettajan pedagogisilla ja saamelaisen kirjallisuuden opinnoilla (www.oulu.fi/giellagas/kettera). Molemmat ministeriön rahoittamat hankkeet ovat saaneet hyvän, suorastaan riemastuneen vastaanoton ja odotukset molempia kohtaan ovat suuret.

Saamelaiskäräjillä ovat vierailleet Opetushallituksessa vuonna 2017 työnsä aloittanut uusi pääjohtaja Olli-Pekka Heinonen, lukuisat virkamiehet, päättäjät ja syksyllä 2019 myös uusi opetusministeri Li Andersson. Henkilökohtaiset kontaktit ja asioiden näkeminen ja kokeminen paikan päällä antaa päättäjille ja saamelaisopetuksen asioita valmisteleville virkamiehille elävämpää, syvempää ja todempaa tietoa kuin pelkät sähkö- tai paperipostitse lähetetyt asiakirjat, joita toimistosta lähtee satamäärin joka vuosi.

Vaalikauden ollessa jo päättymässä, Saamelaiskäräjien opetus- ja kulttuuriministeriölle tekemät esitykset saamelaisopetuksen kokonaisuutta selvittävän työryhmän asettamiseksi näyttävät toteutuvan. Ministeriö neuvotteli Saamelaiskäräjien kanssa työryhmän toimeksiannosta ja asettamisesta marraskuun lopulla, mutta tätä tiedonantoa kirjoitettaessa työryhmää ei ole vielä asetettu.

Opetushallituksen kanssa tehty yhteistyö on tuottanut aineistoa saamelaistiedon opetukseen kouluissa (www.oktavuohta.com) ja johtanut yhteydenpitoon valtakunnallisesti toimivan kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta kehittävän Poiju-verkoston kanssa. Poiju-verkosto vieraili Saamelaiskäräjillä syksyllä 2018 saaden kahden päivän aikana tietopaketin saamen kielten, saamelaisopetuksen ja saamelaisen varhaiskasvatuksen tilanteesta ja tutustuen Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimiston työhön. Poiju-verkosto avusti saamen kielten etäyhteyksiä käyttävän opetuspilotin käynnistymisessä luomalla yhteyksiä kouluihin eri puolilla maata.

Yhteistyö Opetushallituksen kanssa on tarkoittanut sekä asiantuntijatehtäviä että käytännöllistä apua molempiin suuntiin. Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on saanut OPH:lta valtionavustusta Saamen kielikyöpy opetuksessa - opetushenkilöstön täydennyskoulutushankkeen toteuttamiseen (2015) ja sittemmin myös aihetta käsittelevän teemakirjan toimittamiseen ja painatukseen. Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on puolestaan mm. vastannut varhaiskasvatuussuunnitelman perusteiden kokonaisuuden sekä perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteiden erityisesti saamelaisopetusta koskevien osioiden kääntämisestä kaikille kolmelle saamen kielelle (www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot).

Opetushallitus rahoittaa myös Saamelaiskäräjillä tehtävää oppimateriaalityötä, jonka resurssit ovat lisääntyneet 2010-luvun alkuvuosina. Lisäyksistä huolimatta oppimateriaalityötä on kautta vuosien vaivannut resurssipula. Henkilöresursseja on saatavilla aiempia vuosia ja vuosikymmeniä paremmin, mutta tätä toimintakenttää vaivaa alituinen puute rahallisista resursseista. 2010-luvulla toteutetut opetussuunnitelmauudistukset ja uusissa perusteissa edellytetty digitaalisen oppimateriaalin valmistaminen ovat kiristäneet Saamelaiskäräjien oppimateriaalityön budjetin äärimmilleen.

Oppimateriaalityö on kuitenkin palkitsevaa, koska jokainen uusi valmistunut oppimateriaali, oppikirja, työkirja, digiaineisto, kuvataulu, video, peli tai CD otetaan opetuksen kentällä ilolla vastaan. Saamelaisopetuksessa ei ole koskaan ollut mahdollista valita useamman oppimateriaalivaihtoehdon tai -sarjan välillä kuten suomenkielisessä opetuksessa. Saamelaiskäräjät pyrkii täyttämään aukkoja, toteuttamaan tarpeita ja pysymään opetussuunnitelmauudistusten mukana niin, että kaikissa kolmessa saamen kielessä ja kaikilla kolmella saamen kielellä annettavaa opetusta varten saatavilla olisi mahdollisimman paljon hyvätasoista oppimateriaalia. Monet oppimateriaalit ovat käytössä paljon pitempään kuin suomenkielisen opetuksen vastaavat materiaalit.

8

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa myös jokakeväistä saamelaislasten ja -nuorten kulttuurijuhlaa, Saamelaisnuorten taidetapahtumaa. Se kuuluu osana valtakunnalliseen Nuori kulttuuri –tapahtumaan (<https://nuorikulttuuri.fi/>). Saamelaisnuorten taide-tapahtumien pääteemat seuraavat valtakunnallisia teemoja. Taidetapahtumassa valitaan vuosittain saamelaisnuorten edustajat valtakunnallisiin Sounds-, Moves- tai Teatris -tapahtumiin kulloisenkin teeman mukaan. Lisäksi taidetapahtumassa on vuosittain vaihtuva omaan kulttuuriin liittyvä saamelaisteema. Saamelaisnuorten taidetapahtumaa ei käsitellä tässä tiedonannossa, vaikka sen merkitys saamelaislasten ja -nuorten oman kielen käyttämiselle, omakielisille taide- ja kulttuuriharrastuksille ja yhteenkuuluvuudelle onkin kiistaton. Saamelaiskäräjät arvostaa sitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö mahdollistaa jokavuotisen tapahtuman erityisellä valtionavustuksella.

Viranomaisyhteistyön välineenä toimii Saamelaiskäräjien asettama saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelin. Se kokoaa kaksi kertaa vuodessa saamelaisopetuksen kannalta keskeiset tahot saman pöydän ääreen. Yhteistyöelimen toiminnassa päättyvän vaalikauden aikana ovat olleet mukana opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Lapin aluehallintovirasto, saamelaisten kotiseutualueen kunnat Enontekiö, Inari, Sodankylä ja Utsjoki, Helsingin, Oulun ja Rovaniemen kaupungit, Oulun yliopiston Giellagas-instituutti sekä Saamelaisalueen koulutuskeskus. Yhteistyöelimen merkitys saamen opetusasioiden kehittämisessä on selvästi nähtävissä. Yhteistyöelintä johtavat Saamelaiskäräjien

nimeämä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ja sen kokousten valmistelu kuuluu koulutus- ja oppimateriaalitoimiston tehtäviin. Yhteistyöelimen puheenjohtajana päättävän vaalikauden aikana on toiminut koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan puheenjohtaja Jan Saijets ja jäsenenä inarinsaamen opetusta edustanut Iiris Mäenpää ja koltansaamen opetusta edustanut Seija Sivertsen.

Tämä tiedonanto on työstetty koulutus- ja oppimateriaalitoimiston ja -lautakunnan yhteistyönä (www.samediggi.fi/toiminta/koulutus-ja-oppimateriaali/). Toimiston työntekijät ovat kirjoittaneet ja toimittaneet aineiston, jota lautakunnan jäsenet ovat voineet kommentoida pilvipalvelussa. Toimiston oppimateriaalityöntekijät Marita Aikio, Hannu Kangasniemi, Miina Seurujärvi ja Raija Lehtola ovat kirjoittaneet kuvaukset ja arviot, laattineet esitysgrafiikat ja luetteloinnit oppimateriaalityön tilanteesta ja aikaansaannoksista vaalikauden 2016–2019 ajalta. Lisäksi he ovat ottaneet selvää saamelaisopetusta koskevista kirjauksista saamelaisten kotiseutualueen kuntien opetussuunnitelmissa.

Saamen kielten etäopetushankkeen työntekijät Arla Magga ja Eila Tapiola (Utsjoen kunnasta) puolestaan kirjoittavat omasta hankkeestaan, sille hyväksytystä ensimmäisestä saamen kielten etäopetuksen opetussuunnitelmasta ja myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella toimivien koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmista ja opetustilanteesta. Opetuksen lainsäädäntöä, rahoitusta sekä opetus- ja opettajatilannetta koskevat osiot on kirjoittanut koulutussihteeri Ulla Aikio-Puoskari, joka on myös koonnut ja toimittanut erilliset osiot yhdeksi asiakirjaksi. Saamelaisopetuksen tilastot päättävän vaalikauden osalta on koonnut ja päivittänyt Unna-Maari Pulska. Tiedonannon ulkoasu on Anni Näkkäläjärven ja Unna-Maari Pulskan käsialaa. Kannen kuvat inarin- ja pohjoissaamen kielten aakkoskuva-
taulujen ensimmäisistä kirjaimista, Tania-Maria Moilanen ja Nora Bäck. Saamelaiskäräjät
2019

Inarissa joulukuussa 2019

Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta 2016–2019

Jan Saijets, puheenjohtaja

Ulla Maarit Magga, varapuheenjohtaja

Elli-Marja Hetta

Tauno Ljetoff

Iiris Mäenpää

Eila Tapiola

Samuel Valkeapää

2. OPETUKSEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA RAHOITUS

2.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta koskevaan lainsäädäntöön on tehty kolme laajempaa uudistusta 2010-luvun aikana. Vuonna 1973 säädetty laki lasten päivähoidosta¹ uudistettiin varhaiskasvatuslaiksi vuonna 2015². Lain seurauksena 'päivähoito' korvattiin termillä 'varhaiskasvatus', jolla korostetaan toiminnan kasvatuksellista roolia. Varhaiskasvatus siirtyi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja liitettiin tiiviimmin osaksi maan koulutusjärjestelmää. Vuonna 2018 varhaiskasvatuslakia uudistettiin edelleen laajasti. Uudessa laissa³ korostetaan varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja lisätään varhaiskasvatuksen pedagogisen henkilöstön osuutta toiminnassa. Aiempi lastentarhanopettajan virkanimike muutettiin varhaiskasvatuksen opettajaksi, jonka rinnalla toimivat varhaiskasvatuksen sosionomit ja lastenhoitajat. Opetushallituksen tehtäväksi säädettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatiminen (21 §). Asiakirjasta tuli ensimmäisen kerran varhaiskasvatuksen järjestäjiä sitova normiasiakirja. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee uuden lain mukaan hyväksyä valtakunnalliseen normiasiakirjaan perustuva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma (22 §).

10

Saamelaisia koskevista varhaiskasvatuslain säännöksistä tärkein on vuodesta 1981 lähtien⁴ voimassa ollut säännös, joka antaa saamen kieltä äidinkielenään puhuvalle ja omak-suvalle lapselle oikeuden omakieliseen varhaiskasvatukseen koko maassa:

8 §, Varhaiskasvatuksen kieli: *“Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä tai saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla saamen kielellä.”*

Lakiin sisällytettiin myös säännös, joka turvasi lapselle ennen perusopetukseen siirtymistä 20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa:

12 §, Oikeus varhaiskasvatukseen: *“ - - - kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa - - - ”*

Saamelaiskäräjät esitti lausunnossaan maaliskuussa 2018⁵ mm., että oikeus saamen kielen omaksumiseen ja oikeus sosiaalistumiseen omaan ikäryhmäänsä saamen kielellä pitäisi katsoa sellaiseksi oikeudeksi, jonka takia lapselle tulee järjestää varhaiskasvatusta kokopäi-

1 Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

2 Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580 kumosi vuonna 1973 asetetun lain lasten päivähoidosta.

3 Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

4 Lakiin lasten päivähoidosta tehty lisäys 11.12.1981/875.

5 Dnro 162/D.a.2/18.3.2018.

väisesti, mikäli lapsen huoltajat niin haluavat. *“20 tuntia saamenkielistä varhaiskasvatusta viikossa ei aina ole riittävä lapsen kielen omaksumisen ja kehittymisen kannalta, koska lapsen kasvuympäristöä hallitsee vahvasti suomen kieli kaikkialla maassa. Erityisesti saamen kielikylpypäivähoitoa saaville lapsille, joille kielipesä voi olla ainoa saamen kieliympäristö, laajamittainen omalla kielellä toimiva varhaiskasvatus on tärkeää”*, todettiin lausunnossa.

Seuraavassa uudistuksessa (2019) lapsen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen on palaamassa lakiin. Saamelaiskäräjät lausui⁶ tyytyväisyytensä asiasta: *“Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on Saamelaiskäräjien toivoma toimenpide, jolla voidaan turvata saamen kielen siirtämiseksi tarpeellinen aika lapselle varhaiskasvatuksessa. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuksen ja saamen kielipesissä kieltä omaksuvien lasten oikeus oman kielensä omaksumiseen ja kehittymiseen korjaantuu lakimuutoksella.”*

Saamelaiskäräjät esitti 18.3.2018 antamassaan lausunnossa myös, että varhaiskasvatuksen järjestäjä veloitetaan laatimaan erillinen varhaiskasvatussuunnitelma saamenkielistä varhaiskasvatusta varten samaan tapaan kuin perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjät hyväksymään erillisen opetussuunnitelman suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä opetusta varten (perusopetuslain 15 §). *“Saamelaisyhteisön kielellinen ja kulttuurinen tilanne poikkeaa huomattavasti suomenkielisen yhteisön tilanteesta. Saamen kielet ja saamelainen kulttuuri ovat uhanalaisia ja saamenkielisellä varhaiskasvatuksella on huomattavan suuri merkitys niiden molempien ylisukupolvisen jatkuvuuden varmistamisessa”*, todettiin lausunnossa. Veloitetta erillisen saamenkielisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseksi ei kirjattu lakiin, mutta se sisältyy Opetushallituksen antamiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Saamelaiskäräjät esitti lisäksi saamen kulttuuri- ja kielipesien huomioimista varhaiskasvatuslaissa *“Olisi tärkeää, että myös kielipesät, jotka on todettu tehokkaimmiksi käytössä oleviksi saamen kielen elvyttämisen menetelmiksi, saisivat myös lakisääteisen suojan varhaiskasvatuslaissa. Näin turvattaisiin saamen kielipesien asema osana laissa määriteltyä varhaiskasvatusta”* Kielipesätoiminta on kuitenkin mainittu Opetushallituksen antamissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Saamen kielipesätoimintaa koskevat asiat kuuluvat Saamelaiskäräjien hallinnossa saamen kielineuvoston ja saamen kielitoimiston tehtäviin.

2.2. Perusopetus

Perusopetuslain⁷ 10 §:n mukaan koulun opetuskieli ja muualla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä kieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös

⁶ Dnro 527/D.a.2/27.8.2019

⁷ Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

saame. Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee säännöksen mukaan antaa pääosin saamen kielellä. Säännös tarkoittaa yli 50 % koko perusopetuksesta. Perusopetuslain opetuskielisäännökset koskevat myös koulussa järjestettävää 6-vuotiaiden esiopetusta. Saamen kielellä tarkoitetaan kaikkia kolmea Suomessa puhuttua saamen kieltä.

Perusopetuslain 12 §:n mukaan äidinkielenä opetetaan oppilaan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Perusopetuslaissa ja valtioneuvoston tuntijakoasetuksessa annetaan kaikkia opetettavia vieraita kieliä koskevat yleiset määräykset. Niissä ei määritellä erikseen mitä vieraita kieliä säännökset koskevat.

Lain 15 §:ssä säädetään opetuksen järjestäjän velvollisuudesta hyväksyä perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta varten opetussuunnitelma: *“Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten”*

Opetushallitus puolestaan päättää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (14 §, 2 mom), jotka sisältävät mm. eri oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Valtioneuvoston tuntijakoasetus⁸ antaa opetuksen järjestäjille mahdollisuuksia jakaa äidinkielen ja kirjallisuuden sekä muiden kielten opettamiseen tarkoitettuja tuntimääriä opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

12

Perusopetuslakiin ei ole tehty viimeisten 20 vuoden aikana saamen kielten ja saamenkielistä opetusta koskevia muutoksia. Saamelaiskäräjät on pitänyt ongelmallisena ja epäselvänä mm. saame äidinkielen ja kirjallisuuden -oppiaineen tuntimäärän jakamista suomen- ja saamen kielten kesken. Valtioneuvoston asetuksessa kullekin oppiaineelle tai aineryhmälle määritellyt tuntimäärät ovat vähimmäismääriä, joita opetuksen järjestäjä voi korottaa. Saamelaisten kotiseutualueen kuntien ratkaisut äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen käytettävistä tuntimääristä ja noudatettavista oppimääristä vaihtelevat. Valtioneuvoston tuntijakoasetus (8 §) mahdollistaa saamen kieltä äidinkielenään lukeville oppilaille toisen kotimaisen kielen sijasta suomen (tai ruotsin) kielen opetuksen erityisen suomi (tai ruotsi) saamenkielisille -oppimäärän mukaan.

Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella toimivilla koulutuksen järjestäjillä ei ole velvoitetta järjestää saamen kielen eikä saamenkielistä opetusta. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole suoranaisia esteitä saamen äidinkielen ja kirjallisuuden, vieraan kielen tai saamenkielisen opetuksen järjestämiseen kotiseutualueen kuntien ulkopuolella. Opetuslainsäädäntöön aiemmin sisältyneet saamen kielten ja saamenkielistä opetusta koskeneet

⁸ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 28.6.2012/422.

alueelliset rajoitukset poistettiin 1990-luvulla. Käytännössä saamen kielten ja saamenkielisen opetus on kuitenkin lähes mahdoton toteuttaa kotiseutualueen kuntien ulkopuolella. Saamen kielten opetus järjestetään poikkeuksetta perusopetusta (ja lukiokoulutusta) täydentävänä opetuksena, jolla ei ole lainsäädännössä turvattua oikean oppiaineen asemaa. Opetuksen järjestämisen mahdottomuus johtuu saamelaisoppilaiden pienestä määrästä suuressa osassa maan kouluja ja lisäksi kannustavan ja hyvätasoisien rahoituksen puuttumisesta. Perusopetusta täydentävää opetusta koskevat säännökset sisältyvät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin⁹, opetusministeriön antamaan asetukseen¹⁰ ja Opetushallituksen antamiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Saamelaiskäräjät on katsonut useissa lausunnoissaan, että saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen asemaa perusopetuslaissa tulisi selkiyttää. Laki ei vastaa saamelaisyhteisön kielitilannetta sen mahdollistaessa saamen kielten opetuksen ainoastaan äidinkielen ja vieraan kielen oppiaineina. Suurelle osalle saamelaisoppilaita saamen kieli on kuitenkin paremminkin toinen kieli, heikommin osattu suvun perinteinen kieli tai heikompana omaksuttu äidinkieli. Suurin osa saamelaisopetuksen oppilaista on kautta vuosikymmenten oppinut omaa kieltään vieraan kielen nimikkeellä.

2.3. Lukiokoulutus

Lukiokoulutus on uudistumassa. Koko lukiokoulutusta ja ylioppilastutkintoa koskeva säädöstö on juuri uudistettu. Uusi lukiolaki annettiin vuonna 2018, laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 2019 ja lukion uudet opetussuunnitelman perusteet syksyllä 2019. Saamen kielen asema säilyy säädöksissä asiasisällöltään samanlaisena kuin aikaisemmissa laeissa ja asetuksissa.

Lukiolain¹¹ 14 §:n mukaan lukion opetuskieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saamen kieli. Lain 15 §:n mukaan äidinkielenä opetetaan oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti suomea tai ruotsia tai opiskelijan äidinkielen mukaisesti saamen kieltä. Laissa ei ole koulutuksen järjestäjää koskevaa velvoitetta saamenkielisen opetuksen järjestämiseen kuten perusopetuslaissa.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain¹² 3 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään suomen, ruotsin ja saamen kielissä. Kevästä 2012 lähtien saamen äidinkielen koe on ollut mahdollista suorittaa kaikissa kolmessa saamen kielessä. Lain 3 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, missä vieraissa kielissä kokeet järjestetään. Ylioppilastutkintolautakunta määrää, missä vieraissa kielissä järjestetään kahden eri tason

9 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705, 45 §, 2 mom.

10 Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavun perusteista 29.12.2009/1777.

11 Lukiolaki 10.8.2018/714

12 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 12.4.2019/502.

mukaiset kokeet. Ylioppilastutkinnossa on ollut mahdollista suorittaa myös saamen lyhyen oppimäärän mukainen vieraan kielen koe. Muilta osin ylioppilastutkinto on suomenkielinen.

Saamelaiskäräjät on esittänyt opetus- ja kulttuuriministeriölle huolensa saamen kielen heikosta asemasta sekä lukiokoulutuksessa että ylioppilastutkinnossa. Se esitti lukio- ja ylioppilastutkintouudistuksiin liittyen saamen kielen asemaa parantavia muutoksia, jotka kuitenkin toistaiseksi eivät ole toteutuneet.

Saamelaiskäräjät piti lausunnossaan¹³ saamen kielen asemaa ylioppilastutkinnossa saamelaisopetuksen solmukohtana, joka vaikuttaa oppilaiden kielivalintoihin jo lukiota edeltävässä perusopetuksessa. Monet saamenkielistä perusopetusta saaneet oppilaat vaihtavat suomenkieliselle luokalle suomenkielisen ylioppilastutkinnon takia jo perusopetuksen yläluokilla. Lisäksi ylioppilastutkinnolla on vaikutusta lukion jälkeiseen koulutukseen haakeutumisessa. Suomenkielinen ylioppilastutkinto ylläpitää kielenvaihdoskehitystä saamen kielistä suomen kieleen ja estää saamenkielisen lukiokoulutuksen kehittymistä, todettiin lausunnossa.

Saamelaiskäräjät esitti, että saamen kieli tulisi määrätä ylioppilastutkinnon kieleksi siten, että ylioppilaskokelas voi suorittaa omalla äidinkielellään ne oppiaineet, joissa hän on saanut opetusta saamen kielellä. Huolimatta siitä, että lukiolaki periaatteessa mahdollistaa saamenkielisen opetuksen, tämä opetus ei toteudu niin kauan kuin ylioppilastutkinnossa ei ole mahdollista suorittaa saamen kielellä muita kuin kielen kokeet. Lisäksi esitettiin, että saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeiden tulisi olla järjestämistavaltaan kaksiosaiset suomen ja ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeiden tavoin. Saamen vieraan kielen kokeita esitettiin järjestettäväksi myös pitkän vieraan kielen kokeena, koska lukiossa annetaan saamen kielessä opetusta pitkänä vieraana kielenä ja suurin osa opiskelijoista on lukenut kieltä perusopetuksen alaluokilta asti.

2.4. Rahoitus

Saamenkielinen varhaiskasvatus

Kunnat vastaavat saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja sen rahoittamisesta. Valtion talousarviossa on lisäksi osoitettu määräraha, jolla tuetaan saamenkielisen varhaiskasvatuksen (saamea äidinkielenään puhuvien/omaksuvien lasten päivähoidon) järjestämistä saamelaisten kotiseutualueen kunnissa. Valtionavustus nousi vuonna 2018 240.000 euroon sen ollessa aiempina vuosina puolet pienempi (120.000). Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimisto sopii kuntien kanssa valtionavustuksen jakamisesta ja jakokriteereistä. Valtionavustuksen käyttöä seuraa koulutus- ja oppimateriaalilautakunta,

¹³ Dnro 147/D.a.2/2018.

joka myös raportoi varojen käytöstä ja toiminnan toteutumisesta kunnissa Lapin aluehallintovirastolle. Saamelaiskäräjät on pitänyt rahoitusta riittämättömänä. Rahoitusta tulisi osoittaa myös kotiseutualueen ulkopuolisille kunnille, joissa saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen on kotiseutualuetta haastavampaa. Saamelaisten kotiseutualueen kunnille jaettu määräraha turvaa saamenkielisen varhaiskasvatuksen säilymisen omina yksikköinä.

Saamen kielten ja saamenkielinen perusopetus ja lukiokoulutus kotiseutualueen kunnissa Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen rahoitus kotiseutualueen kunnille ratkaistiin vuonna 1998¹⁴ yleisestä valtionosuusuudistuksesta poikkeavalla tavalla, jota voi pitää Suomen ihmisoikeuspolitiikan mukaisena positiivisena erityiskohteluna. Vuonna 1998 säädetty määräys saamelaisopetuksen erityisestä rahoituksesta säilyi vuonna 2009 uudistetussa laissa¹⁵ ja on edelleen voimassa. Säännös on turvannut saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen perusedellytyksiä saamelaisten kotiseutualueen kunnissa jo kahden vuosikymmenen ajan:

45 § 1 mom, Saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen myönnettävä valtionavustus: *”Saamelaisten kotiseutualueen kunnille sekä muille mainitulla alueella toimiville koulutuksen järjestäjille myönnetään vuosittain valtionavustusta saamenkielisestä ja saamen kielen opetuksesta perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisesta koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Valtionavustukset yhteenlaskettuina vastaavat mainittuun opetukseen tarvittavan opetushenkilöstön palkkaamisesta aiheutuvia keskimääräisiä kustannuksia”*

Erityisrahoituksen seurauksena saamelaisopetus ei ole enää aiempien vuosikymmenten tavoin joutunut kilpailemaan rahoituksesta muiden kunnallisten palveluiden kanssa. Sekä saamen opetuksen osuus että tätä opetusta saavien oppilaiden määrä kotiseutualueen kunnissa on kasvanut, vaikka poismuutto alueelta on ollut rajua. Rahoituslain säännös kannustaa kuntia lisäämään sekä saamen kielten että saamenkielistä opetusta, joita ei enää ole pyritty rajoittamaan. Rahoitus koskee saamen kielen, saamenkielistä ja myös kielikylpy- ja kaksikielistä opetusta saamen kielellä annettavien tuntien osalta.

Valtionapuviranomaisena toimii Lapin aluehallintovirasto, joka sekä jakaa valtionavustukset kunnille, että seuraa saamelaisopetuksen tilannetta. Saamelaisopetuksen määrän kasvua kuvaa osaltaan valtionavustuksen määrän yli kaksinkertaistuminen sen alkuvuosista. Viime vuosina valtion talousarviossa on osoitettu tarkoitukseen 2,2 milj. euroa. Kuntien saama valtionavustus oppituntia kohti on ollut viime vuosina noin 60 euroa.

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella saamen kielen opetus on mahdollista *”vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään*

14 Lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta tehty saamen opetusta koskeva muutos 30.12.1998/1186.

15 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705, 45 § 1 mom.

opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista” annetun asetuksen¹⁶ nojalla. Asetuksen mukaan valtionavustusta suoritetaan kahdesta oppitunnista viikossa. Sen perusteella saatu valtionavustus on 21,50 €/oppitunti ja sitä on haettava joka vuosi erikseen. Opetuksen sisällöllinen kehittäminen ja jatkuvuuden turvaaminen ei ole ollut mahdollista, koska täydentävän opetuksen rahoituksesta annettu asetus ei mahdollista kokoaikaisten ja pysyvien saamen kielen opettajan virkojen perustamista, kuten opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki mahdollistaa saamelaiden kotiseutualueen kunnissa.

3. OPETUSTILANNE

Tämä luku käsittää yleiskatsauksen saamelaisen varhaiskasvatuksen, saamen kielten, saamenkielisen sekä kielikylpyopetuksen tilanteeseen Suomen peruskouluissa ja lukioissa. Koulutus- ja oppimateriaalitoimiston kokoamat tilastot esitetään graafisina kuvioina, jolloin oppilasmäärien kehityksen voi hahmottaa yhdellä silmäyksellä. Tilastoihin on koottu kaikki perusopetuksessa ja lukiossa saamen kieltä tai saamen kielillä lähiopetuksena tai etäyhteyksin opetusta saaneet oppilaat.

16

Kuvassa 1 esitetystä seurantatilastosta käy ilmi, että saamelaisopetuksen kokonaisoppilasmäärä on kasvanut 2000-luvun aikana noin 500 oppilaasta 736 oppilaaseen (2019–2020¹⁷). Kokonaisoppilasmäärää on nostanut selvimmin saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuspilotin käynnistyminen syksyllä 2018, samoin kuin saamen kielten perusopetusta täydentävän opetuksen oppilasmäärän kasvu Rovaniemen kaupungissa.

Saamenkielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jonka opetuskielenä käytetään jotakin Suomen kolmesta saamen kielestä. Saamen kielen opetuksella viitataan erilaajuisiin saamen vieraan kielen oppimääriin. A-kielillä tarkoitetaan pitkän vieraan kielen opetusta, joka saamen kielen osalta alkaa saamelaiden kotiseutualueen kunnissa yleensä jo vuosiluokilla 1–2. B2-kielillä tarkoitetaan lyhyen vieraan kielen opetusta, joka alkaa perusopetuksen yläluokilla ja B3-kielillä lukiossa alkavaa lyhyen vieraan kielen opetusta. Lisäksi saamen kielen oppilaslukuihin on merkitty ne lukion opiskelijat, jotka saavat saamen äidin kielen ja kirjallisuuden opetusta oppiaineena, opetuksen ollessa muilta osin suomenkielistä.

Opetuksen kokonaiskuvaan on tullut myös uusi oppimisvaihtoehto, *saamen kielikylpyopetus*¹⁸, , jonka piirissä on kuluvana lukuvuonna 45 oppilasta ja 5 koulua. Saamelaiskä-

16 Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavun perusteista 29.12.2009/1777.

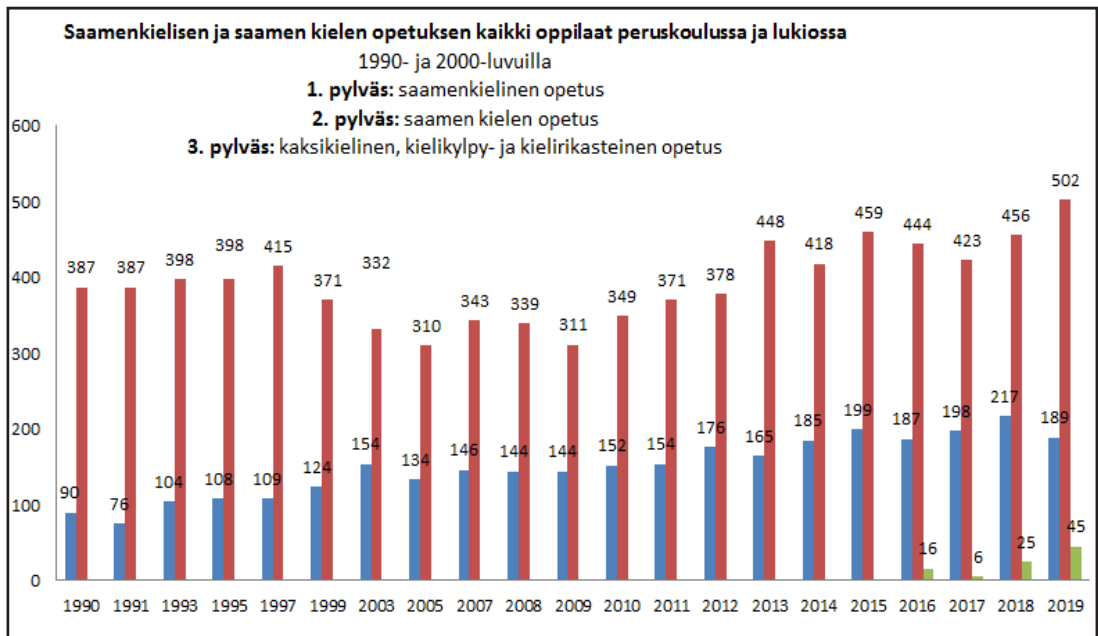
17 Lukuvuoden 2019–2020 oppilastilasto on tiedonannon liitteenä 1.

18 Ks. tiedonannon luku 5.1.2.

räjät on pyrkinyt edistämään saamen kielikylpyopetuksen kehittämistä yhdeksi saamelaisopetuksen vaihtoehdoksi. Opetushallitus on myöntänyt kunnille erityistä valtionavustusta kielikylpyopetuksen kehittämiseen. Saamelaisessa varhaiskasvatuksessa saamen kulttuuri- ja kielipesät noudattavat toiminnassaan täydellistä varhaista kielikylpyä (early total immersion). Peruskoulussa annetussa kielikylpyopetuksessa olevien oppilaiden opetus on useimmiten kaksikielistä opetusta, jossa osa oppiaineista opetetaan suomen kielellä. Saamelaiskäräjät on pyrkinyt lisäämään opettajien kielikylpypedagogiikan osaamista Saamen kielikylpy opetuksessa -koulutushankkeella, joka toteutettiin yhteistyössä Oulun yliopiston Giellagas-instituutin ja Sámi allaskuvlan kanssa vuonna 2015.

Saamenkielisen opetuksen oppilasmäärä on kasvanut 2000-luvun alusta noin 60 oppilaalla, mutta laskenut hieman lukuvuodesta 2018–2019, jolloin se oli enimmillään. Oppilasmäärän hienoinen lasku johtuu ikäluokkien pienenemisestä saamelaisten kotiseutualueen kunnissa, erityisesti Utsjoella ja Enontekiöllä. Tilastosta voi myös nähdä sen, että valtaosa oppilaista on kautta vuosien saanut saamen kielten opetusta oppiaineena, ollen muilta osin suomenkielisessä opetuksessa. Lapin aluehallintoviraston seurantatilaston mukaan saamen kielten ja saamenkieliseen opetukseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa käytetty tuntimäärä on kasvanut 2010-luvun aikana noin 10.000 tuntia, ollen vuonna 2018 yhteensä 40 707 tuntia¹⁹ (ks. liite 3).

Kuva 1.

19 Lapin aluehallintovirasto/ Kari Torikka 12.6.2019. Saamelaisten koulutusasiain yhteistyöelimelle esitetty yhteenveto, joka on liitteenä 3 tässä tiedonannossa.

3.1.Saamenkielinen varhaiskasvatus

Saamelainen varhaiskasvatus jakaantuu kahteen toimintamuotoon: varhaiskasvatuslain edellyttämään äidinkielenään saamea puhuville lapsille annettavaan omakieliseen varhaiskasvatukseen ja saamen kieliä elvyttävään saamen kulttuuri- ja kielipesätoimintaan²⁰. Molempien varhaiskasvatuksen toimintamuotojen kielenä on yksinomaan saamen kieli (inarin-, koltan- tai pohjoissaame).

Varhaiskasvatuslain edellyttämää äidinkielistä varhaiskasvatusta annettiin vuonna 2018 yhteensä noin sadalle lapselle, joista valtaosa oli saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisten kotiseutualueen saamenkieliset varhaiskasvatusyksiköt toimivat Utsjoen kirkonkylässä (päiväkotit Duottaraskin pohjoissaamenkielinen ryhmä,) ja Karigasniemellä (pohjoissaamenkielinen päiväkotit Gollerássi), Enontekiön Hetassa (päiväkotit Riekon pohjoissaamenkielinen osasto Miessi) sekä Inarin kuntakeskuksessa Ivalossa (Ivalon päiväkodin pohjoissaamenkielinen ryhmä Násti) ja Inarin kirkonkylässä (Inarin päiväkodin pohjoissaamenkielinen päiväkotiryhmä Urbi). Lisäksi Enontekiön kunta on vuosittain ostanut pohjoissaamenkielistä varhaiskasvatusta muutamalle lapselle Ruotsin puolen Karesuvannon saamelaiskoulun yhteydessä toimivasta saamenkielisestä päiväkotit Lávvusta.

Kaupungeissa saamenkielistä varhaiskasvatusta järjestetään Helsingin Pasilan päiväkotit Susannassa, Oulun Mäntylä-Snellmanin päiväkodissa ja Rovaniemen saamenkielisessä päiväkodissa Karinrakassa. Kaikkien kaupungeissa toimivien yksiköiden toimintakielenä on pohjoissaame. Kaupunkien lisäksi Kittilän kunta on järjestänyt pohjoissaamenkielistä varhaiskasvatusta Sirkan päiväkodissa.

Oulun, Rovaniemen, Utsjoen kirkonkylän ja Karigasniemen saamenkielisten päiväkotiryhmien yhteydessä toimivat myös pohjoissaamen kielipesät.

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen suurin haaste on puute ammatillisen kelpoisuuden ja hyvän saamen kielen taidon omaavista työntekijöistä. Vaikeudet sijaisten löytämisessä kuormittavat päiväkotien saamenkielisiä työntekijöitä.

3.2. Opetus saamelaisten kotiseutualueen kunnissa

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien järjestämässä saamelaisopetuksessa ovat käytössä kaikki perusopetuslaissa säädetyt opetusvaihtoehdot: saamenkielinen perusopetus, saamen opetus äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineena sekä saamen vieraan kielen opetus-

²⁰ Saamen kielipesätoiminnan kehittäminen, seuranta ja kielipesätoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten hallinnointi kuuluu Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä saamen kielineuvoston ja saamen kielitoimiston tehtäviin.

vaihtoehdot (A- ja B-kieli). Lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määritelty saamenkielinen kielikylpyopetus on käynnistynyt kaikissa kotiseutualueen kunnissa.

Opetuksen kehittämisen mahdollistaa kotiseutualueen kuntien saama erityinen saamelaisopetuksen valtionavustus, joka perustuu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin (45 §, 1 mom) ja myönnetään yhteenlasketuista opetustunneista. Valtioneuvoston vuonna 2009 antaman asetuksen²¹ mukaan ”avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että opetusryhmien koko on koulutuksen järjestäjää kohti keskimäärin vähintään kolme oppilasta.” Rahoitus kannustaa kuntia lisäämään saamen kielten ja saamenkielistä opetusta.

3.2.1. Enontekiö

Enontekiön kunnassa on neljä peruskoulua ja Enontekiön erälukio. Peruskoulut sijaitsevat kuntakeskuksessa Hetassa (0-9 lk), Karesuvannossa (0-6 lk), Kilpisjärvellä 0-9 lk) ja Peltovuomassa (0-2 lk), joissa kaikissa on järjestetty sekä pohjoissaamen kielen että pohjoissaamenkielistä opetusta.

Peltovuoman koulun oppilaat kolmannelta luokasta ylöspäin kuljetetaan lukuvuonna 2019–2020 päivittäin Hetan koululle. Kunnan elinvoimalautakunta on esittänyt koulun lakauttamista sen pienen oppilasmäärän takia ja kaikkien oppilaiden kuljettamista jatkossa Hetan kouluun. Peltovuoman koulun saamenkielinen opetus käynnistyi syksyllä 2013 ja enemmistö koulun nykyisistä oppilaista on saamenkielisessä opetuksessa. Peltovuoman koulusta annetaan pohjoissaamen vieraan kielen etäopetusta Kilpisjärven koululle.

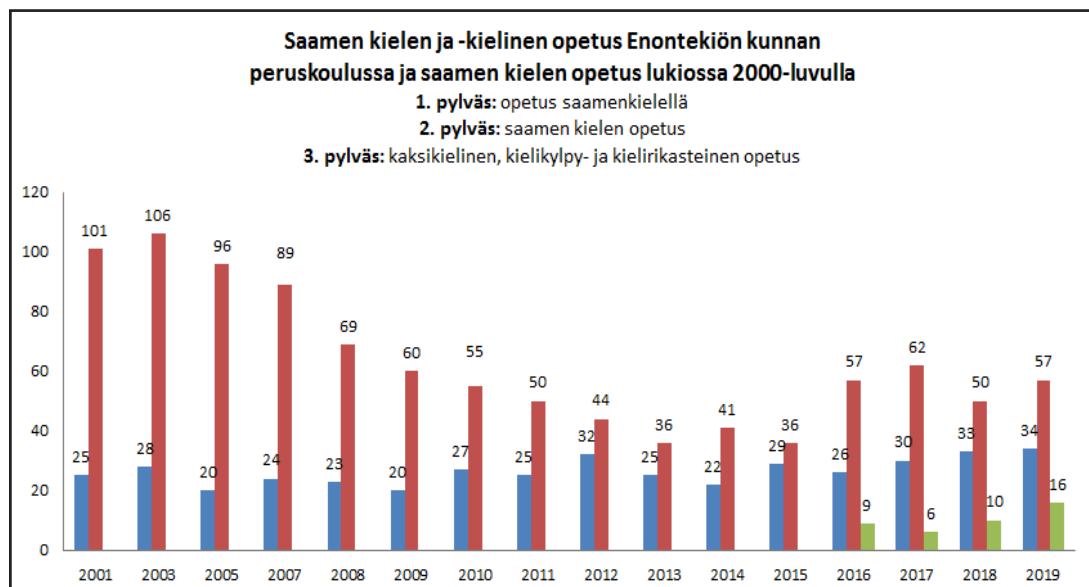
Kilpisjärven koululla saamenkielinen opetus päättyi pieneen oppilasmäärään lukuvuoden 2016–2017 lopussa, mutta pohjoissaamen äidinkielen ja kirjallisuuden opetus jatkui kevääseen 2019 asti. Hetan koululla annetaan pohjoissaamenkielisen opetuksen lisäksi pohjoissaamen kielirikasteista opetusta ja laajamittaista saame-suomi kaksikielistä opetusta alaluokkien oppilaille.

Karesuvannon koulu sijaitsee Ruotsin rajalla ja sen läheisyydessä toimii Ruotsin puolen Karesuvannon saamelaiskoulu (Gárasavvona sámeskuvla), jonka opetuskielinä ovat pohjoissaame ja ruotsi. Suomen puolen Karesuvannon koulun yhteensä 31 oppilaasta 14 on saamenkielisessä opetuksessa. Koulun kaikista oppilaista 2/3 on joko saamenkielisen tai saamen kielen opetuksen piirissä.

21 Valtioneuvoston asetus VNa 29.12.2009/1769 saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista

Kunnan saamelaisopetuksen tilannetta kuvaavassa tilastossa näkyy kunnan perusopetuskäisten ikäluokkien pieneneminen, joka on vaikuttanut selvästi saamen kielen oppilasmäärään. Saamenkielisen opetuksen oppilasmäärä sen sijaan on hienoisessa kasvussa. Enontekiön erälukiossa pohjoissaamea opetetaan sekä saamen äidinkielen ja kirjallisuuden että vieraan kielen oppiaineena.

Kuva 2.

3.2.2. Inari

Inarin kunnassa on neljä peruskoulua ja Ivalossa toimiva lukio. Peruskoulut sijaitsevat koltansaamelaisien keskuksessa Sevetijärvellä (0-9 lk), Inarin kirkonkylässä (0-9 lk) ja kuntakeskuksessa Ivalossa, jossa toimivat Ivalon alakoulu (0-6 lk), yläkoulu (7-9 lk) ja lukio.

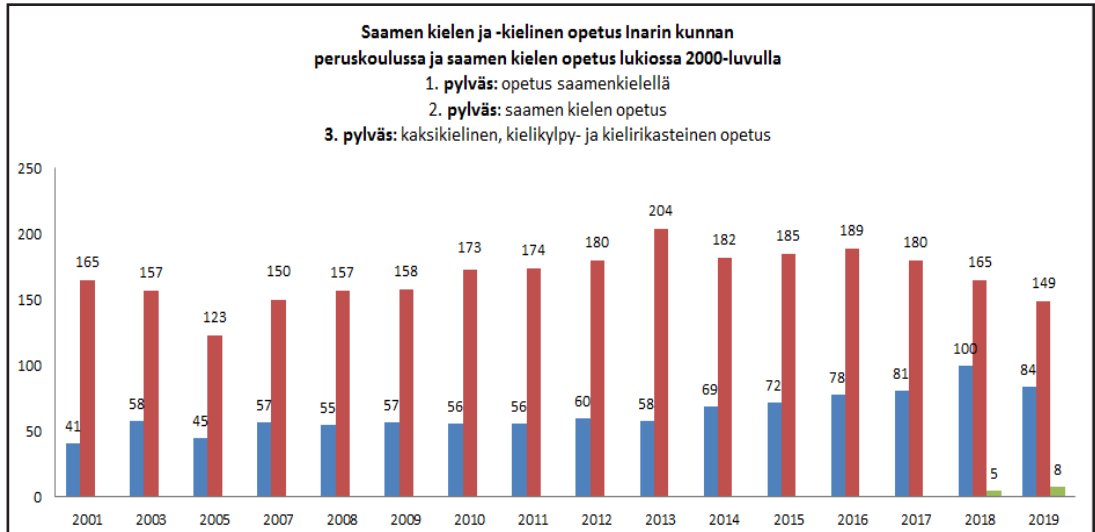
Inarin kunta on saamelaisopetuksen suurin järjestäjä ja sen kouluissa opetuskielinä suomen kielen rinnalla ovat kaikki kolme saamen kieltä. Pohjoissaamen kieli on ollut kunnan kouluissa opetuskielenä 1970-luvun puolivälistä lähtien. Koltansaame on ollut opetuskielenä vaihtelevasti 1990-luvulta alkaen pienille oppilasmäärille. Kuluvana lukuvuonna koltansaamenkielistä opetusta annetaan ortodoksisessa uskonnossa ja äidinkielen oppiaineessa. Inarinsaamenkielinen opetus käynnistyi hyvin onnistuneen saamen kielipesätoiminnan seurauksena Inarin koululla syksyllä 2000 ja on alkanut myös Ivalon alakoulussa syksyllä 2017.

Kaikki kolme saamea ovat 2010-luvulla kunnan kouluissa opetuskielinä, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä vieraan kielen oppiaineina. Koska ikäluokat ja oppilasmäärät ovat pieniä, kaikkia kolmea saamea ei ole opetettu joka vuosi Ivalon lukiossa.

Pohjoissaamen kielikylpyopetus, ”kielikylpydidaktikkaan perustuva pohjoissaamenkielinen esi- ja alkuopetus,” käynnistyi Ivalon alakoulussa syksyllä 2018.

Ivalon lukio on saamen kielen etäyhteyksiä käyttävän opetuksen edelläkävijä. Ivalon lukion pohjoissaamen kielen lehtori on opettanut pitkään pohjoissaamen äidinkielen ja vieraan kielen kursseja etäyhteyksin mm. Rovaniemen lukioihin.

Kuva 3.

3.2.3. Sodankylä

Sodankylän kunnan monista kouluista saamen kieli on perinteisesti kuulunut saamelaisten kotiseutualueen etelärajalla sijaitsevan Vuotson koulun (0-9 lk) opetukseen. Pohjoissaamen kielen opetus oppiaineena käynnistyi Vuotson koulussa heti peruskouluajan alussa, Sodankylän kirkonkylän peruskouluissa 1980-luvun lopussa ja lukiossa 1990-luvulla.

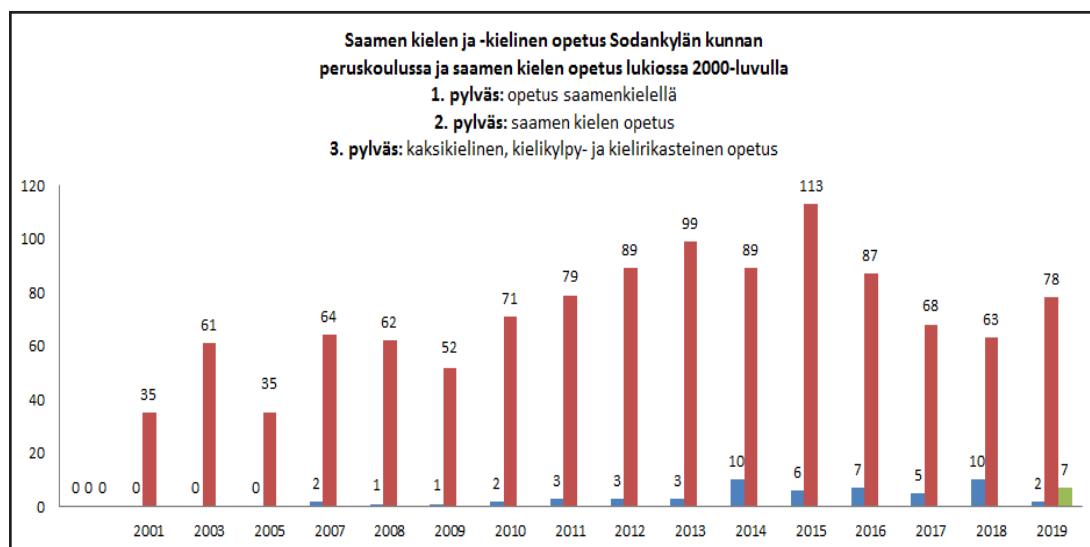
Kunnassa opetettu saamen kieli on pohjoissaame. Saamenkielinen opetus käynnistyi Vuotson koululla vuonna 2007. Saamenkielisen opetuksen oppilasmäärä on kuluvana lukuvuonna pieni. Vuonna 2007 kylässä käynnistyi myös pohjoissaamen kielipesä, joka on kylän ainoa varhaiskasvatusyksikkö. Kielipesätoiminnan seurauksena Vuotson koulussa käynnistyi saamenkielinen esiopetuksen ryhmä, joka syksyllä 2019 toimii alkuopetuksen kielikylpyryhmänä.

Sodankylän kirkonkylässä pohjoissaamenkielinen kielipesä aloitti toimintansa vuonna 2015 ja kunnan suunnitelmissa on saamen kielikylpyopetuksen käynnistäminen kirkonkylässä toimivalla Kenan koululla.

Kunta toteutti saamen kielikyllyn kehittämishankkeen vuosina 2017-2018. Hankkeessa toimi saamen kielikyllyn kehittäjäopettaja, jonka johdolla valmistettiin kielipesäpedagogiikkaan perustuva kielipesien varhaiskasvatussuunnitelma ja kunnan opetussuunnitelmaan sisällytetty saamen kielikylpyopetuksen opetussuunnitelma. Hankkeeseen liittyen kaikille kirkonkylän esiopetusikäisille lapsille on järjestetty saamen kielisuihkua kaksi kertaa jokaisen kuukauden aikana. Suunnitelman mukaan ensimmäinen kielikylpy toteuttava esiopetuksen ryhmä käynnistyy lukuvuonna 2020-2021.

Sodankylän lukiossa on ollut vuosittain 1-2 pohjoissaamen opiskelijaa, joista useimmat ovat suorittaneet ylioppilastutkinnossa saamen vieraan kielen kokeen. Myös pohjoissaamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suorittaneita on ollut.

Kuva 4.

3.2.4. Utsjoki

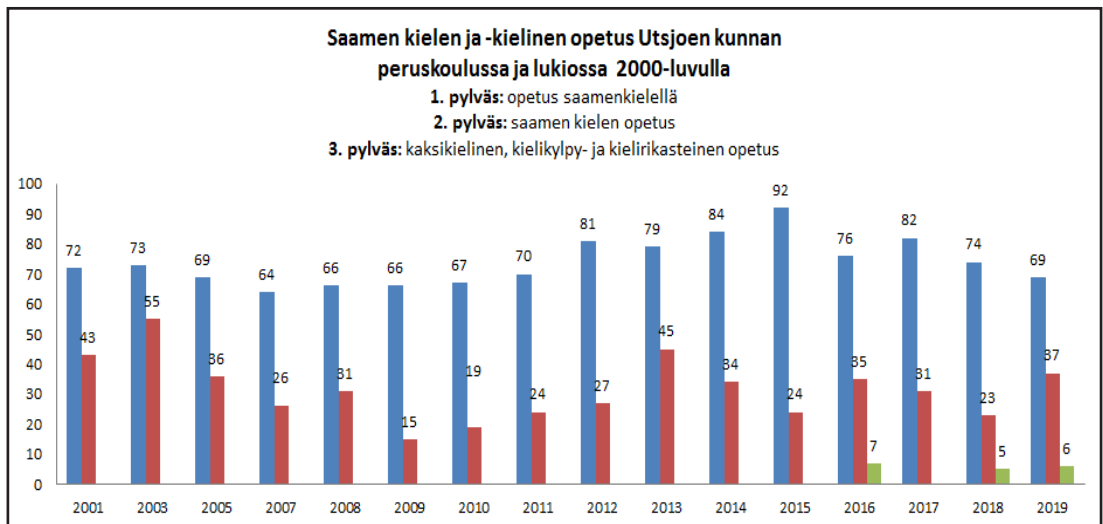
Utsjoen kunta on Suomen ainoa saamelaisenemmistöinen kunta, mikä näkyy myös sen koulujen opetuksessa. Utsjoki on Suomen kunnista ainoa, jossa saamenkielisen opetuksen oppilasmäärät ovat kautta vuosien olleet korkeammat kuin pelkästään saamen kielen aineenopetusta saaneiden oppilaiden määrät. Enemmistö kunnan peruskoulujen oppilaista on saamenkielisessä opetuksessa. Kunnassa toimii kolme peruskoulua ja saamelaislukio. Lukio ja Utsjokisuon koulu (0-9 lk) sijaitsevat kuntakeskuksessa, kaksi muuta peruskoulua Tenojoen yläjuoksulla ja alajuoksulla, Karigasniemen (0-9 lk) ja Nuorgamin (0-6 lk) kylissä.

Kunnan peruskouluissa vuosiluokilla 0-6 annetusta opetuksesta saamen kielellä annetaan 90-100 %, yläkoulun vuosiluokilla 7-9 annetusta opetuksesta noin 70 % ja vuonna 2016 käynnistyneestä kielikylpyopetuksesta 50 %. Kielikylpyopetus käynnistyi Utsjokisuon

koululla, mutta yhdistettiin saamenkieliseen opetukseen opettajapulan takia. Kielikylpy-opetus käynnistyi myös Karigasniemen koululla ja on toiminnassa edelleen. Lukion opetus on 2010-luvulla ollut saamen kielen oppiaineita lukuun ottamatta suomenkielistä.

Utsjoki on saamen kielen vahvinta kotialuetta ja sekä opettajat että perheet ovat sitoutuneita saamenkieliseen opetukseen. Saamen kielen kehittymistä ja omaan kulttuuriin kasvamista tuetaan aktiivisesti mm. viemällä opetusta poroerotusaidalle erotuskouluun, suorittamalla TET-harjoitteluita porotoissa ja järjestämällä laaja-alaista, oppiainerajat ylittävää opetusta mm. liittyen kalastukseen. Utsjokisuun koulu on tehnyt noin 20 vuoden ajan yhteistyötä Tenojoen rannalla Norjan puolella sijaitsevan Sirman kyläkoulun kanssa. Saamenkieliset Utsjokisuun alakoulun oppilaat opiskelevat yhden koulupäivän viikossa Sirman koululla ja toisin päin. Yhteistyöllä on osoitettu olevan suuri vaikutus saamen kielen käytölle, oppimiselle ja yhteenkuuluvuudelle. Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen kehittämistä kunnassa hidastaa krooninen opettajapula, joka koskee myös suomenkielistä opetusta. Myös kokonaisoppilasmäärä on laskussa.

Kuva 5.

3.3. Opetus saamelaisten kotiseutualueen kunnissa

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien järjestämässä saamelaisopetuksessa ovat käytössä kaikki perusopetuslaissa säädetyt opetusvaihtoehdot: saamenkielinen perusopetus, saamen opetus äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineena sekä saamen vieraan kielen opetusvaihtoehdot (A- ja B-kieli). Lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määritelty saamenkielinen kielikylpyopetus on käynnistynyt kaikissa kotiseutualueen kunnissa.

Perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävällä saamen kielen opetuksella, jota kotiseutualueen kuntien ulkopuolella on järjestetty, ei ole oikean oppiaineen asemaa eikä oppilas saa siitä muiden oppiaineiden arvioinnin kaltaista merkintää todistuksiin. Opetuksen sisällöllinen kehittäminen ja jatkuvuuden turvaaminen ei ole ollut mahdollista, koska täydentävän opetuksen rahoituksesta annettu asetus ei ole mahdollistanut kokoaikaisten ja pysyvien saamen kielen opettajan virkojen perustamista, kuten opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki mahdollistaa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa.

Saamelaisia asuu Suomessa noin 230 kunnan alueella, minkä takia useimmilla kouluilla ei ole halutessaankaan mahdollisuutta saamen kielen lähiopetuksen järjestämiseen. Koulut ja vanhemmat ovat ottaneet usein yhteyttä Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimistoon ja Saamelaisalueen koulutuskeskukseen, joista kummallakaan ei kuitenkaan ole ollut toimivaltaa perusopetuksen saamen kielen opetuksen järjestämisessä. Yhteistyössä koulujen ja vanhempien kanssa ne ovat kuitenkin pitkään pyrkineet edesauttamaan saamen kielten etäyhteyksiä käyttävän opetuksen aikaansaamista, koska muita vaihtoehtoja ei ole ollut.

24

Seurauksena pitkään jatkuneesta tilanteesta saamea äidinkielenään puhuvat, kotiseutualueen kuntien ulkopuolella asuvat lapset ja nuoret ovat usein jääneet luku- ja kirjoitustaidottomiksi omista äidinkielistään. Tutkijat kutsuvat tällaista opetusta subtraktiiviseksi, koska maan pääkieltä (ja vieraita kieliä) opitaan oman kielen kustannuksella. Vielä useimmat lapset ja nuoret ovat menettäneet kokonaan yhteyden sukunsa alkuperäiskieleen eivätkä ole saaneet mahdollisuutta oppia sitä lainkaan. Saamelaiskäräjien lausunnoissa tilannetta on tulkittu siten, että Suomi on jatkanut opetuspolitiikan alueella edelleen saamelaisten kielellistä ja kulttuurista sulauttamista.

Tilanne alkoi kehittyä myönteisempään suuntaan syksystä 2018 alkaen. Lukuvuoden 2018-2019 alussa käynnistyivät saamen kielten etäopetuspilotti ja Helsingin Pasilan koulun kaksikielinen alkuopetus. Samaan aikaan Rovaniemen kaupunki, joka on Suomen toiseksi suurin saamelaiskeskittymä, moninkertaisti täydentävää saamen kielen opetusta saavien oppilaiden määrän Opetushallitukselta saamansa erityisen avustuksen turvin. Saamen kielen ja saamenkielistä opetusta kotiseutualueen kuntien ulkopuolella saaneiden oppilaiden määrä on noussut noin 200 oppilaaseen (kuva 6). Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan tilastojen mukaan kotiseutualueen ulkopuolella asui vuonna 2015 kuitenkin lähes 2000 saamelaislasta ja -nuorta.

Pohjoissaamen perusopetusta täydentävää opetusta järjestetään lähiopetuksena 2019-2020 Helsingissä (14 oppilasta), Tampereella (7), Jyväskylässä (3), Laukaassa (3), Tampereella (7), Oulussa (23), Rovaniemellä (50) ja Kittilän Sirkassa (6).

Kuva 6.

3.3.1. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävä opetuspilotti on Utsjoen kunnan johtama ja Saamelaiskäräjien koordinoima hanke, jolla tarjotaan saamen kielten (inarin-, koltan- ja pohjoissaamen) opetusta etäyhteyksin saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolelle kaksi viikkotuntia opetusryhmää kohti. Hankkeen tavoitteena on opetuksen järjestämisen lisäksi kartoittaa saamen kielten opetuksen tarve, tilanne ja järjestämismahdollisuudet kotiseutualueen kuntien ulkopuolella. Hanke kehittää saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pedagogisia ja teknisiä ratkaisuja. Hankeaika on 1.4.2018—31.12.2020, ja sitä rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen aikana kerätään kokemusta ja hahmotetaan toimintamalli, jolla saamen kielten opetus kotiseutualueen kuntien ulkopuolella saadaan pysyväille perustalle ja osaksi saamelaisoppilaiden jokapäiväistä koulunkäyntiä koko maassa.

Hankkeeseen on palkattu kokoaikainen projektipäällikkö Utsjoen kuntaan ja Saamelaiskäräjille hankekoordinaattori, joka työskenteli kokoaikaisesti 1.6.–31.12.2018, vuoden 2019 50 % työajalla ja vuoden 2020 jälleen kokoaikaisena. Lisäksi Utsjoen kunnan sivistysjohtaja-rehtori ja Saamelaiskäräjien koulutussihteeri tekevät osan työpanoksestaan hankkeelle.

Projektipäällikkö vastaa mm. hankehallinnosta, tilinpidosta, sopimuksista kuntien kanssa, opetusta vastaanottavien kuntien laskuttamisesta sekä opettajien rekrytoinnista. Projektipäällikkö toimii opettajien esimiehenä, kehittää opetussuunnitelmaa yhteistyössä opettajien kanssa ja kokoaa yhteistyössä hankekoordinaattorin kanssa ehdotukset toimenpiteistä, joilla saamen kielten etäyhteyksiä käyttävä opetus on mahdollista vakiinnuttaa.

Hankekoordinaattori vastaa hankkeen tiedottamisesta, hankkeen nettisivujen (www.saamenetaopetus.com/) päivittämisestä, yhteyksistä opetusta vastaanottaviin kouluihin ja koulujen välillä, tilastojen laatimisesta sekä opetuksen toteutumisen toiminnallisista raporteista. Hankekoordinaattori kokoaa yhteistyössä projektipäällikön kanssa etäopetukseen ilmoitetut oppilaat pedagogisesti järkeviksi ja toimiviksi opetusryhmiksi ja sovittaa oppitunnit koulujen lukujärjestyksiin.

Hanketyöntekijät järjestävät vanhempainiltoja ja viranomaisneuvotteluita etäyhteyksin ja kokoavat kuntien sivistystoimen virkamiehiltä, oppilaiden huoltajilta ja oppilailta palautetta. Kokemuksista raportoidaan opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hanketyöntekijät ohjeistavat koulujen työntekijät hyvissä ajoin etäopetustuntien käytäntöihin niin, ettei opetukseen varattu aika mene teknisten asioiden selvittämiseen. Lisäksi hanke järjestää erilaisia tapahtumia, joilla pyritään lisäämään tietoisuutta saamen kielten etäopetuksesta. Tällaisia olivat mm. saamen kielten viikolla lokakuun 2019 lopussa järjestetyt kaikille avoimet saamen kielten etäoppitunnit ja saamen kansallispäiväviikolla helmikuussa 2020 järjestettävä avointen ovien päivä/ tiedotustilaisuus.

Utsjoen kunnan ja Saamelaiskäräjien lisäksi kolmantena hankekumppanina toimii Saamelaisalueen koulutuskeskuksen virtuaalikoulu (<http://www.sogsakk.fi/fi/Virtuaalikoulu>). Virtuaalikoulu tuottaa etäopetuksen teknisen tuen sekä osallistuville kouluille että hankkeen opettajille, perehdyttää opettajat ja koulut etäopetusympäristöön ja ylläpitää etäopetusympäristöä. Näiden lisäksi virtuaalikoulu osallistuu erilaisten ohjeistuksien laadintaan.

26

Hankkeen järjestämä opetus on vastaanottaville kunnille maksullista. Utsjoen kunta laskee opetusta vastaanottavia kuntia, joilta perittävien maksujen on katettava hankkeessa työskentelevien opettajien palkkamenot. Opetusta vastaanottavat kunnat voivat hakea saamen kielen opetuksen järjestämiseen tarkoitettua valtionavustusta Opetushallitukselta²². Valtionavustus kattaa kuitenkin vain osan kunnalle aiheutuvista kustannuksista. Opetusta vastaanottava koulu huolehtii siitä, että jokaisella oppilaalla on asianmukaiset tietotekniset välineet, että yhteydet toimivat ja, että opetustilassa on turvallisuudesta ja toiminnasta vastaava henkilö. Moni koulu on jättäytynyt hankkeen ulkopuolelle, koska on pitänyt saamen kielen etäopetuksen kustannuksia liian suurina.

Hankkeessa annettava opetus on perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta. Lukuvuonna 2018–2019 saamen kielten etäopetuksessa oli mukana 21 koulutuksen järjestäjää ja 36 eri koulua. Osallistumistodistuksia lähetettiin keväällä 2019 yhteensä 51 oppilaalle. Lukuvuonna 2019–2020 opetukseen on ilmoittautunut yhteensä 63 oppilasta, 28 koulutuksen järjestäjää ja 48 koulua. Syksyllä 2019 aloitti uutena pohjoissaamen lukiolaisryhmä. Lisäksi jokaisessa saamen kielessä alkoi esiopetusikäisten etäopetus. Hankkeeseen on palkattu molempina lukuvuosina kuusi sivutoimista tuntiopettajaa. Hanke

²² <https://www.oph.fi/fi/funding/valtionavustukset-vieraskielisten-seka-saamen-ja-romanikielisten-oppilaiden-ja>

on valmistanut saamen kielen perusopetusta täydentävän opetuksen opetussuunnitelman. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen opetussuunnitelma on työn alla. Hankkeen aikana laaditaan myös esiopetuksen kielirikasteisen opetuksen opetussuunnitelma.

Seuraavaan taulukkoon on merkitty saamen kielten etäopetushankkeessa lukuvuonna 2019–2020 mukana olevat kunnat ja oppilaat saamen kielten mukaan jäsenneltyinä:

Koulutuksen järjestäjä	Oppilaita yht.	Inarinsaame	Koltansaame	Pohjoissaame
Asikkala	1		1	
Espoo	1	1		
Helsinki (+ valtion koulu)	3	1	2	
Hyvinkää	1			1
Hämeenlinna	1			1
Inari	1		1	
Järvenpää	1			1
Kauniainen	2			2
Kemi	2	2		
Keminmaa	1		1	
Kirkkonummi	3		3	
Kokkola	3	3		
Kuusamo	5			5
Lahti	2	1		1
Lohja	1			1
Mikkeli	2			2
Muonio	1			1
Oulu (+ valtion koulu)	5	3	2	
Raahe	1			1
Rovaniemi	9	4	5	
Ruovesi	2	2		
Salla	1	1		
Tampere	6	5	1	
Turku	3		2	1
Vantaa	3			3
Äänekoski	2			2
Yhteensä	63	23	18	22

Esiopetuksen oppilaita on yhteensä 4, perusopetuksen 57 ja lukion opiskelijoita 2.

3.3.2. Saamen kielten opetus ennen pilottihanketta

Vapaaehtoisen saamen kielen opetus alkoi kahdella paikkakunnalla, Helsingissä ja Sodankylän kirkonkylässä 1980-luvun lopussa. Rovaniemen kaupungissa opetus aloitettiin syyskuun 1991. Oulussa ja sen lähialueilla opetus alkoi 2000-luvun alussa ja Tampereella vuonna 2006. Opetus tarkoitti pitkään ainoastaan pohjoissaamea eikä sitä onnistuttu aikaansaamaan kaikilla paikkakunnilla, joilla siihen olisi ollut tarvetta.

Saamelaiskäräjien vuonna 2009 julkaiseman raportin²³ mukaan lukuvuonna 2006–2007 saamen kielen opetusta annettiin yhteensä 78 oppilaalle. 11 perusopetuksen oppilaalle ja viidelle lukion opiskelijalle järjestettiin opetus etäyhteyksin Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa käynnistyneen Saame virtuaalikoulu-hankkeen avulla. Hanke järjesti saamen kielen etäopetusta vuosina 2006–2008 ja siinä hankittiin kokemusta ja ratkaisuja perusopetuksen ja lukion oppilaiden opetukseen. Hanketta edeltäneenä lukuvuonna 2005–2006 koulutuskeskus oli jo järjestänyt perusopetuksen oppilaille saamen kielen etäopetusta yhteistyössä Inarin kunnan kanssa. Opetusministeriölle tehtiin esityksiä saamen kielen opetuksen mahdollistamiseksi kotiseutualueen kuntien ulkopuolelle. Esitykset eivät tuottaneet tulosta ja Saamelaisalueen koulutuskeskus järjesti edelleen vuosina 2013–2018 saamen kielten opetusta maksullisena palvelutoimintana mm. Rovaniemelle. Opetusta järjestettiin kerhona oppilaan koulupäivän jälkeen.

28

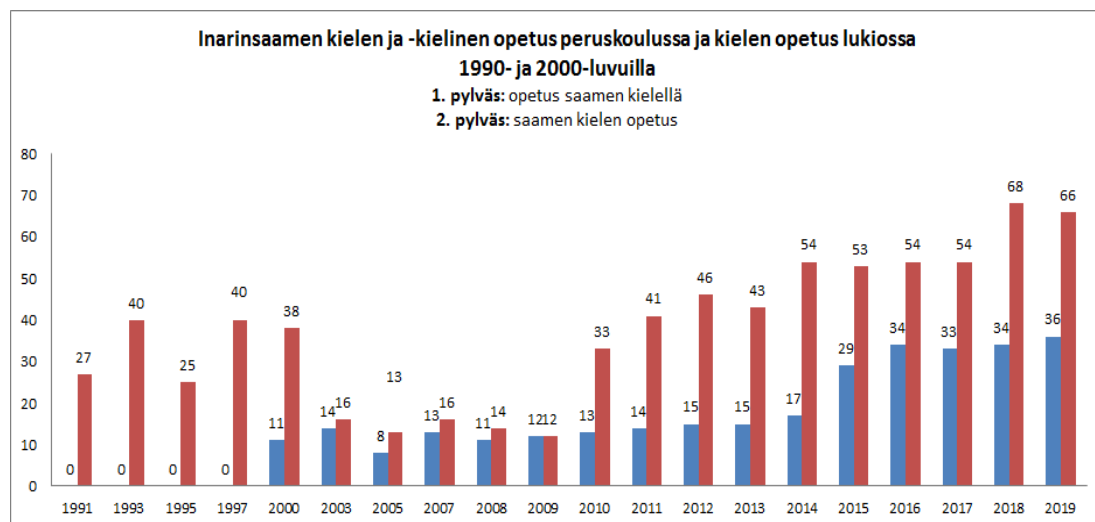
Inarin ja Utsjoen kuntien lukiot järjestivät pohjoissaamen lukiokurssien opetusta etäyhteyksin kotiseutualueen ulkopuolella sijainneisiin lukioihin useiden vuosien ajan. Opetus Ivalon lukiosta Rovaniemelle jatkuu edelleen lukuvuonna 2019–2020. Perusopetusta täydentävän saamen kielen lähiopetusta pyrittiin aikaansaamaan monilla paikkakunnilla, edellä mainittujen lisäksi Jyväskylässä ja Vantaalla. Oppilasmäärät pysyivät pieninä ja opetuksen järjestäminen epävarmana, koska opettajan löytyminen oli useimmilla paikkakunnilla vaikeaa.

23 Sámeoahpahuš ruovttuguovllu olggobealde. Sámedikki skuvlenraporta nr 1, 2009.

3.4.Saamen kielten ja saamenkielinen opetus kielittään

3.4.1. Inarinsaame

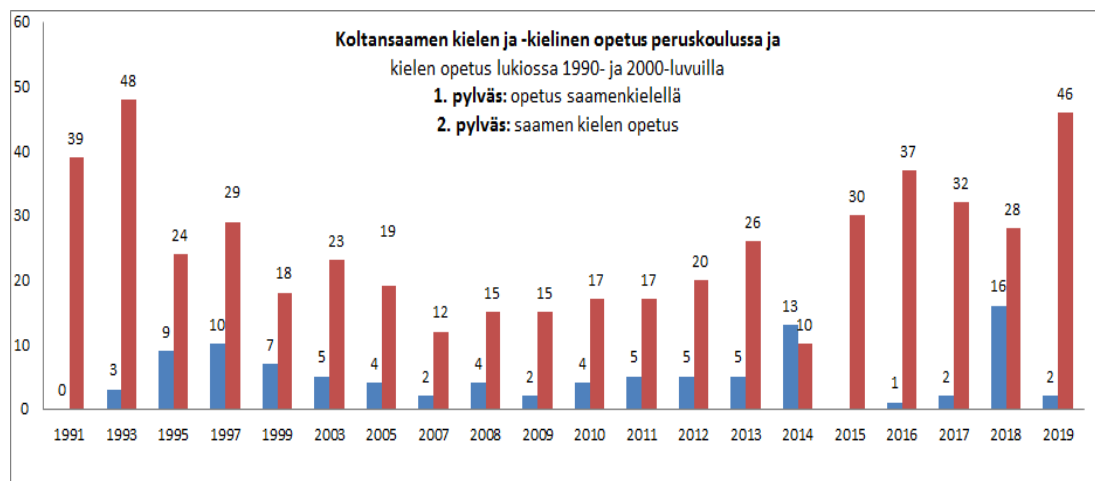
Kuva 7.

29

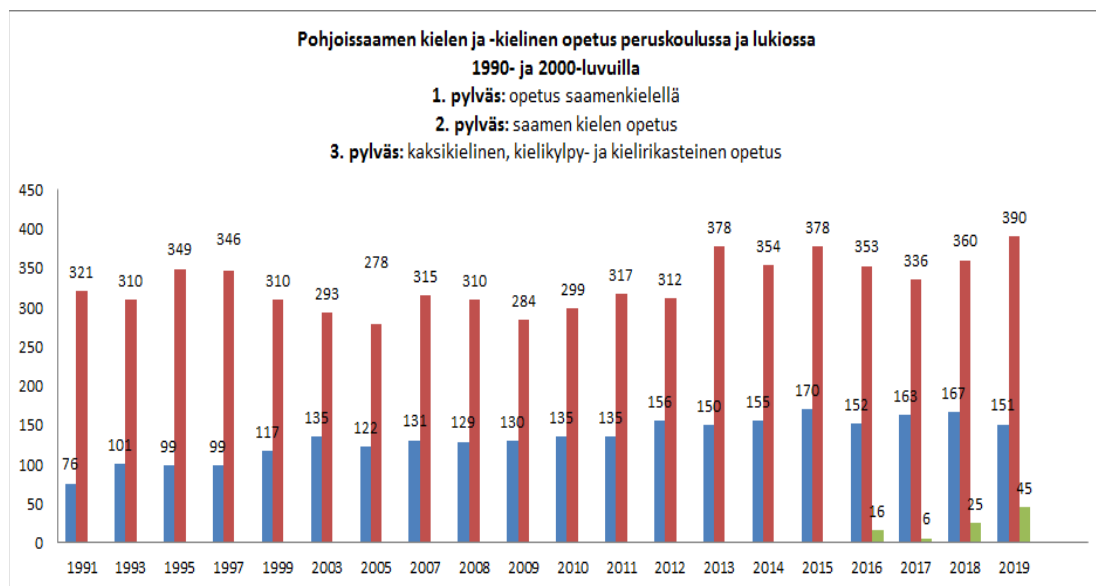
3.4.2. Koltansaame

Kuva 8.

3.4.3. Pohjoissaame

Kuva 9.

4. OPETTAJATILANNE JA OPETTAJAKOULUTUS

Puute saamenkielisistä opettajista on saamelaista koulumaailmaa koskevien keskusteluiden kestoteema. Opettajapula on jatkunut niin kauan kuin koulu on järjestänyt opetusta saamen kielissä ja saamen kielillä. Opettajien määrä on hitaasti kasvanut 1970-luvulta lähtien, jolloin saamen kielten ja saamenkielinen opetus Suomessa käynnistyi. Saamenkielisen opetuksen alkaessa opetuskielenä käytettiin ainoastaan pohjoissaamea. Inarin- ja koltansaamea käytettiin opetuskielinä kokeiluhankkeissa, joiden toteutumisen yhdeksi pahimmista esteistä mainittiin jo tuolloin opettajapula. Inarinsaamenkielinen opetus käynnistyi perusopetuksessa 2000-luvun alussa ja on laajentunut sen jälkeen alkuopetuksesta perusopetuksen yläluokille ja kahteen kouluun. Koltansaamenkielisen opetuksen yhdeksi merkittävimmistä esteistä mainitaan edelleen opettajapula. Pohjoissaamenkielisten opettajien ensimmäinen sukupolvi on jäänyt tai jäämässä eläkkeelle ja uusia saamenkielisiä luokan- ja aineenopettajia valmistuu liian hitaasti.

Saamenkielinen varhaiskasvatuksessa on myös suuri pula kaikista alalle kouluttautuneista ja kelpoisuuden omaavista työntekijöistä, sekä varhaiskasvatuksen opettajista että lastenhoitajista. Kielitaitoisten sijaisten saaminen on ongelmallista. Oulun yliopisto toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön erityisrahoituksella ja yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa saamen kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon huomioivan varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen hankkeen vuosina 2016-2019.

Koulutus toteutettiin monimuotokoulutuksena, joka käsitti lähiopetuspäiviä, etäopiskelua, harjoittelua ja opintomatkoja. Koulutuksessa oli mahdollisuus suorittaa 180 opintopisteen kasvatustieteen kandidaatin tutkinto. Vuoden 2019 loppuun mennessä noin 10 koulutukseen osallistunutta on valmistunut. Koulutukseen haki yhteensä 37 henkilöä, joista valittiin 20. Opiskelijat olivat Inarin, Utsjoen, Enontekiön ja Sodankylän kunnista ja useimmat työskentelivät saamelaisen varhaiskasvatuksen tehtävissä. Hankkeen tuloksena julkaistiin myös teemakirja *“Saamelainen varhaiskasvatus nyt – arvot, käytänteet ja osallisuus arjessa”²⁴*.

Koulutus onnistui hyvin ja siitä saadut kokemukset luovat hyvän pohjan jatkotyölle. Hanke ei poistanut saamenkielisen varhaiskasvatuksen opettajapulaa, mutta sen seurauksena saatiin joukko muodollisen kelpoisuuden omaavia saamenkielisiä varhaiskasvatuksen opettajia. Uusi varhaiskasvatuslaki painottaa varhaiskasvatuksen pedagogisia tehtäviä ja edellyttää varhaiskasvatuksen opettajien määrän lisäämistä toiminnassa.

31

4.1. Opettajatilanteen selvitykset vuosina 2017 ja 2019

Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto on selvittänyt saamelaisopetuksen opettajatilannetta vuosina 2017 ja 2019. Vuonna 2017 tehty selvitys liittyi Oulun yliopiston tekemän saamenkielisten aineenopettajien koulutuksen hankehakemuksen (Ketterä korkeakoulu) valmisteluun. Selvityksen tiedot perustuivat saamelaisten kotiseutualueen kunnilta saatuihin tietoihin, Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimiston sekä Lapin aluehallintoviraston valtakunnallisiin seurantatietoihin. Keskeisiä huomioita selvityksessä olivat:

- saamenkielisen aineenopetuksen järjestäminen ja lisääminen perusopetuksen yläluokilla on ongelmallista, koska aineenopettajia ei ole saatavilla tarpeeksi;
- aineenopetusta hoitavat hyvin usein saamenkieliset luokanopettajat, joista myös on puutetta edelleen;
- saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen määrää joudutaan rajoittamaan tai järjestämään opetus hankalissa opetusryhmissä, koska opettajia ei ole tarpeeksi;

24 <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-2275-2>

- pohjoissaamenkielisessä opetuksessa saamenkielisiä aineenopettajia on jonkin verran, mutta erityisesti matematiikan, historian ja yhteiskuntaopin, uskonnon ja elämäntiedon sekä taide- ja taitoaineiden opettajista on pulaa;
- inarinsaamenkielisen opetuksen opettajatarpeita ei osattu ennakoida koulussa, koska saamenkielinen opetus on uutta yläkoulussa – kaikkien oppiaineiden aineenopettajia tarvittaisiin;
- koltansaamenkielisiä muodollisen kelpoisuuden omaavia luokanopettajia tai aineenopettajia ei ole, mutta tilanteen odotetaan alkavan korjaantua sen jälkeen, kun koltansaame saa Oulun yliopistossa pääaineen statuksen (toteutui 2019);
- saamenkieliset aineenopettajat puuttuvat lukiosta kokonaan, lukuun ottamatta inarin- ja pohjoissaamen kielten aineenopetusta;
- suurelta osalta opettajan tehtäviä hoitavista henkilöistä puuttui osia opettajan kelpoisuudesta (kieliopintoja, opettajan pedagogiset opinnot);
- suuri osa opettajan tehtäviä hoitavista henkilöistä oli kielellisesti ja kulttuurisesti osaavia, mutta heiltä puuttui muodollista kelpoisuutta;
- gsaamen kielikylpy- ja kaksikielisen opetuksen lähdettyä liikkeelle tarvittaisiin kielikylpypedagogiikkaan perehtyneitä opettajia;
- saamenkielisistä erityisopettajista, puheterapeuteista, koulukuraattoreista ja opinnon ohjaajista on erityinen pula;
- etäyhteyksiä käyttävän saamen kielen opetuksen mahdollistuessa tarvitaan etäopetuksen pedagogiikkaan ja teknisiin ratkaisuihin perehtyneitä kielitaitoisia opettajia.

Vuoden 2019 syksyllä tehdyssä selvityksessä kartoitettiin saamen kielten ja saamenkielisten luokkien opettajien määriä kielittäin ja muodollisen kelpoisuuden omaavien opettajien osuutta kokonaisuudesta. Selvityksessä saadut tiedot on koottu seuraavaan taulukkoon (kuva 10).

Selvityksen mukaan saamen kielten ja saamenkielisessä esi-, perus- ja lukio-opetuksessa työskentelee lukuvuonna 2019-2020 yhteensä 64 opettajaa, joista saamelaiten kotiseutualueen kunnissa yhteensä 48 ja sen ulkopuolella yhteensä 16 (luvussa ovat mukana saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän hankkeen opettajat). 64:stä opettajasta puolella oli muodollinen opettajankelpoisuus ja lähes kaikki työskentelivät vakituisissa viroissa

Kuva 10.

	Vakituisessa virassa olevat opettajat	Määräaikaiset ja tuntiopettajat	Muodollinen opettajan kelpoisuus	Yhteensä
Oahpaheaddjit sámeguovllu gielddain/ Opettajat saamelaisalueen kunnissa	27	21	27	48
Oahpaheaddjit sámeguovllu gielddaid olggobealde/ Opettajat saamelaisalueen kuntien ulkopuolella	3	13	5	16
Oahpaheaddjit anárašgielas/ Opettajat inarinsaamessa	3	6	4	9
Oahpaheaddjit nuortalašgielas/ Opettajat koltansaamessa	1	1	1	2
Oahpaheaddjit davvisámegielas/ Opettajat pohjoissaamessa	26	27	27	53
Buot oktiibuot/ Kaikki yhteensä	30	34	32	64

4.2. Oulun yliopiston Giellagas-instituutti ja Ketterä korkeakoulu –hanke

Oulun yliopiston Giellagas-instituutti (<https://www oulu.fi/giellagas/node/40141>) on perustettu vuonna 2001. Sillä on opetus- ja kulttuuriministeriön osoittama valtakunnallinen vastuu järjestää ja edistää saamen kielten ja saamelaisen kulttuurin ylintä opetusta ja tutkimusta Suomessa. Instituutti kouluttaa saamen kielten opettajia, saamen kielten ja saamelaisen kulttuurin asiantuntijoita ja monialaisia osaajia Oulussa sekä etäyhteyksin koko Suomessa, lisääntyvässä määrin erityisesti saamelaisten kotiseutualueella.

Yhteistyö Saamelaisalueen koulutuskeskuksen, Saamelaiskäräjien ja saamelaisen korkeakoulun (*Sámi allaskuvla*) kanssa on aktiivista. Koulutuskeskuksen kanssa yhteistyössä on järjestetty mm. saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta (SaLto -hanke 2016-2019). Vuonna 2019 käynnistyneen saamenkielisten aineenopettajien koulutushankkeen (Ketterä korkeakoulu -hanke 2019-2021) saamen kielten opinnot järjestetään yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa lähiopetuksena Inarissa. Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimiston kanssa yhteistyössä on toteutettu mm. saamen kielikylpyä kehittänyt opetushenkilöstön koulutushanke (2015) ja saamenkielistä oppimateriaalityötä palvellut saamen kielten käännöstyön koulutus (2017-2018). Molemmat järjestettiin Inarissa. Instituutissa sijaitsee myös opetukseen ja tutkimukseen integroitu

saamelainen kulttuuriarkisto, jonka tutkijat toteuttivat saamenkielisen arkistomateriaalin oppimateriaaliksi kehittämisen hankkeen Saamelaiskäräjien tukemana (2018-2019). Instituutin opetuskielinä ovat saamen kielet ja suomi.

Instituutissa opiskeltavat pääaineet ovat saamen kielet (pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame) sekä saamelainen kulttuuri. Pohjoissaamen opetuksella Oulun yliopistolla on yli 40 vuoden historia. Inarinsaamea on voinut opiskella vuodesta 2010 lähtien, pääaineopinnot käynnistyivät vuonna 2015. Koltansaamen perusopinnot käynnistyivät vuonna 2015, aineopinnot 2016 ja vuonna 2019 koltansaamesta tuli myös mahdollinen pääaineena.

Giellagas-instituutin saamen kielen aineenopettajan koulutuslinjalta on vuoteen 2017 mennessä valmistunut 15 pohjoissaamen kielen aineenopettajaa ja kaksi inarinsaamen kielen aineenopettajaa. Instituutista saatujen tietojen mukaan sieltä valmistuvat opiskelijat työlistyivät 100-prosenttisesti, usein jo kesken opintojen, mikä voi viivästyttää valmistumista.

Käynnissä olevassa saamenkielisten aineenopettajien koulutushankkeessa kehitetään mm. saamen kielten äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan kelpoisuuksiin kuuluvaa kirjallisuuden opetusta. Vuodesta 2020 alkaen kirjallisuuden opinnot tarkoittavat saamelaisen kirjallisuuden opintoja. Opettajakoulutusta kehitetään yhteistyössä yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa.

34

Ketterä korkeakoulu -hanke käynnistyi vuonna 2019 ja jatkuu vuoden 2021 loppuun saakka. Se on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista opettajankoulutuksen kehittämishankkeista. Hankkeen toteuttajina toimivat Giellagas-instituutti ja Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa. Suomen Kulttuurirahasto on myöntänyt hankkeelle 300.000 euron määrärahan, joka jaetaan stipendeinä mahdollistamaan opiskelijoiden opintoja. Stipendit mahdollistavat työstä irrottautumisen opintojen ajaksi. Hankkeessa toimivat johtaja, projektipäällikkö ja koordinaattori sekä kaikkiin kolmeen saamen kieleen sekä saamelaisen kirjallisuuden opetukseen palkatut opettajat.

Hanke mahdollistaa aineenopettajan kelpoisuuteen kuuluvia opintoja henkilöille, jotka joko toimivat jo opettajan tehtävissä tai aikovat tulevaisuudessa opettaa saamen kieliä tai saamen kielillä. Hankkeen tavoitteena on kouluttaa muodollisen kelpoisuuden omaavia saamen kielen taitoisia opettajia, joista on suuri pula. Hankkeen taustalla on tieto siitä, ettei viisivuotinen ns. tavallinen yliopiston opettajakoulutus helpota akuuttia opettajapulaa tarpeeksi nopeasti ja tehokkaasti. Hanke ei kuitenkaan ole tutkintoon johtavaa koulutusta, mutta se tarjoaa mahdollisuuden täydentää keskeneräisiä opintoja ja hankkia lisäpäätevyksiä saamenkielisiin opettajan tehtäviin.

Hanke käynnisti intensiiviset inarin-, koltan- ja pohjoissaamen perus- ja aineopinnot (65 op) vuonna 2019 ja ne päättyivät kevätlukukauden 2020 lopussa. Inarin- ja pohjoissaamen opinnot järjestetään Inarissa yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa lähiopintoina lukuvuoden 2019-2020 aikana. Koltansaamen kielen opinnot käynnistyivät jo keväällä 2019. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan kelpoisuuksiin kuuluvat kirjallisuuden opinnot (25 op) järjestetään saamelaisen kirjallisuuden opintoina verkossa syksyllä 2020. Opettajan pedagogiset opinnot (60 op) järjestetään vuoden 2021 aikana monimuoto-opintoina.

Hankkeen kohderyhminä ovat mm. 1) muodollisen kelpoisuuden omaavat opettajat, jotka tarvitsevat saamen kielen lisäopintoja kyetäkseen opettamaan saamen kielellä, 2) muodollisesti epäpätevät, opettajina työskentelevät saamenkieliset henkilöt, joiden pätevydestä puuttuvat opettajan pedagogiset opinnot, ja 3) muodollisesti kelpoiset opettajat, jotka haluavat saamen kielestä ja kirjallisuudesta itselleen opetettavan aineen.

Saamen kielten opinnoissa on mukana 14 pohjoissaamen opiskelijaa, 11 inarinsaamen opiskelijaa ja 9 koltansaamen opiskelijaa. Opiskelijat ovat 1) opettajia, jotka haluavat pätevyyden opettaa saamen kieltä ja kirjallisuutta ja jotka haluavat vahvistaa saamen kielen taitoaan, 2) varhaiskasvatuksen työntekijöitä, joista osa on valmistunut saamelaisesta lastentarhanopettajakoulutuksesta (varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksesta) haluten myös opettajan kelpoisuuden tai vahvistaa kielitaitoaan saamenkielisen varhaiskasvatuksen opettajan työtä varten, ja 3) muissa saamen kielten ja -kulttuurin parissa työskenteleviä henkilöitä, jotka haluavat opinnoista apua oppimateriaali- ja käännöstyöhön ja, jotka haluavat pätevöityä opettajan tehtäviin.

Saamelaisen kirjallisuuden opintojen opiskelijavalinnat on tehty keväällä 2019. Opiskelijoita tulee olemaan 20-25. Saamelaisen kirjallisuuden opetukseen valmistetaan ensimmäistä kertaa Suomen opettajakoulutuksessa saamelaisen kirjallisuuden opetussuunnitelma. Opettajan pedagogiset opinnot toteutetaan verkossa ja lähiopintoina ja toteutetaan yhdessä kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa. Opinnoissa kehitetään erityisesti saamen kielen didaktiikkaa, joka on tähän saakka puuttunut Suomen puolella järjestetystä opettajakoulutuksesta.

4.3. Sámi allaskuvla/ Saamelainen korkeakoulu

Monet Suomen kouluissa työskentelevistä saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen opettajista ovat suorittaneet opettajaopintonsa saamelaisessa korkeakoulussa (<https://www.samas.no/se/studier>) Norjan Koutokeinossa, joka on järjestänyt saamelaista opettajakoulutusta vuodesta 1989 lähtien. Lastentarhanopettajien (*mánáidgárdeoahpaheaddji*) ja luokanopettajien (*dábálaš oahpaheaddji*)

vuodđoskuvlaoahpaheaddji) koulutuksen opetus- ja suorituskieleenä on aina ollut saamen kieli, joka on tarkoittanut pääasiassa pohjoissaamen kieltä. 2010-luvulle asti saamenkielinen luokanopettajakoulutus oli kandidaattitasoista (*bachelor*), mutta on muuttunut maisteritasoiseksi Norjan koko opettajakoulutusjärjestelmää koskeneen uudistuksen myötä vuodesta 2018 alkaen. Norjassa opettajatutkinnon suorittaneet täydensivät aiempina vuosina usein tutkintoaan suorittamalla maisterin tutkinnon suomalaisessa yliopistossa.

Opettajakoulutusta koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä annettiin erityinen lakia täydentävä asetus saamelaisesta opettajakoulutuksesta²⁵. Norjan uudistukseen liittyen saamelaisessa korkeakoulussa on mahdollista suorittaa peruskoulun opettajan tutkinto kahtena vaihtoehtona: valmistuen opettajaksi luokka-asteille 1-7 tai luokka-asteille 5-10. Viimeksi mainitussa painotetaan aineen opetusta. Asetukseen on kirjoitettu punaisena lankana opettajan tutkintoon kuuluvat saamen kieleen ja saamelaiseen kulttuuriin liittyvät opinnot ja niistä seuraavat opettajakoulutuksen erityispiirteet.

Sámi allaskuvla järjestää kolmivuotista saamelaista lastentarhanopettajakoulutusta (*Sámi mánáidgárdeoahpaheaddji oahppu*), joka on 180 opintopisteen laajuista. Lisäksi se järjestää monenlaisia täydennyskoulutuksia opettajille ja mahdollisuuksia tutkintojen suorittamiseen työn ohessa, jolloin opettajakoulutuksen ohjaajat tekevät ohjauskäyntejä säännöllisesti opettajien työpaikoilla päiväkodeissa tai kouluilla. Peruskoulun opettajien koulutusohjelmat ovat 300 opintopisteen laajuisia ja maisteriohjelman suorittaminen tarkoittaa viisivuotista kokoaikaista opiskelua.

Erityisyytenä Sámi allaskuvlan koulutuksissa on, että se pyrkii varmistamaan opettajien toimintamahdollisuudet Norjan lisäksi myös Suomen ja Ruotsin kouluissa. Opintoihin sisältyvät kaikkien kolmen maan opetusjärjestelmiin ja opetussuunnitelmakulttuureihin perehtyminen. Opetussuunnitelman mukaan opetusharjoittelut järjestetään sekä Norjassa, Ruotsissa että Suomessa.

Norjan Saamelaiskäräjät tukee saamenkielisiksi opettajiksi opiskelevia erityisin stipendein, joita myönnetään myös Suomen puolelta tuleville opiskelijoille²⁶

4.4. Lappi universitehta/ Lapin yliopisto

Lapin yliopistossa voi opiskella kasvatustieteen maisteriksi luokanopettajan koulutusohjelmasta. Yhtenä vaihtoehtona on myös kestävyys- ja luotokasvatuspainotteisen luokanopettajakoulutuksen suorittaminen. Yliopisto on vähentänyt pohjoissaamen kielen opiskelu-

25 Láhkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid 1.-7. dási ja 5.-10. dási rámmaplánii, 26.3.2010.

26 <https://samediggi.no/Tilskudd-og-stipend?tag=88>.

mahdollisuuksia. Aiempina vuosina erikoistuminen saamenkieliseksi luokanopettajaksi oli mahdollista suorittamalla yliopiston tarjoamia pohjoissaamen perusopintoja. Yliopiston kielikeskus järjestää nykyisin pohjoissaamen alkeiskursseja²⁷. Kasvatustieteiden tiedekunnassa toimivat tutkijat ovat kehittäneet saamelaista pedagogiikkaa ja järjestäneet siitä erilliskoulutuksia, samoin kuin saamen kielen didaktiikan koulutusta. Monet saamenkielistä luokanopettajan tehtävää hoitavat ovat suorittaneet opintonsa Lapin yliopistossa.

5. OPETUSSUUNNITELMA

5.1. Voimassa olevat valtakunnalliset normiasiakirjat

5.1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallitus antoi ensimmäiset varhaiskasvatuksen järjestäjiä sitovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2018. Perusteasiakirja ja siihen tehdyt muutokset on julkaistu myös inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielillä: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>.

5.1.2. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) on määritelty äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppimäärä saamen kieli ja kirjallisuus. Lisäksi saamen kieltä voi opiskella pitkänä ja lyhyenä vieraana kielenä (A ja B2 -kielet). Perusteasiakirja sisältää myös kaksikielisen ja kielikylpyopetuksen periaatteet, joita sovelletaan saamelaisopetuksessa enenevässä määrin. Perusteiden liitteenä on lisäksi perusopetusta täydentävän saamen kielen opetus, joka on tarkoitettu kotiseutualueen kuntien ulkopuolella annettavaa opetusta varten.

Asiakirjan sisältämä erillinen kappale omaan kieleen ja kulttuuriin liittyvistä erityiskysymyksistä saamelaisoppilaiden opetuksessa:

”Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

27 <https://www.ulapland.fi/FI/Yksikot/Kielikeskus/Opinnot/Saame>

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.”

Perusteasiakirjan erityisesti saamelaisopetusta koskevat osat on julkaistu myös saamen kielillä:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/pohjoissaame_perusopetuksen_opetus-suunnitelman_perusteet_2014.pdf

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/inarinsaame_perusopetuksen_opetus-suunnitelman_perusteet_2014.pdf

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/181557_lops_2015_otteita_koltansaa-me_10.2.2017.pdf

5.1.3. Lukion opetussuunnitelman perusteet

Lukion opetussuunnitelman perusteet nuorille tarkoitettua lukiokoulutusta varten uudistuivat vuonna 2019. Uusia perusteita noudatetaan 1.8.2021 alkaen lukion aloittaneilla opiskelijoilla:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukion-opetussuunnitelmien-perusteet>

5.2. Saamelaisopetus koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmissa

5.2.1. Kotiseutualueen kunnat

Inarin kunta

Inarin kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmassa laaja-alaisen osaamisen painotuksina mainitaan kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä itsestä huolehtiminen ja arjen taidot. Painotuksissa huomioidaan Inarin kunnan monikulttuurisuus, saamen kielet ja kulttuurit sekä luonnon monimuotoisuus, sen kestävä käyttö ja arvostaminen. Inarin kunnan perusopetuksessa suvaitsevaisuus ja eri yksilöiden sekä ryhmien välinen ymmärrys, kunnioitus ja yhteistyö nähdään erityisenä tavoitteena.

Inarin kunnassa puhutaan kolmea saamen kieltä ja peruskouluissa järjestetään opetusta kaikissa kolmessa saamen kielessä sekä järjestetään inarin-, pohjois- ja koltansaamenkielistä opetusta. Saamen kielen ja -kielistä opetusta on mahdollisuus valita alkaen esiopetuksesta jatkuen yläkoulun loppuun asti. Äidinkielen tuntimäärä on tuntijakoasetuksen mukainen minimituntimäärä. Saamen kielten A2-oppimäärän opetus alkaa 1. vuosiluokalla ja sitä opetetaan kaksi vuosiviikkotuntia. B2-kielenä saamen kielten opiskelu on mahdollista 8.–9. luokalla. Saamelaiskulttuuri on mahdollista valita yläkoulussa valinnaiseksi oppiaineeksi 8.–9. luokilla.

39

Ivalon alakoulussa järjestetään myös pohjoissaamenkielistä kielikylpyopetusta. Kielikylpyopetus toteutetaan valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa esitetyn ”muu laajamittainen kaksikielinen opetus” mukaisesti. Kunnan sivistyslautakunta on hyväksynyt kokouksessaan (27.3.2019) opetussuunnitelman lisäykset kielikylpyopetuksen osalta.

Inarin kunnan opetussuunnitelma on osittain käännetty saamen kielille, lähinnä paikallisten painotusten osalta. Saamenkielisiä opetussuunnitelmia ei ole vielä julkaistu.

Inarin kunnan perusopetuksen opetussuunnitelmat:

Pohjoissaame: http://bit.ly/inari_ops_ps

Inarinsaame: http://bit.ly/inari_ops_is

Koltansaame: http://bit.ly/inari_ops_ks

Opetussuunnitelma suomeksi: http://bit.ly/inari_ops_su

Ivalon lukio

Ivalon lukio (http://bit.ly/inari_lukio_ops) tarjoaa monipuolista kielten opetusta sekä opetusta inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielissä. Sijaintinsa ansiosta Ivalon lukion paikallisiin arvoihin liittyy myös saamelaisuus, kansainvälisyys sekä pohjoinen luonto. Ivalon lukio tekee opetussuunnitelman mukaan yhteistyötä useiden ulkomaisten koulujen kanssa.

Opetussuunnitelmassa todetaan, että Ivalon lukiossa on esillä suomalainen, inarin-saamelainen, koltasaamelainen ja pohjoissaamelainen kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Todetaan myös, että lukio-opetus voi tukea menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä.

Ivalon lukiossa opetetaan kolmea saamen kieltä, inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta.

Lisäksi perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena Ivalon lukiossa on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteet. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Enontekiön kunta

Enontekiön kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman arvoperustana mainitaan yleisesti oppilaan ainutlaatuisuus ja arvokkuus, hyvinvointi sekä kokemus osallisuudesta. Kulttuurien moninaisuus nähdään rikkautena, opetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Kestävä elämä nähdään välttämättömyytenä. Enontekiön kunnan koulut ovat opetussuunnitelman mukaan kaksikielisiä kouluja, joissa opetusta annetaan suomen ja pohjoissaamen kielellä. Myös huoltajalla on oikeus käyttää omaa kieltään asioidessaan kouluviranomaisten kanssa.

Enontekiön perusopetuksen opetussuunnitelmasta osa on kirjoitettu pohjoissaameksi erityisesti saamelaispedagogiikka ja -sisällöt huomioiden²⁸. Opetussuunnitelman alussa käsitellään lyhyesti saamelaispedagogiikkaa, joka on määritelty suunnitelmassa seuraavasti: alkuperäiskansan kulttuuriin ja historiallisiin erityispiirteisiin perustuvaa opetusmallia tai -menetelmällistä suuntautumista, joka tapahtuu saamen kielellä. Keskeistä on narratiivinen perinne, jonka keinoin välitetään faktatiedon lisäksi asenne-, tunne- ja arvosisältöjä. Lisäksi todetaan, että saamelaispedagogiikan keskiössä on kielikasvatus.

Osalle oppiaineista on laadittu opetussuunnitelma saamelaiskulttuurin näkökulmasta. Oppiaineet ovat *duodji* (käsityö), historia, uskonto, yhteiskuntaoppi, kotitalous ja biologia. Opetussuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi tukea oppilaita kasvamaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö ja vahvistaa saamen *kielen osaamista ja kielen käyttöä*.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon *eri saamen kielet ja niiden murteet* sekä kielen sisältämä *kulttuurinen tietous*. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle ja muille alkuperäiskansoille.

Valinnaiset aineet –osassa saamen kieltä voi opiskella A2- ja B2-kielenä. Suomen kieltä voi opiskella *suomen kieltä saamenkielisille -valinnaisaineena*. Valinnaisaineena on myös kurssi *“Animaation keinoin saamelaiskulttuurin juurille”*. Käsityön aihepiireissä mainitaan saamelaisuus, elinkeinot ja pukeutumiskulttuuri sekä vuodenaajat ja ympäristö.

Enontekiön kaikille yhteisen opetussuunnitelman paikallisina painoituksina ovat mm. Kalottialueen ja saamelaisalueen yhteistyö, koulut voivat tarkentaa omia painopisteitään koulukohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissaan.

Oppilashuollon resursseissa todetaan olevan yksi saamenkielinen kouluterveydenhoitaja, jonka kanssa oppilaat voivat asioida omalla äidinkielellään.

Enontekiön kunnassa mahdollisia kielivalintoja ovat: saamen- ja suomenkielinen opetus, kielikylpyopetus esikoululaisille, kielirikasteinen opetus joissakin taito ja taideaineissa, jota on tarkoitus laajentaa. Saamenkieliselle opetukselle on osittain erillinen opetussuunnitelma, joka on osittain käännetty ja julkaistu saamen kielellä. Kunnassa on käytössä tuntija-koasetuksen mukainen minimituntimäärä äidinkielessä.

(<https://peda.net/enontekio/tiedostoja/wlt/ekpo2>)

28 <https://peda.net/enontekio/tiedostoja/wlt/eksoo0:file/download/695c8e90015cfd6723c53cd4bdc4c6fe-7568cbc0/saamenkielinen%20ops%202016.pdf.pdf>

Enontekiön erälukio

Enontekiön lukio on erälukio, jossa soveltuvina kursseina on tarjolla mm. kalastukseen, metsästykseen ja eräretkeilyyn liittyviä kursseja, mutta kurssien sisällöissä ei ole erityisesti mainintaa saamelaiskulttuurista. Paikallisuus mainitaan opetussuunnitelmassa.

Opetussuunnitelmassa todetaan, että Enontekiön erälukiossa saamelainen kulttuuriperintö näkyy jokapäiväisessä toiminnassa. Saamelaisalueen lukiona oppilaitoksessa arvostetaan ja vaalitaan kaikkien opiskelijoiden omaa kulttuuriperintöä. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa. Lukio pyrkii edistämään myös muiden kulttuurien tuntemusta ja kansainvälisyyttä mm. tarjoamalla teemapöytäsoinnoissa kalottiyhteistyökurssia.

Lukion saamen äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää saamen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti saamenkielisen kirjallisuuden ja saamelaisen kulttuurin tuntemusta. Enontekiöllä ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustumaan mahdollisuuksiin jatkaa saamen kielen opintoja korkea-asteella.

Saamen vieraan kielen, B3-kielen kurssilla otetaan huomioon ryhmän saamelaistaustaiset opiskelijat ja kartoitetaan erityisesti opintojen alkuvaiheessa heidän saamen kielen tai murteen taitojaan ja tavoitteitaan ja mahdollisuuksia saada tukea opinnoilleen lähiympäristöstä.

Enontekiön erälukion opetussuunnitelma: <https://peda.net/enontekio/tiedostoja/wlt>

Sodankylän kunta

Sodankylän kunnan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan opetuksen erityisenä tavoitteena mainitaan oppilaiden kasvaminen kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Opetuksella tuetaan *saamelaiskulttuuri-identiteetin rakentumista ja osallisuutta saamelaisyhteiskunnassa* painottaen saamelaisten yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen naapurimaihin ja myös muiden alkuperäiskansojen kanssa. Opetuksessa korostuvat ilmasto, luonto, elinkeinot, harrastukset, suomalaisuus ja saamelaisuus kansainvälisyyden rinnalla.

Opetussuunnitelman mukaan kaksikielisen opetuksen tavoitteena on saada hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kielikylpyopetusta varten kunnan opetussuunnitelmaan on kirjattu kielikylpyluokalle

oppilaaksi ottamisen perusteet. Opetussuunnitelman sisältöjä päivittää kuluvana lukuvuonna Vuotson koulun kielikylpyopettaja.

Sodankylässä järjestetään saamenkielistä opetusta Vuotsossa vuosiluokilla 0-2 sekä saamenkielistä kielikylpyopetusta (täydellinen varhainen kielikylpy 100%) erityisesti kielipesästä tulleille lapsille. Kirkonkylällä on suunnitelmissa aloittaa kielikylpyopetusryhmä esiopetuksessa 2020-2021.

Saamen kieltä opetetaan vieraana kielenä koko kunnan alueella 1. luokasta alkaen. Sodankylässä olisi kunnan mukaan tarvetta kielirikasteiselle opetukselle lapsille, jotka ovat siirtyneet kielipesästä suomenkieliseen opetukseen. Kunnassa aiemmin toteutettu saamen kielisuihku esiopetuksessa on tauolla resurssipulan vuoksi. Tavoitteena on ollut palkata Vuotsoon toinen kielikylpyopettaja, jolloin voitaisiin lisätä saamen kielikylpyopetuksen määrää Vuotson koulussa, mutta opettajaa ei ole saatu rekrytoitua. Äidinkielen tuntimäärä noudattaa tuntijakoasetuksen mukaista minimituntimäärää. Oppimisympäristönä voi koulun lisäksi olla luonto ja rakennettu ympäristö. Oppimisympäristöissä korostuvat metsä-Lapin luonto, kunnan maantieteellinen sijainti ja selkeät vuodenaajat. Poroelinkeino, metsästys, kalastus ja saamelaiskulttuuri ovat olennainen osa sodankyläistä elämänmuotoa.

Saamelaisia opetussisältöjä on lisätty saamen kielen ja kirjallisuuden lisäksi myös maantiedon ja ympäristöopin oppisisältöihin (mm. luonnonkierto, ydinarvot, symbolit, perinteiset elinkeinot, saamelainen tietokäsitys, perinteiset maankäyttömuodot, paikannimet), uskonnon oppisisältöihin (saamelainen mytologia, luontousko ja kolttasaamelaisten uskontoperinne), historian ja yhteiskuntaopin oppisisältöihin (mm. saamelaisten historia, saamelaisia koskevat lait ja asetukset, alkuperäiskansakäsitys), kuvataiteen, käsityön ja kotitalouden oppisisältöihin (mm. saamelainen värimaailma, sámí duodji, saamen puku, saamelainen ruokaperinne). Oppilaanohjauksessa on mahdollisuus tutusta mm. saamelaisten opiskelumahdollisuuksiin Pohjoismaissa.

Saamen kieltä voi opiskella valinnaisena, joko A2- tai B2-kielenä, mikäli valitsijoita on vähintään kahdeksan. Vuotson koulussa voi peruskoulun 2. vuosiluokalta alkava yhteinen A1-kieli voi olla myös saame. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääräksi voi valita saamen kielen ja kirjallisuuden tai suomen kielen ja kirjallisuuden sekä saamen kielen ja kirjallisuuden. Oppilas voi opiskella suomea toisena kielenä.

Sodankylän perusopetuksen opetussuunnitelma on kirjoitettu suomeksi. Saamelaisopetukselle ei ole erikseen laadittu omaa opetussuunnitelmaa, mutta saamelaisopetuksen osuus on ainakin osittain sisällytetty oppiaineisiin vuosiluokittain "saamelaisuus oppiaineissa, oppiainekohtaiset sisällöt" -kohtaan. Saamenkielistä opetussuunnitelmaa ei ole, mutta saamen kielistrategian laatimiseen liittyen asia on noussut esiin ja opetussuunnitelma tul- laan kääntämään pohjoissaameksi. <https://peda.net/sodankyla/koulujen-sivut/ol>

Sodankylän lukio

Sodankylän lukion tehtävänä mainitaan, että opiskelija ”on ylpeä lappilaisuudestaan ja sodankyläläisyydestään”. Saamelaiset tai saamen kieli mainitaan vain Opiskelijan ohjaus ja tukeminen -osassa, jossa on osio saamelaisista ja saamenkielisistä opiskelijoista. Sodankylän lukion tavoitteena on, että nuoret kasvavat omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä ja voivat rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi myös tukea menetetyn kielen elvyttämistä ja uudelleen oppimista sekä edistää muun muassa oman historian, kulttuurin ja saamelaisyhteisön tuntemusta ja perinteisen tiedon oppimista. Opetuksen tavoitteena on edistää mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisen korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Sodankylän lukiossa saamen opetus painottuu saamen vieraan kielen opetukseen. Saamea voi Sodankylän lukiossa opiskella A-, B2- tai B3-oppimäärän kielenä.

Utsjoen kunta

Utsjoen kunnassa on laadittu yksi kunnan kaikkia kouluja koskeva opetussuunnitelma, jossa kullakin koululla voi olla koulukohtaisia tarkennuksia. Työ on vielä joiltakin osin kesken, joten tässä esitetyt tiedot perustuvat työversioon (<https://peda.net/utsjoki/ol#nav>).

Opetussuunnitelman lähtökohta on se, että *kunta on saamen kielen vahvinta seutua Suomessa, ja että kunta on rajakunta Norjaan*. Paikallinen *luonnonkierto, kulttuuri, elinkeinot, historia, valtakunnan raja, kielet ja elämäntapa* ovat keskeisellä sijalla opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelma on tehty saamenkielistä, suomenkielistä ja laajamittaista kaksikielistä opetusta varten. Saamenkielisen opetuksen tuntijaossa painottuvat äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärät, koska saame äidinkielenä tunteihin luetaan myös suomen kielen opetus saamenkielisille oppilaille. Oppilaita kasvatetaan erilaisuuden kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen - *esimerkiksi kielitoleranssilla on tärkeä rooli*.

Utsjoen kunnan opetussuunnitelma muodostuu 1) valtakunnallisista opetussuunnitelman perusteista, 2) paikallisesta opetussuunnitelmasta liitteineen ja vuosittain tehtävistä tarkennuksista sekä 3) koulujen lukuvuosisuunnitelmista.

Saamelaista kulttuuria, elinkeinoja ja kieltä painotetaan opetussuunnitelmien osissa kauttaaltaan. Kulttuurinen moninaisuus ja kestävä elämän välttämättömyys -osiossa, opetuksen arvoperustassa, laaja-alaisen osaamisen -osiossa, yrittäjyyskasvatuksessa, opetuksen eheyttämisessä ja koulukohtaisissa toimintamalleissa korostuvat saamelaiset sisällöt, monikulttuurisuus ja paikallisuus. Rajakunnan mahdollisuudet, paikalliset elinkeinot, luonnon kiertokulku, saamelainen pedagogiikka ”birgen”, saamen kielet ja niiden murteet, monikielisyys, *duodji*, saamelaiset leikit, joiut ja laulut, saamelaisten historia, merkkihenki-

löt, saamenkielinen media, elokuvat ja teatteri ja erilaiset kulttuuritapahtumat on kirjattu selkeästi opetussuunnitelmaan. Utsjoen perusopetuksen opetussuunnitelman koulukoh-
taisissa toimintakulttuurimalleissa kunkin koulun sijainti ja erityistoiminnat on kirjattu.

Utsjoen kunnassa käytetään myös etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta erityisesti äidin-
kielen, valinnaisaineiden ja uskonnon opetuksessa sekä erilaisissa projekteissa. Utsjoen
perusopetukseen osallistuu myös etäoppilaita muista kouluista. Utsjoen kunnassa on
mahdollista järjestää vuosiluokkiin sitomatonta opetusta. Utsjoen kunnan joustava perus-
opetus tarjoaa *mahdollisuuden tutustua saamelaiseen kulttuuriin mm. kalastuksen ja po-
ronhoidon kautta.*

Utsjoen kunnassa tarjotaan kaksikielistä opetusta saamen ja suomen kielissä sekä
muissakin kielissä. Opetuksessa noudatetaan ”Muu laajamittainen kaksikielinen opetus”
-opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelmassa käytetään kohdekielen asemasta sanaa kie-
likylpykieli, sillä kaksikielinen opetus on jatkoa varhaiskasvatuksen kielikylvyille. Saamen
kielikylpyopetus on tarkoitettu niille, jotka eivät puhu kieltä kotikielensä. Saamen kielikyl-
pyopetusta voidaan toteuttaa 0.–6. luokilla ja opetuksesta pyritään antamaan vähintään
50 % kielikylpykielillä. Tavoitteena on *toiminnallinen kaksikielisyys*. Kielikylpyopetuksessa
tehdään yhteistyötä yli kielirajojen, jolloin monikulttuurisuus näkyy toiminnassa.

Valinnaisten aineiden opetuksessa otetaan paikallinen kulttuuriperinne ja -tavat huo-
mioon ja tutustutaan mm. paikallisiin käsityöntekijöihin ja perinneruokiin. Utsjoen kunnan
kieliohjelmassa saamenkielisessä opetuksessa 6. luokalta alkava toinen kotimainen kieli
(B1) ei ole pakollinen. Vuosiluokilla 1.–6. alkava vieras kieli (A1) on englanti. Vuosiluokilla
1.–6. alkavana vieraana kielenä (A2) voi saamenkielisellä oppilaalla olla norjan tai suomen
kieli, suomenkielisellä oppilaalla norjan tai saamen kieli. Perusopetuksen 8. luokalta al-
kavaksi kieleksi (B2) oppilas voi valita norjan, ranskan, saamen, saksan tai venäjän kielen.
Utsjokisuun koulun opetussuunnitelman mukaan oppilas voi valita A-2 saamen, A-2 norjan,
saamen kielen ja kirjallisuuden, suomea saamenkielisille, suomea toisena kielenä ja kirjal-
lisuuden, saamen kielen A-oppimäärän vuosiluokilla 7–9 sekä saamen kielen B2- oppimää-
rän vuosiluokilla 7–9.

Utsjoen saamelaislukio

Utsjoen saamelaislukion opetussuunnitelma on vielä työn alla. Esitetyt sisällöt on siten
otettu työn alla olevasta versiosta (<https://peda.net/utsjoki/ss/lukion-ops/lop2>).

Saamelaislukion opetuksessa otetaan huomioon alueen kielet ja kulttuurit, arktiset
luonnonolosuhteet sekä maantieteellinen ja valtakunnallinen sijainti. Koulussa tarjotaan
mahdollisuuksien mukaan saamenkielistä opetusta osassa oppiaineita sekä saamen kielen

ja kulttuurin erityiskursseja. Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, jossa erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen kasvamisessa kaksikielisyyteen. Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä. Opetuksella voi myös tukea menetetyn alkuperäiskielen elvyttämistä. Opetuksen tavoitteena on edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtakunnan alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta, tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Utsjoen lukiossa opetettava äidinkieli on joko saamen tai suomen kieli. Lisäksi saamenkielisille opetetaan suomea äidinkielen omaisena oppiaineena. Vieraina kielinä voi A2-kielenä olla saamenkielisille opiskelijoille norjan kieli ja suomenkielisille opiskelijoille norjan tai saamen kieli. Lukiossa alkavaksi vieraaksi kieleksi (B3) voi valita myös saamen kielen.

Saamelaislukio voi järjestää lukio-opetusta yhteistyössä mm. Saamelaisalueen koulutuskuskuksen ja Utsjoen kansalaisopiston kanssa, joiden järjestämät kurssit ovat lähinnä soveltavia kursseja.

Utsjoen lukion toimintakulttuurissa otetaan huomioon saamelaisen ja suomalaisen kulttuurin olemassaolo. Kulttuuriperintöä pyritään siirtämään juhlaperintein kuten joulu- ja kevätkuuhlien, itsenäisyyspäivän juhlan, saamen kansallispäivän juhlan, kansallisten merkkipäivien ja kulttuurisesti merkittävien asioiden avulla.

5.2.2. Kotiseutualueen ulkopuoliset kunnat

Helsingin kaupunki

Helsinki on laatinut oman perusopetusta täydentävän saamen kielen opetussuunnitelman ja lisäksi laajamittaisen kaksikielisen suomi-saame-opetuksen opetussuunnitelman Pasilan peruskoulua varten.

Perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea mm. oppilaan aktiivisen monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden kieliaineiden sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä oppilaiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan saamen kieltä ja muita kieliä. Lähtökohtana on oppilaiden aktiivinen toimijuus, jolloin oppilaiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Kaksikielisessä suomi-saame-opetuksessa oppilas opiskelee pohjoissaamen kieltä ja opiaineita pohjoissaamen kielellä, mutta opetussuunnitelman aiheita, aineita, kokonaisuuksia ja käsitteitä opiskellaan niin saameksi kuin suomeksikin. Opiskelussa opitaan saamen kieltä, saamelaisen kulttuurin asioita, sen arvoja ja sen monia muotoja. Pasilan peruskoulussa saamenkielisessä opetuksessa opitaan saamelaisten erityisestä suhteesta luontoon mutta tärkeää on myös, että oppilas saa vahvistaa saamelaisuuttaan osana kaupunkilaisuutta. Opetussuunnitelmassa todetaan, että kun oppilas oppii lisää saamenkielistä erityis-sanastoa, hän oppii lisää myös saamelaisesta tavasta elää ennen, nyt ja tulevaisuudessa.

Helsingin kaupungin perusopetusta täydentävä saamen kielen opetuksen opetussuunnitelma: <https://ops.edu.hel.fi/wp-content/uploads/2016/06/saamen-kieli.pdf>

Pasilan peruskoulun kaksikielinen suomi-saame-opetuksen opetussuunnitelma:

<https://ops.edu.hel.fi/pasilan-peruskoulu/>

Rovaniemen kaupunki

Rovaniemen kaupungilla on oma pohjoissaamen kielen ja saamelaisen kulttuurin perusopetusta täydentävä saamen kielen opetussuunnitelma. Rovaniemellä käytössä oleva perusopetusta täydentävä saamen kielen opetussuunnitelma vastaa valtakunnallista perusopetusta täydentävän saamen opetuksen opetussuunnitelmaa. Saamen kielen opettaja kuitenkin huomauttaa, että kyseinen opetussuunnitelma on haasteellinen, eikä sellaiseen sovellu kovin hyvin saamen kielen opetukseen. Tästä johtuen hän soveltaa opetukseen myös äidinkielen ja A2-kielen oppiaineiden sisältöjä²⁹.

Rovaniemen kaupungin perusopetusta täydentävän saamen kielen opetussuunnitelma (s. 904 eteenpäin): <https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=562870ad-48f7-4d5c-8f84-fca981e393ed>

Oulun kaupunki

Oulun kaupunki on laatinut perusopetusta täydentävän pohjoissaamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetussuunnitelman. Sen mukaan tavoitteena on mm. "elvyttää suvun kieliperintöä ja vahvistaa oppilaan kulttuuri-identiteettiä, vahvistaa saamelaisten oppilaiden saamelaista kulttuuri-identiteettiä ja pitää yllä sekä kehittää kaksikielisten lasten (sekä suomi että saame äidinkielenä) äidinkielen taitoa." Opetuksen tavoitteena on lisäksi antaa

29 Karoliina Harvala, sähköpostikeskustelu bb.bb.2019.

saamelaisille ja myös ei-saamelaisille oppilaille perustietoja ja -taitoja saamen kielessä ja kulttuurissa. Opetussuunnitelmassa myös todetaan, että oppiaine käsittää saamen kielen ja myös saamelaisen kulttuurin, johon kuuluvat aineellinen ja henkinen kulttuuriperintö sekä saamelaisten historia ja nykykulttuuri.

Oulun kaupunki on laatinut lisäksi kieliohjelman, joka kattaa varhaiskasvatuksen, perusasteen ja lukion sekä vapaan sivistystyön niiltä osin, kun se koskee yleissivistävän koulutuksen kanssa tehtävää yhteistyötä. Kieliohjelman lähtökohtana on kielenopiskelun jatkuvuus ja sen tavoitteena on taata lapsille ja nuorille monipuolinen ja syvälinen kielitaito tasapuolisesti kaupungin eri alueilla. Esimerkiksi Oulun lukiokoulutuksen paikallisessa opetussuunnitelmassa pohjoissaamesta todetaan erikseen: "Tavoitteena on, että perusasteella aloitetut pohjoissaamen opinnot jatkuvat toisella asteella. Päivälukioissa pohjoissaamen opinnot suunnitellaan niistä kiinnostuneiden opiskelijoiden määrän ja muiden edellytysten mukaisesti vuosittain opinto-ohjaajien avustuksella."

Oulun kaupungin perusopetusta täydentävän pohjoissaamen kielen opetussuunnitelma: <https://www.ouka.fi/oulu/kohderyhmat/saamelaiset>

5.2.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

48

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke on valmistanut oman perusopetusta täydentävän saamen kielen opetussuunnitelman, joka hyväksyttiin Utsjoen kunnan sivistyslautakunnassa 22.10.2019. Opetussuunnitelmassa todetaan, että opetus toteutetaan pääasiassa videoneuvotteluyhteyden välityksellä, jossa opettaja ja oppilaat ovat omilla päätelaitteillaan. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös muita opettajan hyödyllisiksi katsomia oppimisympäristöjä ja verkko-opintomahdollisuutta oppilaan ikätaso huomioon ottaen. Opetussuunnitelman keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaan saamen kielen kehitystä yhteistyössä kodin ja oman koulun kanssa. Kaikessa opetuksessa huomioidaan oppilaiden kielitaustan heterogeenisuus. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden lähtö- ja taitotaso.

Etäopetuksessa pyritään toteuttamaan myös kulttuurivierailuja etäyhteyksiä hyödyntäen. Jokainen opetusryhmä pääsee lukuvuosittain kulttuurivierailulle tai saa luokkaan kulttuurivierailijan. Kulttuurivierailija voi olla saamelaistaiteilija, -kirjailija, -artisti, tarinankertaja tai muu saamelaiskulttuurin asiantuntija. Kulttuurivierailun ja -vierailijan avulla pyritään vahvistamaan oppilaiden saamelaista identiteettiä ja saamelaiskulttuurin tuntemusta.

Etäopetuksessa korostuu yhteistyö kodin ja oman koulun kanssa. Yhteistyötä edistetään lukukausittain ja etäyhteyksin pidettävillä vanhempainilloilla. Iltoihin kutsutaan mukaan myös etäopetukseen osallistuvien koulujen työntekijät.

Oppilaalle annetaan etäopetuksen lukuvuoden päättyessä osallistumistodistus perusopetusta täydentävän saamen kielen opiskelusta, mikäli oppilas on osallistunut opetukseen vähintään 70 % oppitunneista. Todistukseen merkitään sanallinen arvio vuosiluokilla 1–7 ja numeroarvosana vuosiluokilla 8–9.

Etäyhteyksin annettava opetus mukailee myös opetusta vastaanottavien koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmia. Jos esimerkiksi vastaanottavan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa on maininta erilaisesta arvioinnista, pyrkii etäyhteyksin annettavan opetuksen arviointi noudattelemaan tätä käytäntöä. Saamen kielten etäopetuksen pilottihankkeessa on lisäksi havaittu, että vaikka koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmissa mainittaisiinkin oppilaan kannustaminen oman äidinkielen tai muun kotikielen opiskeluun ja tukeminen toimivaan kaksikielisyyteen, eivät muutamat koulutuksen järjestäjät tästä huolimatta ole lähteneet tarjoamaan oppilaalleen saamen kielen etäopetusta.

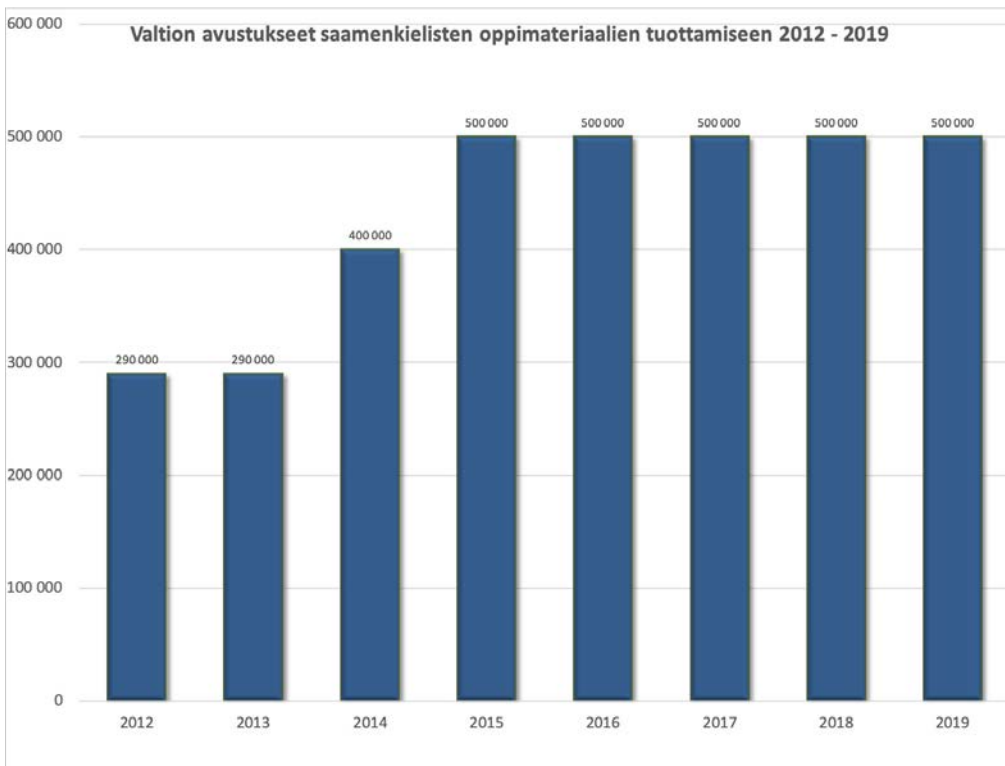
Etäyhteyksiä hyödyntävän pilottihankkeen perusopetusta täydentävän saamen kielten opetuksen opetussuunnitelma: <https://www.saamenetaopetus.com/tiedotteita>

6. SAAMENKIELINEN OPPIMATERIAALITYÖ

6.1. Resurssit ja työntekijät

Saamelaiskäräjillä tehtävä oppimateriaalityö saa rahoituksen valtion talousarvion kautta (opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokka 29, Opetushallituksen toimintamenot). Opetushallitus myöntää valtionavustuksen Saamelaiskäräjille kahdessa erässä. Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta raportoi Opetushallitukselle työn tuloksista budjettivuoden aikana ja sen päätyttyä. Valtionavustus on vaalikaudella 2016 – 2019 ollut vuosittain 500 000 euroa, johon Saamelaiskäräjät on esittänyt korotusta säännönmukaisesti. Asteittainen oppimateriaalivarojen lisäys sisältyi myös Valtioneuvoston 3.7.2014 tekemään, saamen kielten elvyttämisen toimenpideohjelmaa koskevaan periaatepäätökseen. Valtionavustusta korotettiin edellisen vaalikauden aikana, vuonna 2014 400 000 euroon ja seuraavana vuonna 500 000 euroon, kuva 12.

KUVA 12.

Valtionavustus on käytetty projektityöntekijöiden palkkakuluihin, käsikirjoittajien, kääntäjien ja kuvittajien palkkioihin, tekijänoikeus- ja kuvituspalkkioihin, taitto- ja painatuskuluihin, kielenhuoltoon liittyviin palkkioihin, digitaalisen alustan lisenssimaksuihin, vuokriin,

laitteisto- ja toimistokuluihin, oppimateriaalityöryhmien kokous- sekä muihin oppimateriaalien valmistamiseen liittyviin kuluihin.

Inarin- ja koltansaamenkieliseen oppimateriaalityöhön on palkattu vuosittain määrälläiset työntekijät kumpaankin kieleen. Vuodesta 2018 alkaen toimistoon palkattiin lisäksi yksi suunnittelija oppimateriaalihankkeiden edistämiseen, hallinnointiin ja budjettityöhön oppimateriaalisihteerin rinnalle materiaalihankkeiden määrän kasvettua suureksi. Vuosittain käynnissä on 30-40 hanketta, joka on liian iso määrä yhdelle henkilölle hallinnoitavaksi.

Kesäaikaan on lisäksi palkattu oppimateriaalityön harjoittelijoita ja projektityöntekijöitä 2-3 kuukaudeksi kaikkiin kolmeen saamen kieleen. Suurin osa kesätyöntekijöistä on ollut hyvän saamen kielen taidon omaavia yliopisto-opiskelijoita tai mediakoulutuksen saaneita digiosaajia. Kesätyö on samalla uusien oppimateriaalin tekijöiden kouluttamista. Kesätyöntekijät ovat tehneet digitaalista oppimateriaalia, siirtäneet aiemmin julkaistuja aineistoja digitaalisiksi aineistoiksi, valmistaneet käännöksiä, työstäneet käsikirjoituksia, kuvituksia, äänityksiä ja kuvanneet videoita. Lisäksi kesätyöntekijät ovat saaneet digitaaliseen oppimateriaalityöhön ja kielen kääntämiseen liittyvää koulutusta.

Koulutus- ja oppimateriaalitoimiston vakituiset oppimateriaalityön virat ovat olleet oppimateriaalityötä johtava oppimateriaalisihteerin ja oppimateriaalien toimitus-, taitto-, tiedotus- ja kielentarkastustyötä tekevä oppimateriaalisuunnittelija. Lisäksi toimistossa on työskennellyt toimistosihteerin, jonka tehtävistä noin 50 % on liittynyt oppimateriaalivaraston ja varastokirjanpidon hoitamiseen, oppimateriaalilauksista ja -näyttelystä huolehtimiseen, oppimateriaalin myyntilaskutukseen ja erilaisiin kirjanpitoihin. Vakituisesti täytettyjen virkojen rahoitus on tullut Saamelaiskäräjien yleisestä budjetista oikeusministeriön pääluokan talousarviosta.

Toimiston työntekijätilanne on muuttumassa vuoden 2020 alusta alkaen. Saamelaiskäräjien 30.10.2019 pidetty kokous päätti perustaa toimistoon kolme uutta oppimateriaalisuunnittelijan virkaa, yhden inarinsaamenkielistä ja yhden koltansaamenkielistä oppimateriaalityötä ja yhden oppimateriaalien kokonaisuuden ja budjetin suunnittelua sekä hankkeiden edistämistä ja hallinnointia varten. Inarin- ja koltansaamenkieliset oppimateriaalisuunnittelijat tulevat jatkossa vastaamaan omaan kieleensä liittyvistä hankkeista. Uusien virkojen perustaminen ei vaikuta oppimateriaalityön budjettiin. Uudet virat olivat välttämättömiä, koska laillista perustetta tehtävien täyttämiseksi vuodesta toiseen määrälläisinä ei ollut. Oppimateriaalityön tarpeet ovat kasvaneet pysyvästi.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksestä uudistavan työryhmän ehdotus joulukuussa 2019 kokoontuvalle käräjien kokoukselle sisältää myös muutoksen, jonka mukaan koulutus- ja oppimateriaalitoimiston toimistosihteerin ja taloustoimiston toimistosihteerin tehtävät

yhdistetään. Käytännössä se tarkoittaa toimistosihteerin viran siirtymistä taloustoimistoon. Toimistosihteerin tulee suunnitelman mukaan edelleen vastaamaan lähes samoista oppimateriaalitehtävistä kuin edeltäjänsäkin.

Oppimateriaalit jaetaan koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan linjauksen mukaisesti ilmaiseksi Suomen kouluille (esi- ja perusopetus, lukio, ammatillinen tutkintokoulutus ja saamen kielten koulutus) ja saamelaisen varhaiskasvatuksen yksiköille, jotka maksavat toimituksista ainoastaan postikulut. Aikuisopiskelijoille ja ulkomaille oppimateriaalit ovat maksullisia. Oppimateriaalien myyntitulo on vuosittain noin 20-30 000 euroa, joka käytetään edelleen oppimateriaalityöhön Saamelaiskäräjien kokouksen linjauksen mukaisesti.

Oppimateriaalityö muodostaa suurimman kokonaisuuden koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan käsittelemistä asioista. Se päättää Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaisesti oppimateriaalityön linjauksista, vuosisuunnitelmista, pitemmän aikavälin suunnitelmista, toteutettavista hankkeista, oppimateriaalivaroin palkattavasta henkilöstöstä, tuotantosuunnitelmasta kokonaisuutena ja Opetushallitukselle esitettävistä osavuosi- ja vuosiraporteista.

Saamelaiskäräjien verkkosivujen (www.samediggi.fi) uudistuksen yhteydessä avattiin syksyllä 2019 myös täysin uudistettu oppimateriaalisivusto. Uuden saamenkielisen oppimateriaaliportaalin ja verkkokaupan kautta oppimateriaalin tilaaminen on entistä joustavampaa. Sivustolla ovat nähtävissä ja tilattavissa inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkieliset oppimateriaalit jaoteltuina oppiaineittain, kielittäin ja perusopetuksen luokka-asteittain. Muille koulutusasteille on toistaiseksi kyetty valmistamaan materiaalia vain vähän. Linkki oppimateriaalisivustolle: <https://www.samediggi.fi/oppimateriaalit/>

6.2. Vaalikauden 2016–2019 tulokset

Vaalikauden aikana on tuotettu inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisiä oppimateriaaleja esi- ja perusopetuksen, lukion sekä ammatillisen koulutuksen tarpeita varten. Vuonna 2016 käyttöönotettujen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden ja niiden pohjalta laadittujen uusien opetussuunnitelmien myötä vaalikauden päätehtävänä on ollut valmistaa opetussuunnitelmien mukaisia materiaaleja sekä uudistaa vanhoja oppimateriaaleja. Uudet opetussuunnitelman perusteet painottavat uuden teknologian hyväksikäyttöä ja digitaalisia oppimateriaaleja, minkä vuoksi hankittiin Cloubi-ohjelmistopalvelu. Sen avulla on tuotettu uutta teknologiaa hyödyntäviä digitaalisia oppimateriaaleja.

Vaalikauden aikana on tuotettu yhteensä 35 pohjoissaamenkielistä, 30 inarinsaamenkielistä, 18 koltansaamenkielistä sekä 4 monikielistä uutta materiaalia. Uusintapainoksia on otettu yhteensä 55 kappaletta. Digitaalisten materiaalien valmistaminen Cloubi-alus-

talla käynnistettiin. Digitaalisia materiaaleja on tuotettu muun muassa alakoulun historian ja yhteiskuntaopin opetukseen sekä inarin- ja koltansaamen äidinkielen ja vieraan kielen opetukseen. Vuoden 2019 lopussa käynnissä on yli 40 oppimateriaalihanketta. Vaalikauden 2016 - 2019 aikana valmistuneet materiaalit, osarahoitetut hankkeet ja työn alle vaalikauden lopussa jäävät hankkeet luetellaan seuraavassa:

a) Uudet oppimateriaalit:

DAVISÁMEGIELLA/POHJOISSAAME:

1. Gáimmežiid gávnadeapmi, Sátneráhkadanhárbjehusat (Sananmuodostusharjoituksia); badjeskuvlla ja logahaga eatnigiela hárbjehusat/yläkoulun ja lukion äidinkielen harjoituksia (Veikko Holmberg, kuvitus Sunna Kitt);
2. Giela geainnut 3, Čáppagirjjálašvuoda teavsttat (Kaunokirjalliset tekstit); lukion äidinkielen kolmas kurssi (Elen Anne Sara, piirroksat Sunna Kitt);
3. Vuosttaš veahkki ja bargodorvvolašvuohka (Ensiapu ja tulityön turvallisuusmateriaali ammatillista koulutusta varten, SPR ja SPEK, saameksi Maiju Saijets);
4. Hygieniapassin suorittamisen mahdollistava koulutussivusto, <http://www.hygieniijapassa.fi/ovdasiidu>;
5. Gea 2-oarjesuopman/ nuortasuopman -tekstikirjat, Saamea vieraana kielenä alaluokille (Oona Länsman, Nora Bäck)
6. Nigá -noveallačoakkaldat (kirjallisuus, Niilo Aikio, kuvitus: Marketta Nilsen)
7. Lohkamušat- uudistettu painos; girjjálašvuohka (kirjallisuus), ala- ja yläkoulun äidinkieli; Pekka Lukkari
8. Giela geainnut 4, Teavsttat ja váikkuheapmi; lukion äidinkielen neljäs kurssi, teksti ja vaikuttaminen (Elen Anne Sara & Sunna Kitt);
9. Gea 2- bargogirji čakčii, Saamea vieraana kielenä alaluokille, syyslukukauden työkirja (Oona Länsman & Nora Bäck);
10. Frozen – Čoaská fearánat, ääni-kuvakirja verkossa, lukija Áile Risten Holmberg (Huurteinen seikkailu, Disney, käännös Veikko Holmberg);
11. Áhkubiebmu ääni-kuvakirja verkossa, lukija Irene Länsman (Marjatta Palismaa & Erkki Tantt);
12. Ommá ja Duommá beaiveruovttus, oheislukemisto/satukirja, Otava (Tatu ja Patu päiväkodissa, Aino Havukainen & Sami Toivonen, käännös Kirsti Paltto);
13. Beatnatluohká dálus, oheislukemisto/satukirja, Otava (Koiramäen talossa, Mauri Kunnas, käännös Maiju Saijets);

14. Pii 8 – matematiikan oppikirja 8.lk, Otava (käännös Jovvna-Ánde Vest & Anni Näkkäläjärvä & Hannu Kangasniemi);
15. Pedar Jalvi pelidemo, Sámi arkiiva/Saamelaisarkisto, rahoitustuki;
16. Gea 2- bargogirji giđđii, Saamea vieraana kielenä alaluokille, kevätlukukauden työkirja (Oona Länsman & Nora Bäck);
17. Imašlaš meahcci, oheislukemisto/satukirja, WSOY (Satusaari- Lumottu metsä, Taru Castrén & Kristiina Louhi & Christel Rönns & Virpi Taipale, käännös Milja Guttorm);
18. Bielločizáš 7, äidinkielen oppikirja 7. lk (Helmi Länsman);
19. Studeantateavsttat, pohjoissaamen äidinkielen kokeiden kokoelma 1997-2009 (toim. Marjaana Aikio & Anni Näkkäläjärvä);
20. Gea 1-digimateriála, alakoulun pohjoissaamen vieraan kielen digitaalinen oppimateriaali (Arla Magga & Solja Magga & Risten Mustonen, tekninen toteutus Iioppi Oy);
21. Muorjedievvá 2, erityisopetuksen materiaali (Marjamäki, Laura Pursiainen & Johanna Kiiski, käännös Jaana Ruokolainen).
22. Bielločizáš 7, hárjehusgirji; yläkoulu, äidinkielen harjoituskirja (Helmi Länsman)
23. Bielločizáš 7-kirjan pdf -sivusto; Bielločizáš kirja digimuodossa kappaleittain jaoteltuna (Helmi Länsman; Cloubi-alusta)
24. Nigá, noveallačoakkaldat 2; alakoulu äidinkieli ja kirjallisuus 2, novellikokoelma (kirjallisuus, Niilo Aikio, kuvitus: Marketta Nilsen)
25. Pii 9 - oppilaankirja; yläkoulu matematiikka (Otava, Jouni-Antti Vest)
26. Deanu fanas -video/digimateriála; ammatillinen koulutus, käsityö, tenolaisveneiden valmistaminen video/ digimateriaali (Ilona Tikkanen, Jouni Laiti; Cloubi-alusta)
27. Forum servodatoahppa II -digiaineisto; alakoulun yhteiskuntaoppi II (Otava, Anne-Mari Kukkonen, Anu Katekeetta, Sunná Länsman, Marita Aikio)
28. Cealkke dearvvuođaid 1 - 5 oppikirjojen pdf-sivustot; Cealkke dearvvuođaid -kirjasarja digimuodossa kappaleittain jaoteltuna (Helmi Länsman, Cloubi-alusta)
29. Aakkosvideo; pohjoissaamen aakkoset, soveltuu eri ikäisille (Solja Magga, Eeva Mäkinen)
30. Duodji-materiaali; Sisteduodji-video (Rauna Vieltojärvä)
31. Gea 3 nuortasuopman; alakoulu, saame vieraana kielenä, itämurre (Oona Länsman)
32. Gea 3 oarjesuopman; alakoulu, saame vieraana kielenä, länsimurre (Oona Länsman)
33. Aakkoskuvataulut (Nora Bäck, M. Suoninen, A. Näkkäläjärvä ja M. Aikio)

34. Gea 3, bargogirji čákčii; alakoulu, saame vieraana kielenä, työkirja syksy (Oona Länsman)
35. Forum, servodatoahppa I; alakoulun yhteiskuntatieto, digitaalinen oppimateriaali (Otava, Cloubi- alusta)

ANARÅŠKIELÄ/INARINSAAME:

1. Puustaavhárjuttâsvihko (tekstausaakkoset, ALKU-fontti, Petra Kuuva, kuvitus Piia Kangas);
2. Hitruu 3 Skipáreh (saamea vieraana kielenä, Teija Linnamäki, kuvitus Riitta Ahonen)
3. Nigá -novelčuákaldâh (kirjallisuus, Niilo Aikio, kuvitus: Marketta Nilsen, käännös: Matti Morottaja)
4. Taannâl já Paavvâl párnáikäärdist, oheislukemisto/satukirja, Otava (Tatu ja Patu päiväkodissa, Aino Havukainen & Sami Toivonen, käännös Saammâl Morottaja);
5. Penuväämmir táálust, oheislukemisto/satukirja, Otava (Koiramäen talossa, Mauri Kunnas, käännös Matti Morottaja);
6. Ááhupiämmu ääni-kuvakirja verkossa, lukija Mikkal Morottaja (Marjatta Palismaa & Erkki Tanttu, käännös Saammâl Morottaja);
7. Frozen – Cuáská fiarááneh, ääni-kuvakirja verkossa, lukija Mikkal Morottaja (Huurteinen seikkailu, Disney, käännös Mikkal Morottaja);
8. Hitruu! 2, hárjuttâskirje, inarinsaamen vieraan kielen harjoituskirja perusopetuksen alaluokille, liittyy samannimiseen tekstikirjaan (Neeta Jääskö & Riitta Ahonen);
9. Loommum mecci, oheislukemisto/satukirja, WSOY (Satusaari- Lumottu metsä, Taru Castrén & Kristiina Louhi & Christel Rönns & Virpi Taipale, käännös Ilmari Mattus);
10. Sämmlilj pargoh, 67 A3-kokoista kuvaa saamelaisten perinteisistä töistä (Riitta Vesala & Hannu Tikkanen, Anâraškielâ servi).
11. Hitruus kielâoppâ -kielioppiharjoituskirja pdf-muodossa; alakoulu (Miina Seurujärvi, Riitta Ahonen; Cloubi-alusta)
12. Hitruus sánádâh - sanastoharjoituksia pdf-muodossa: alakoulu (Miina Seurujärvi, Riitta Ahonen; Cloubi-alusta)
13. Nigá, nooveelčuákaldâh 2 - kirja; alakoulu äidinkieli ja kirjallisuus, novellikokoelma 2 (Niilo Aikio, Ilmari Mattus, kuvitus: Marketta Nilsen)
14. Forum 5, historjá - digiaineisto; alakoulu historia 5 (Otava, Ilmari Mattus, Henna Lehtola)
15. Virkkuuvääri 3 -máttáátteijee materiaali - äidinkieli, opettajan materiaali 3 (Miina Seurujärvi; Cloubialusta)
16. Virkkuuvääri 3 -oppilaankirja; alakoulu äidinkieli ja kirjallisuus (Miina Seurujärvi, Petter Morottaja, Mika Kolehmainen)

17. Virkkuuvääri 3 -digihárjuttâsah - äidinkieli, oppilaan digiharjoitukset 3 (Miina Seurujärvi; Cloubialusta)
18. Hitruus-kieliopin digiharjoitukset; alakoulu saamen kieli (Miina Seurujärvi)
19. Hitruus-kielioppi ja sanasto opettajanmateriaali; alakoulu saamen kieli, Cloubi (Miina Seurujärvi)
20. Aakkosvideo, soveltuu eri-ikäisille (Henna Lehtola, Miina Seurujärvi, Neeta Jääskö, Eeva Mäkinen)
21. Tijdâtälvi (Muumi Taikatalvi-kirja); alakoulu äidinkieli ja kirjallisuus (käännös Ilmari Mattus)
22. Aakkoskuvataulut (Tania-Maria Moilanen ja A. Näkkäläjärvi)
23. Suomi- inarinsaamen sanakirja (Marja-Liisa Olthuis ja Taarna Valtonen)
24. Hitruu! 4 Sämieennâm; saame vieraana kielenä (Teija Linnanmäki, Riitta Ahonen)
25. Hitruu! 1 äänimateriaali; alakoulu saamen kieli (Saammâl Morottaja)
26. Hitruu! 2 äänimateriaali; alakoulu äidinkieli (Neeta Jääskö, Anne Seipiharju)
27. Hitruu! 3, harjoituskirja; alakoulu saamen kieli (Henna Aikio)
28. Virkkuuvääri 3 -videot-ääninauhat; alakoulu äidinkieli (Miina Seurujärvi, Tiina Jäppinen, Henna Lehtola; Cloubi alusta)
29. Forum, ohtsâškoddeoppâ I; alakoulun yhteiskuntatieto, digitaalinen oppimateriaali (Otava, Ilmari Mattus, Cloubi-alusta)
30. Forum, ohtsâškoddeoppâ II; alakoulun yhteiskuntatieto, digitaalinen oppimateriaali (Otava, Ilmari Mattus, Cloubi-alusta)

NUÕRTTSÄÄ'MKIÕLL/NUORTALAŠGIELLA:

- 1) Nuortalašgiela dássemolsašuddan- ja vokálamolsašuddantabeallat (Markus Juutinen, Miika Lehtinen)
- 2) Nigá -nove'llnorldõk (girjjálašvuhta, Niilo Aikio, govuheapmi: Marketta Nilsen, jorgalus Raija Lehtola)
- 3) Temm da Semm pei'vvpääi'kkest, siidolohkamušat/máinnasgirji, Otava (Tatu ja Patu päiväkodissa, Aino Havukainen & Sami Toivonen, jorgalus Raija Lehtola);
- 4) Ääkk peámmâ'lgg – jietna-govvagirji fierpmis, lohkki Petteri Feodoroff (Marjatta Palismaa & Erkki Tanntu, jorgalus Vladimir Lati Feodoroff & Jouni Moshnikoff);
- 5) Njuámmlaž njoikk, Muu vuõssmõs tivttke'rrj – hoahkangirji/siidolohkamušat (Satu Moshnikoff & Séverine Cuéndo);

- 6) Njuämmlaš njoikk, Muu vuõssmõs tivttke' rjj – jietna-govvagirji fierpmis, lohkki Hilikka Fofonoff (Satu Moshnikoff & Séverine Cuéndo);
- 7) Őõmås sijdd – jietna-govvagirji fierpmis, lohkki Hilikka Fofonoff (Satu Moshnikoff & Elina Moshnikoff & Tarja Sanila);
- 8) Bohcco lengen, oanehisfilbma (Eeva Mäkinen & Olga Semenoff & Juha Feodoroff & Anna-Katariina Feodoroff);
- 9) Frozen – Čue'čkes jeä'lstõs, jietna-govvagirji fierpmis, lohkki Hilikka Fofonoff (Huurteinen seikkailu, Disney, jorgalus Anna-Katariina Feodoroff);
- 10) Luõmmum meä'cc, siidolohkamušat/máinnasgirji, WSOY (Satusaari- Lumottu metsä, Taru Castrén & Kristiina Louhi & Christel Rönns & Virpi Taipale, jorgalus Sisko Hilikka Fofonoff);
- 11) Sää'mmlai tuej, 67 A3-sturrosaš gova sámiid árbevirolaš bargguin (Riitta Vesala & Hannu Tikkanen, jorgalusat Raija Lehtola);
- 12) Muu ceerkav, ortodoksalaš oskkoldaga oahppogirji 5. lk (Minun kirkkoni, Kalevi Kasala & Päivi Kasala & Tarja Lehmuskoski, käännõs Seija Sivertsen & Merja Fofonoff).
- 13) Muu vuõssmõs sää'mke' rjj -girji (ođasmahttojuvvon lágádus); vuolleskuvla sámeigiella vierisgiellan, oahppogirji (Satu Moshnikoff, Tarja Sanila)
- 14) Nekk, nove'llnorldõk 2; vuolleskuvla, eatnigiella ja girjjálašvuohta, noveallačoakkáldat 2 (Niilo Aikio, Raija Lehtola)
- 15) Bustávvafilebma, heive iešguđet ahkásaččaide (Tiina Sanila-Aikio, Anna-Katariina Feodoroff, Eeva Mäkinen)
- 16) Moodrai tä'lvv. (Muumi, taikatalvi); vuolleskuvla eatnigiella ja girjjálašvuohta (Satu Moshnikoff)
- 17) Kå'lpä'dd. Siperia mainnâz (Kultapanta -šibirjjálaš muitalusat); vuolleskuvla eatnigiella ja girjjálašvuohta (jorgalus Kati Claudia Fofanoff)
- 18) Silbbsei'bb rie'mjj (Hopeahäntäinen kettu), nuortalašmáinnas; ovdaoahpahus, álgoahpahus, vuolleskuvla (Elina Moshnikoff, Heidi Gauriloff)

MÁNGGAGIELAT MATERIÁLA/ MONIKIELINEN MATERIAALI:

- 1) Sohkaspeallu / Suhâspeelâ / Sookkspeâll (Oahpista sámiiid fuolkesániide ja sápmelaš nammaárbevieruide, lávdespeallu / Sukupeli – sukulaisuuteen liittyvien sanojen ja nimiperinteen tuntemiseen opastava lautapeli);
- 2) *Lottežan Niillasa mátkkit / Pelgi Nijlâs määđhih / Neella mää'tk* DVD -ráidu, mii sisttisdoallá Nils Holgersson / Peukalainen -filbmaráiddu visot 52 oasi davvi-, nuortalaš- ja anárašgillii;
- 3) Piiččus -lávllagirjji ođasmahttojuvvon prentehus; anáraš- ja davvisámegillii (Aune Kuuva, Ilmari Mattus);
- 4) Arkiivvaid jienat oahppamateriálan -prošeakta; <https://www.oulu.fi/giellagas/node/50745>, almmustahttojuvvon 2019.

b) Ođđasit prentejuvvon:

DAVVISÁMEGIELLA/POHJOISSAAME:

- 1) Gea 1, bargogirji čakčii/ vierisgiela 1–2 lk oahppogirjji bargogirji čakčalohkanbadjái (Oona Länsman, govuheapmi Nora Bäck)
- 2) Áppes min meahci máidnasat/ Aapinen (Oahptii Ingá, govat Salli Parikka)
- 3) Bluppe ja albbas (Bluppe ja ilves, Inga Borg, eatnigiela siidomateriála, girjeráidu sámegillii Helmi Länsman & Hannu Kangasniemi)
- 4) Bluppe ja ealga (Bluppe ja hirvi)
- 5) Bluppe ja goddesáhpánat (Bluppe ja sopulit)
- 6) Bluppe ja guovžžačivggat (Bluppe ja karhunpojat)
- 7) Bluppe ja mállásat (Bluppe ja ateria)
- 8) Bluppe ja miessi (Bluppe ja poronvasa)
- 9) Diidadálvi (Tove Janssonin Taikatalvi, sámegillii Inker-Susanna Nutti)
- 10) Cealkke dearvvuodaid 1 (sámegiella vierisgiellan logahat/ámmátlaš skuvlejupmi, Helmi Länsman)
- 11) Mu giella 5, bargogirji (eatnigiela bargogirji, vuolleskuvla, Toivo Vest, govuheapmi Outi Pieski)

- 12) Mu giella 6, bargogirji (eatnigiella bargogirji, vuolleskuvla, Toivo Vest, govuheapmi Outi Pieski)
- 13) Skuvlla biologiija, Sáivačázit, hárjehallangirji (biologiija bargogirji, badjeskuvla, jorgalus Jouni-Antti Vest)
- 14) Luonddugirji 1, bargogihpa (birasdiedu bargogirji, vuolleskuvla, jorgalus Anni Näkkäläjärvi)
- 15) Luonddugirji 2, bargogihpa (birasdiedu bargogirji, vuolleskuvla, jorgalus Anni Näkkäläjärvi)
- 16) Lohkamušat, siidolohkamušaid 2. prentehus (Biehtar Ánde/ Pekka Lukkari);
- 17) Giella geainnut 1, logahaga eatnigiella 1. Kurssa oahppogirji 2. prentehus (Elen Anne Sara & Marjaana Aikio & Helmi Länsman & Maarit Magga & Berit-Ellen Juuso);
- 18) Oainnus 5, viidát ođasmahttojuvvon 3. prentehus 5. Luohká vierisgiella oahppogirjis (Taina Syväjärvi & Siv Marit Turi Ekaas);
- 19) Cealkke dearvvuođaid 1 CD, sámegiella vierisgiellan logahahkii ja rávesolbmuid skuvlejupmái, kurssa 1 CD (Lohkkit Helmi Länsman & Susanna Guttorm & Ailu Näkkäläjärvi & Elle-Máret Näkkäläjärvi & Veikko Aikio);
- 20) Cealkke dearvvuođaid 2 CD, sámegiella vierisgiellan logahahkii ja rávesolbmuid skuvlejupmái, kurssa 2 CD (Lohkkit Helmi Länsman & Susanna Guttorm & Ailu Näkkäläjärvi & Elle-Máret Näkkäläjärvi & Aslak Paltto & Anne Koivisto & Piret Järvensivu & Oula Järvensivu & Nils Pajuranta);
- 21) Gáimmežiid gávnnadeapmi, sátneráhkadanhárhjehusat, 2. prentehus (Veikko Holmberg & Sunna Kittti);
- 22) Skuvlla birasdiehtu 3, 2. prentehus, Skuvlla birasdiehtu 3, Otava (Satu Arjanne & Pirkko Kenno & Teuvo Nyberg & Matti Palosaari & Päivi Vehmas & Olavi Vestelin, jorgalus Jovvna-Ánde Vest);
- 23) Skuvlla birasdiehtu 3 bargogirji, 2. prentehus, Skuvlla birasdiehtu 3 bargogirji, Otava (Satu Arjanne & Sanna Jortikka & Pirkko Kenno & Teuvo Nyberg & Matti Palosaari & Jyrki Uusi- Viitala & Päivi Vehmas, jorgalus Jovvna-Ánde Vest);
- 24) Davvin 1, davvisámegiella vuodđokursa, oahppogirji (Inga Guttorm & Veikko Holmberg & Merja Aletta Ranttila);

- 25) Davvin 2, davvisámegiela vuodđokursa, oahppogirji (Inga Guttorm & Veikko Holmberg & Merja Aletta Ranttila);
- 26) Sámi synonymat, 3. prentehus, davvisámegiela synonymsátnegirji (Jovvna Ánde Vest & Tiia Semenoff).
- 27) Gea 1, nuortasuopman; vuolleskuvla, sámegiella vierisgiellan, nuortasuopman (Oona Länsman)
- 28) Gea 1, oarjesuopman; vuolleskuvla, sámegiella vierisgiellan, oarjesuopman (Oona Länsman)
- 29) Gea 1, bargogirji čakčii; vuolleskuvla, sámegiella vierisgiellan, bargogirji čakča (Oona Länsman)
- 30) Cealkke dearvvuodaid 1; logahat ja rávesolbmuid skuvlejupmi, sámegiella vierisgiellan 1 (Helmi Länsman)
- 31) Cealkke dearvvuodaid 2; logahat ja rávesolbmuid skuvlejupmi, sámegiella vierisgiellan 2 (Helmi Länsman)
- 32) Oainnus 6; vuolleskuvla, sámegiella vierisgiellan 6 (Elna Magga)
- 33) Giela geainnut 2; logahat, eatnigiela oahppogirji 2 (Elen-Anne Sara, Helmi Länsman, Marjaana Aikio)
- 34) Skuvlla biologiiija, olmmoš, hárjehallangirji; badjeskuvlla, biologiiija hárjehusgirji (Otava, Jouni-Antti Vest)
- 35) Gea 1, bargogirji gidđii; vuolleskuvla, sámegiella vierisgiellan, hárjehusgirji čakča (Oona Länsman)
- 36) Gollegiellan gidđagirji 3; vuolleskuvla, eatnigiela oahppogirji,. Osolahkii ođasmahttojuvvon prentehus. (Kaaren Kitt/ Anni Näkkäläjärvi ja Marita Aikio)
- 37) Dieppe dáppe; ovdaskuvlla materiála. (B-H Magga, P. Kuuva, P. Morottaja ja T. Sanila-Aikio)
- 38) Áppesa bargogirji gidđii; vuolleskuvla eatnigiela ja girjjálašvuohta. (Oahptii Ingá)
- 39) Bluppe ja ealga; davvisámegiela eatnigiela siidomateriála. (Inga Borg ja H. Kangasniemi)
- 40) Bluppe ja miessi; davvisámegiela eatnigiela siidomateriála. (Inga Borg ja Helmi Länsman)

- 41) Bluppe ja guovžačivggat; davvisámegiela eatnigiela siidomateriála. (Inga Borg ja H. Kangasniemi)
- 42) Lohkoleaika 1 čakča; vuolleskuvla, matematihkka, čakča.
- 43) Lohkoleaika 2 čakča; vuolleskuvla, matematihkka, čakča.
- 44) Cealkke dearvvuodaid 1; logahat, vierisgiela oahppogirji. Lasihuvvon hárjehusaid vástádusat (Helmi Länsman)

ANARÂŠKIELÂ/ANÁRAŠGIELLA:

- 1) Hitruu 1, pargokirje, čohčâ (sámegiella vierisgiellan, vuolleskuvla, Teija Linnanmäki)
- 2) Hitruu! 1, Pargokirje čohčâ, anárašgiela vierisgiela čakčalohkanbaji hárjehusgirji vuodđooahpahusa vuolleluohkáide, 2. prentehus, laktása seammanammasaš teakstagirjái (Tanja Kyrö);
- 3) Muu aabis čohčâ, čakčaábbes (Matti Morottaja & Daniel Gelencsér);
- 4) Muu aabis kiđđâ, giđđaábbes (Matti Morottaja & Tanja Severikangas);
- 5) Kielâkyeimi 1, tekstâkirje, anárašgiela vuodđokurssa teakstagirji (Petter Morottaja & Petra Kuuva & Marja-Liisa Olthuis & Johanna Ruotsalainen).

61

NUÕRTTSÄÄ'MĶIÖLL/NUORTALAŠGIELLA:

- 1) Mattu saa'nid, govvasátnegirji; ođasmahttojuvvon prentehus (Matti Morottaja & Katri Fofonoff).
- 2) Sää'mĵiöl mättĵe'rjj – nuortalašgiela oahppogirji; ođasmahttojuvvon prentehus (Seija Sivertsen)

MONIKIELINEN MATERIAALI:

- 1) Neella mää'tĵ / Pelgi-Nijlâs määđhih / Lottežan Niillasa mátkkit DVD, Peukaloisen retket kolmella saamen kielellä, osat 1-52.

Ilmestyneiden oppimateriaalien lisäksi koulutus- ja oppimateriaalilautakunta

- 1) **on ostanut** 2016-2018 saamen kielen ja saamenkielisten luokkien opettajille Suomessa oikeudet Toivo Westin e-girjin julkaisemiin pohjoissaamen äidinkielen verkkomateriaaleihin, e-áppes, e-giellaoahppa ja e-hárjehusat (e-aapinen, e-kielioppi ja e-harjoituksia); avustukset 2016-2018 yhteensä 19.828 euroa, vuosina 2013-2018 yhteensä 40.851 euroa);
- 2) **on tehnyt yhteistyössä** Tromssan yliopiston Sámi Giellatekno -hankkeen kanssa inarinsaamen kielen käännösohjelmaa (automaattinen kääntäminen pohjoissaamesta inarinsaameen), digitaalista sanakirjaa ja oikeinkirjoitusohjelmaa (inarinsaamen sanakirjaversio nähtävissä osoitteessa: saanih.oahpa.no);
- 3) **käynnisti vuonna 2016 yhteistyön Sanoma Kids Median kanssa.** Sanoman Lasten omassa satukirjastossa (<https://lastenoma.satukirjasto.fi/saame>) avattiin saamenkielisten satujen osio, jossa satukirjoja oli mahdollista sekä lukea että kuunnella vapaasti. Sivusto avautui saamelaiden kansallispäivänä 6.2.2017 ja siellä julkaistiin digitaalisia saamenkielisiä satu- ja runokirjoja kaikilla kolmella saamen kielellä. Lasten oma satukirjasto -palvelu suljettiin maaliskuussa 2019;
- 4) **käynnisti digitaalisen** saamenkielisen oppimateriaalityön hankkimalla kolmen vuoden lisenssin **Otavan Cloubi**-alustaan;
- 5) **toteutti saamenkielistä oppimateriaalityötä palvelleen** käännöstyön koulutuksen yhteistyössä Oulun yliopiston Giellagas-instituutin kanssa. Koulutukseen osallistui noin 30 inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielistä henkilöä ja kouluttajana toimi fil. tri Marja-Liisa Olthuis. Koulutus järjestettiin 2016-2017;
- 6) **myönsi julkaisutukea Ima Filbma- ja sátneduodjille** 2000 euroa *Ima da Tiina päärna* ja *Ima já Heli párnááh* -historian ensimmäisten koltan- ja inarinsaamenkielisten lasten musiikki CD- levyjen julkaisemiseen (DAT os);
- 7) **myönsi Saamelaisalueen koulutuskeskukselle julkaisutukea** 10 000 euroa Garraduodji –koviin saamen käsitöiden oppikirjaan (Jouni S. Laiti/ SogSakk);
- 8) **myönsi avustusta** Anarâškielâ servi ry:lle 5000 euroa Hans Morottajan kirjan *Tovlááh muštoh* julkaisemista varten;

- 9) **myönsi avustusta** 800 euroa Riitta Vesalan inarinsaamenkielisen runokirjan *Šip šap šapšâ* taittotyötä varten;
- 10) **myönsi avustusta** 6000 euroa Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston koordinoimalle *Digi Árran* -hankkeelle;
- 11) **myönsi avustusta** Arkiston äänet oppimateriaalit -projektille; 5744,25 €. Oulun yliopisto/ Giellagas-instituutti;
- 12) **on tehnyt yhteistyötä** Metsäkeskuksen ja muiden toimijoiden kanssa **mobiililuontopolun** suunnittelussa Inariin Juutuanjoen ja Inarin koulun läheisyyteen. Polku on avattu toukokuussa 2019. Mobiililuontopolulla on luontoon liittyviä saamenkielisiä tehtäviä oppilaille.

Työn alla vuoden 2019 lopussa ovat seuraavat materiaalit:

KOLTANSAAME:

Tiõrv; koltansaame vieraana kielenä; lukio ja ammatillinen koulutus (Satu Moshnikoff, Anna Katariina Feodoroff)

Aabbâs; aapinen, alakoulun 1. lk äidinkieli (Tiina Sanila-Aikio)

Jie'nnkiõll 2 ja 3 -äidinkielen materiaalit (Satu Moshnikoff, Kati Ljetoff)

Koltansaamen kielioppi; yläkoulu, lukio (Satu Moshnikoff, Miika Lehtinen, työryhmä)

Sofian elämää -uskonnon oppikirjan käännös; alakoulu (Raija Lehtola)

Poron vuosi / Vasan vuosi -tarinat; esi- ja alkuopetuksen materiaalit (Hilkka Semenoff, Mirva Haataja)

Laulukirja (leuddit, omat laulut, käännökset); alakoulu musiikin opetus (Anna Lumikivi, Hanna Kiprianoff)

Õõmâs åå'reskää'nn, kielen oheismateriaali, uusintapainos (Satu Moshnikoff)

Aakkoskuvataulut koltansaamen, alkuopetuksen materiaali

Virkkâdvää'rr 3 lk, Virkkuuvääri eenikielâ já kirjâlâšvuotâ -oppikirjan käännös inarinsaamesta koltansaamen kielelle

Låáddaž -tarina (Matleena Fofonoff, äänitys Kati Ljetoff)

Koltasaamelainen pukukirja (Heini Wesslin)

INARINSAAME:

Hitruu -sanaston digiharjoitukset; alakoulu saamen kieli (Miina Seurujärvi)

Hitruu 3, digiharjoitukset; alakoulu saamen kieli (Henna Aikio)

Virkkuuvääri 2, čohčâ, pargokirje; alakoulu, äidinkielen syyskauden työkirja (Petra Kuuva)

Inarin saamen kielioppi; yläkoulu, lukio (Marja-Liisa Olthuis ja Petter Morottaja)

Kielâkyeimi 1 - äänite; lukio saame vieraana kielenä (Petter Morottaja)

Virkkuuvääri 4 oppilaan tekstikirja, digiharjoitukset, opettajan materiaali (Miina Seurujärvi, Petter Morottaja)

Virkkuuvääri 5 digiharjoitukset (Henna Aikio, Miina Seurujärvi)

Forum 5 - 6 digihárjuttâsah - digiharjoituskirjat (Otava, Ilmari Mattus, Cloubi-alusta)

Forum 6, historjá, digipakkeet - digitaalinen oppikirja (Otava, Ilmari Mattus, Cloubi-alusta)

POHJOISSAAME:

Cealkke dearvvuođaid 6 -kirja; lukio, aikuiskoulutus saamea vieraana kielenä (Helmi Länsman)

Biellocizáš 8-9; yläkoulu äidinkielen oppikirja (Helmi Länsman)

Vállje sámegiela! -materiaali; yläkoulu, saamea vieraana kielenä (Helmi Länsman, Risten Mustonen)

Gea 2 -digimateriaali; alakoulu saame vieraana kielenä 2 (Solja Magga, Arla Magga)

Syke -digiaineisto; yläkoulu terveystieto (Edita)

Davvisámegiela giellaoahppa/Nordsamisk grammatik (Nickel & Sammallahti); pohjoissaamen suomenkielinen kielioppi, käännös norja-pohjoissaame kieliversiosta (Pekka Sammallahti, Davvi Girji)

Perinteiset työt, kuvataulut ja tekstit (Riitta Vesala, Maiju Saijets, Sunná Länsman)

Forum 5, historjá, digipáhka; alakoulu 5lk, historian digitaalinen oppikirja ja harjoituskirja (Otava, Birit Pieski, Satu-Marjut Nieminen, Sunná Länsman; Cloubi-alusta)

Forum 6 historjá, digipáhka- digitaalinen oppikirja ja harjoituskirja (Otava, Ritva Torikka, Cloubi-alusta)

MONIKIELISET / MUUT MATERIAALIT:

Maa, elämän planeetta-digimateriála; badjeskuvla eanandiehtu (Otava, Jouni-Antti Vest, Ilmari Mattus; Cloubi-vuodđu)

Elo, elämä-digimateriála; badjeskuvla biologiija (Otava, Jouni-Antti Vest, Neeta Jääskö, Henna Lehtola; heiveheapmi Maijukka Pyykkö ja Marita Aikio, Cloubi-vuodđu)

Sámemusihka oahppogirji; oahpaheaddji materiála (Ulla Pirttijärvi ja Marko Jouste)

Filmmaid digitaliseren; vuolleskuvla eatnigiella (Minttu ja Vanttu, Áimmuid hearrá)

Árbevierrofilbma, Rievssatbivdu (Niilo Aikio, Eeva Mäkinen)

Tieto, taito ja temppu -spealu jorgalus nuortalaš- ja davvisámegillii; eatnigiella, sámegiella vierisgiellan (Risten Mustonen, Anna-Katariina Feodoroff)

Ella ja kaverit, jorgalus davvi-, anáraš- ja nuortalašgielaide (Timo Parvela)

Viljami - filbmaráidus; ovda- ja álgoohpahus (YLE Sápmi, Ritva Torikka)

Aika ja avaruus -digimateriála; vuolleskuvla, birasdiehtu (Oahpahusráđdehus, Sunná Länsman, Vilho- Simon Mäkinen; Ubiikki)

Sámi Duodji-materiála; vuolleskuvlla sámeduodjit (Rauna Vieltojärvi) (filbma almmustuvvan YouTube)

Neropatin päiväkirja; Jeff Kinney. Jorgalus davvi-, anáraš- ja nuortalašgielaide (Ailu Valle, Mikkâl Morottaja, Raija Lehtola)

Bluppe/Puppâ/Tu'rrvuei'vv -jietnagirjjit davvi-, anáraš- ja nuortalašgielaide (Saara-Kaisa Seurujärvi, Solja Magga, Sunná Länsman, Anna-Katariina Feodoroff, Raija Lehtola, Sirkka Sanila, Hilka Fofonoff, Helmi Haataja, Eeva Nykänen ja Ville-Riiko Fofonoff; almmustahttojuvvo digitálan Cloubi-vuodus.

6.3. Inarinsaamen ja inarinsaamenkielisen opetuksen materiaalityttilanne

Inarinsaamen kieli on elpynyt voimakkaasti kielipesätoiminnan, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen järjestämän kielikoulutuksen ja inarinsaamenkielisen opetuksen lisääntymisen myötä. Lisäksi edistää inarinsaamen saatua pääaineen aseman Oulun yliopiston Giellagas-instituutin koulutuksessa vuonna 2015. Monet inarinsaamelaisista vanhemmat haluavat varmistaa lapsilleen mahdollisuuden oppia esivanhempiensa kieltä. Tämä myönteinen kehitys näkyy vahvasti myös kasvaneena oppimateriaalien tarpeena.

Saamelaiskäräjät on kuluvan vaalikauden aikana tuottanut erityisesti äidinkielen ja vieraan kielen materiaaleja perusopetusta varten. Toimistolle on palkattu koko vuodeksi yksi työntekijä valmistamaan inarinsaamenkielisiä materiaaleja. Työn tuloksena on tuotettu äidinkielen materiaaleja alakoulun 2 – 4 luokille sekä osallistuttu Tromssan yliopiston hankkeeseen, jonka tuloksena on työstyetty inarinsaamen digitaalista sanakirjaa ja oikolukuohjelmaa. Sanakirjassa on tällä hetkellä noin 40 000 hakusanaa. Oikolukuohjelma toimii jo nyt (2019) kiitettävästi. Tromssan yliopiston projektin tuloksena on valmistunut käännösohjelma pohjoissaamen kielestä inarinsaamen kieleen. Uusien opetussuunnitelmien myötä vanhoja materiaaleja joudutaan uudistamaan kautta linjan. Työn toteuttaminen riittävän nopealla aikataululla edellyttäisi lisää taloudellisia resursseja. Materiaalien uudistamistarve on nähtävissä seuraavassa kaaviossa (**kuva 13**), jossa puuttuvat materiaalit on merkitty sinisellä, uudet/uudehkot materiaalit punaisella ja uudistettavat materiaalit ruskealla värillä.

66

INARINSAAMENKIELISET DIGIMATERIAALIT 2019:

Kaikille avoimet:

- 1) Njuámmiláš njuško - digikirja cloubi
- 2) Ááhupiämmu - digikirja cloubi
- 3) Kuobžâ já riemnjis - digikirja cloubi
- 4) Anarâškielâ puustavvideo - aakkosvideo
- 5) Inarinsaamen aakkoskuvataulut
- 6) Luuhâmoornig - Lukujärjestys

Cloubi-alustalla (edellyttää tunnusten tilaamista oppimateriaalisivustolla):

Virkkuuvääri 3 hárrjuttâsah – inarinsaamenkielinen alakoulun äidinkielen harjoituskirja
3.lk Virkkuvääri máttáátteijeematerial – inarinsaamenkielinen alakoulun äidinkielen opettajan materiaali

Hitruu 1 Ááhu kuuvl – inarinsaamenkielinen Hitruu 1 -kirjan digitaalinen versio

Hitruu 2 Pennuu seibi – inarinsaamenkielisen Hitruu 2 -kirjan digitaalinen versio

Hitruu 2 hárjuttâsah – inarinsaamenkieliseen Hitruu 2 -kirjaan liittyvät digitaaliset harjoitukset

Hitruus sánádâh - pdf-siiđoh

Hitruus kielâoppâ - pdf-siiđoh

Hitruus kielâoppâ – inarinsaamenkieliset Hitruu -kirjoihin liittyvä digitaaliset kielioppiharjoitukset

Forum 5 historjá digipakkeet – inarinsaamenkielinen alakoulun historian digimateriaali

Forum ohtsâškoddeoppâ I – alakoulun yhteiskuntatiedon digimateriaali

Forum ohtsâškoddeoppâ II – alakoulun yhteiskuntatiedon digimateriaali

Pihtâseh- juliste

Työn alla (joulukuu 2019):

Virkkuuvääri 5 hárjuttâsah

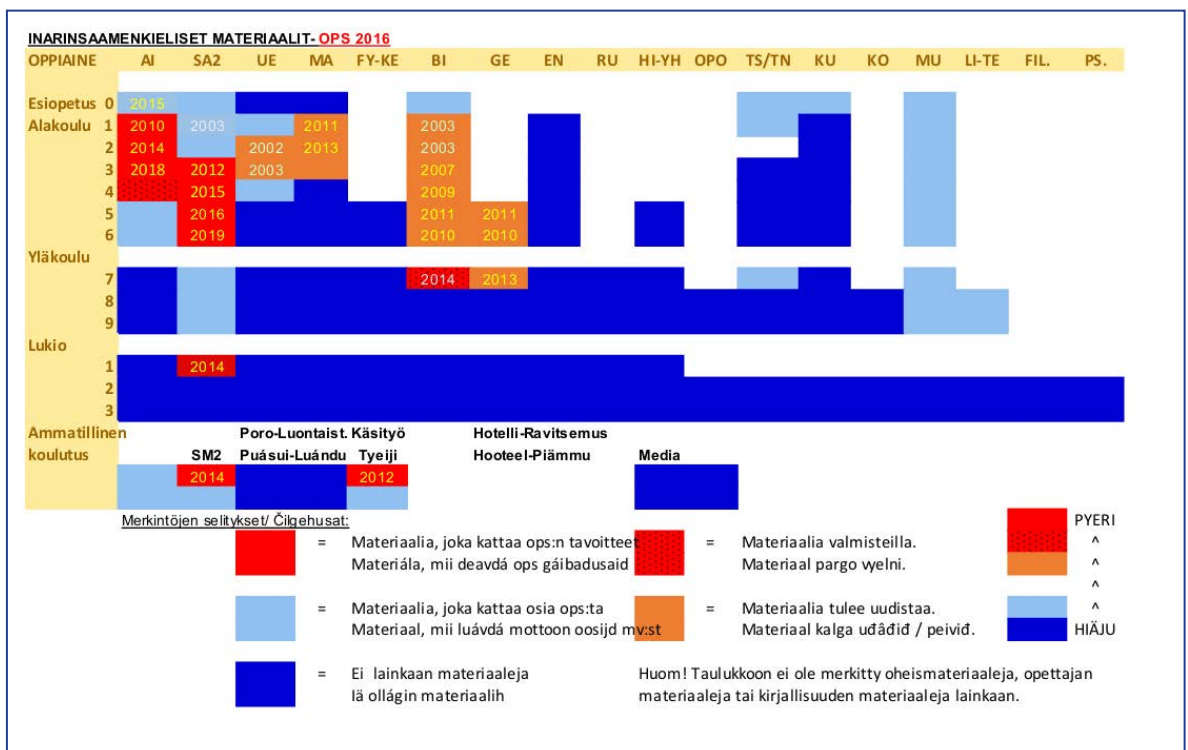
Hitruus sánádâh digihárjuttâsah

Hitruu 3 skipáreh (teksti)

Hitruu 3 hárjuttâsah

Forum 6 historjádigipakkeet

Kuva 13.

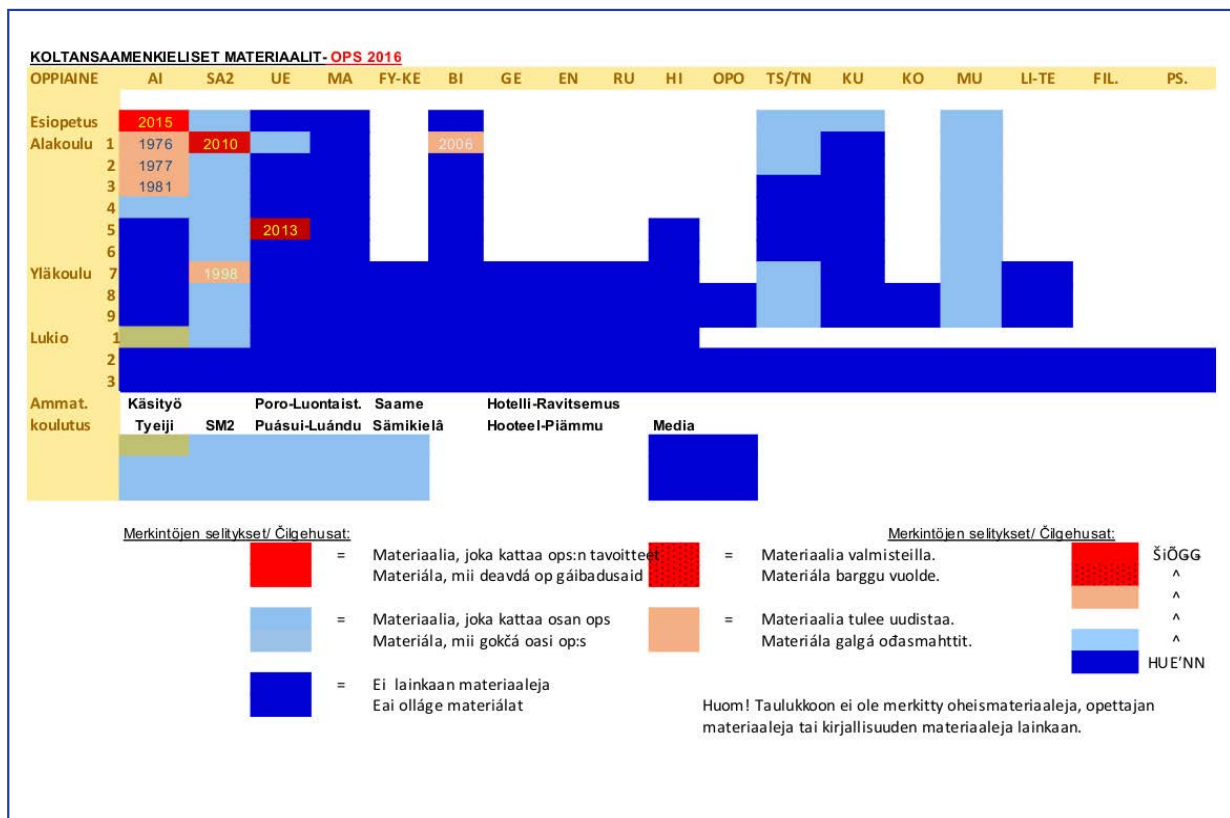

6.4. Koltansaamen ja koltansaamenkielisen opetuksen materiaalitytilanne

Koltansaamen oppimateriaalitytilanne on inarin- ja pohjoisaamen kieleen verrattuna toistaiseksi vielä selvästi heikompi. Tilanne näyttää kuitenkin kehittyvän menneitä vuosia parempaan suuntaan nopeasti. Koltansaamen opiskelun mahdollistaminen pääaineena Oulun yliopiston Giellagas –instituutissa (2019), samoin kuin Saamelaisalueen koulutuskeskuksen järjestämät lukuvuoden mittaiset intensiivikoulutukset ovat nostaneet koltansaamen statusta ja lisänneet selvästi koltansaamen opiskelijamäärää ja motivaatiota. Koltansaamenkielinen kielipesätoiminta lisää tarvetta sekä koltansaamen kielen että -kielisen opetuksen järjestämiseen. Akateemisen kielikoulutuksen saaneiden koltansaamen osaajien määrän lisääntyminen lisää myös oppimateriaalityön tekijöiden määrää ja vaikuttaa tulevana vuosina myös koltansaamenkielisten opettajien saatavuuteen. Oppimateriaalityössä tullaan tulevana vuosina painottamaan erityisesti koltansaamen äidinkielen ja vieraan kielen materiaalien valmistamista ja muiden perusopetuksen oppiaineiden materiaaleja.

Oppimateriaalitytilanne oppiaineittain ja koulutusasteittain on nähtävissä alla olevasta kaaviosta (**kuva 14**), jossa puuttuvat materiaalityt on merkitty sinisellä, uudet/uudehkot materiaalityt punaisella ja uudistettavat materiaalityt ruskealla värillä.

68 Kuva 14.

POHJOISSAAMENKIELISET DIGIMATERIAALIT 2019:

Cloubi-alustalla (edellyttää tunnusten tilaamista oppimateriaalisivustolla):

Bluppe ja albbas - digikirja

Biellocizáš (pdf) – pohjoissaamenkielisen äidinkielen oppikirja pdf-muodossa

Cealkke dearvvuodaid 1 – 5 (pdf) – pohjoissaamenkielisen oppimateriaalisarjan Cealkke dearvvuodaid -kirjat pdf-muodossa

Forum 5 historjá digipáhka – pohjoissaamenkielinen alakoulun historian materiaali

Forum servodatoahppa I - pohjoissaamenkielinen alakoulun yhteiskuntaopin materiaali

Forum servodatoahppa II – pohjoissaamenkielinen alakoulun yhteiskuntatiedon materiaali

Gea 2, gollemeahcci - Gea 2 oppikirjaan liittyvä digitaalinen materiaali

Giellaleaika čakča (pdf) – Giellaleaika čakča -kirja pdf-muodossa

Kaikille avoimet:

Davvisámegiela bustávat - aakkoskuvataulut

Davvisámegiela bustávat - aakkosvideo

Opi sisnatyön verbejå pohjoissaameksi – video

6.6. Yhteenveto: uudistamistarpeet

Kun perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat otettiin asteittain käyttöön syksystä 2016 alkaen, uusien ajantasaisten oppimateriaalien tuottaminen ja vanhojen saamenkielisten oppimateriaalien uudistamisen aloittaminen oli välttämätöntä. Digitaalisten ja uutta teknologiaa hyödyntävien materiaalien painottaminen uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa opetuksessa aiheutti sen, että digitaalisten materiaalien valmistamista varten oli löydettävä sopiva ohjelmisto materiaalien tuottamista varten. Digitaalisten materiaalien työkaluksi valittiin Cloubi-ohjelmistopalvelu. Perusopetuksen oppisisältöjen muuttumisen lisäksi uudet opetussuunnitelmat painottavat uudenlaisia oppimistapoja. Yhdessä nämä edellä mainitut seikat pakottavat myös Saamelaiskäräjiä uudistamaan ja päivittämään omia materiaalejaan sekä tuottamaan aivan uudenlaisia oppimateriaaleja.

Edellisessä luvussa olevissa kaaviokuvissa on esitetty graafisesti materiaalien uudistamistarve. Pohjoissaamen osalta moniin oppiaineisiin tulee valmistaa kokonaan uusia oppimateriaaleja (esim. yläkoulun maantiedon, biologian, historian ja uskonnon materiaalit), osaa materiaaleista tulee täydentää ja päivittää (mm. äidinkielen ja kirjallisuuden oppimateriaalit). Eniten täysin uusia oppimateriaaleja on valmistettava inarin- ja koltansaamenkielistä opetusta varten (äidinkieli ja kirjallisuus, saame vieraana kielenä, matematiikka, biologia, historia, uskonto), koska perusmateriaaleja puuttuu vielä paljon. Inarin- ja koltansaamenkieliset kartastot puuttuvat kokonaan ja pohjoissaamenkielinen kartastokin on jo 10 vuotta vanha. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen materiaaleja on tuotettu hyvin vähän, joten myös näiden materiaalien valmistaminen tulisi pystyä aloittamaan mahdollisimman pian.

Lukioasteelle pohjoissaamenkielisiä oppimateriaaleja on valmistettu ainoastaan saamen kielen kursseihin (saame vieraana kielenä ja äidinkieli ja kirjallisuus saame). Osa lukion äidinkielen ja kirjallisuuden kurssimateriaaleista puuttuu. Inarinsaamen kielellä lukio- ja ammatilliselle koulutusasteelle on valmistettu ainoastaan yksi kurssimateriaali inarinsaamen vieraan kielen opetusta varten. Koltansaamen kielellä lukion ja ammatillisen koulutuksen materiaaleja ei ole lainkaan. Inarin- ja koltansaamen äidinkielen ja vieraan kielen materiaalien valmistaminen lukion ja ammatillisen koulutuksen tarpeisiin tulisi pystyä käynnistämään mahdollisimman pian.

Ammatillisen koulutuksen materiaalitarpeet muotoutuvat erityisesti Saamelaisalueen koulutuskeskuksen opetustarpeiden mukaan. Koulutuskeskuksessa tarvittaisiin oppimateriaaleja erityisesti kaikkien saamen kielten vuoden kestäviä intensiivikoulutuksia sekä saamen käsityön, Sámi duodjin, opetusta varten (kovat ja pehmeät materiaalit). Lukion kurssimateriaalit kattavat vain osittain saamen kielten koulutustarpeita Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa, muissa toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. Sámi duodjin, joka on yksi saamelaiskulttuurin keskeisimmistä ja näkyvimmistä osa-alueista, opetusta tulisi pystyä entistä enemmän kehittämään saamenkieliseksi.

7. KOULUTUSPOLIITTISET JOHTOPÄÄTÖKSET

Saamelaisopetuksen ilonaiheita

1. Saamenkielinen varhaiskasvatus on levinnyt kotiseutualueen ulkopuolelle

Utsjoen, Inarin ja Sodankylän kunnissa toimii yhteensä yhdeksän saamen kielipesää, joista inarin- ja koltansaamenkieliset sijaitsevat Inarin kunnassa. Saamenkielistä päivähoitoa annetaan pohjoissaamen kielellä yhteensä kuudessa yksikössä. Kotiseutualueen ulkopuolella saamenkielistä varhaiskasvatusta järjestetään Rovaniemellä (pohjoissaamenkielinen päivähoito ja kielipesä), Oulussa (pohjoissaamenkielinen päivähoito ja kielipesä), Helsingissä (pohjoissaamenkielinen päiväkotiryhmä) ja Kittilän Sirkassa (pohjoissaamenkielinen päivähoitoryhmä).

2. Saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien koulutushanke tuotti uusia ammattilaisia

Oulun yliopisto toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman saamenkielisiä lastentarhanopettajia (varhaiskasvatuksen opettajia) kouluttavan hankkeen 2016-2019. Koulutukseen osallistui odotettua suurempi määrä henkilöitä ja hanke toteutui yliopiston ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen yhteistyönä, päättyen keväällä 2019. Koulutuksessa oli mukana kaikkien kolmen saamen kielen puhujia ja suuri osa opiskelijoista on työssä saamelaisen varhaiskasvatuksen parissa. Koulutus merkitsi uusien joustavien saamelaiseen kulttuuriin ja saamen kieleen perustuvien opiskelumahdollisuuksien kehittämistä ja loi mallia tulevien vuosien koulutuksille.

3. Opetuksen erityinen rahoitus on mahdollistanut kehittämisen 20 vuoden ajan

Saamen kielten ja saamenkielinen opetus on laajentunut ja lisääntynyt, ei niinkään oppilasmäärien suurena kasvuna, vaan saamenkielisen opetuksen ulottumisena uusiin oppiaineisiin, ylemmille luokka-asteille ja maantieteellisesti uusille alueille. On selvää, että saamelaisopetus tulee laajenemaan edelleen 2020-luvulla, mikäli nyt hyvin liikkeellä oleva kehitys, saamen kielten elpyminen ja koulutuspoliittinen myötätuuli, saa jatkua. Inarin- ja pohjoissaamen oppilasmäärät ovat olleet pienessä kasvussa koko 2000-luvun. Inarinsaamenkieli on opetuskielenä kahdessa koulussa ja kaikilla perusopetuksen vuosiluokilla. Koltansaamen kielen tilanne opetuksessa on herkässä vaiheessa ja oppilasmäärät ovat alkaneet hienoisesti kasvaa.

5. Saamen kielikylpyopetus on käynnistynyt

Saamelaiskäräjien edistämä kielikylpy- ja kaksikielinen opetus on lähtenyt liikkeelle vuonna 2015 Utsjoelta ja sitä järjestetään nyt Helsingin Pasilassa, Sodankylän Vuotsossa, Enontekiön Hetassa, Utsjoen Karigasniemellä ja Inarin kunnan Ivalossa. Kielikylpy- ja kaksikielisen opetuksen kehittämiseksi pyritään kehittämään kielen omaksumisen vahvoja malleja, lisäämään saamenkielistä opetusta ja siten edellytyksiä korkeatasoiseen kielitaitoon ja kaksikielisyteen kasvamiseen. Tällä opetuksella pyritään vähentämään saamea vieraana kielenä oppivien oppilaiden osuutta opetuksen kokonaisuudessa. Saamelaiskäräjät arvostaa sitä, että Opetushallitus on tukenut saamelaisopetusta järjestäviä kuntia ja Saamelaiskäräjiä saamen kielikylpyopetuksen kehittämisessä.

6. Saamen kielten etäyhteyksiä käyttävä opetus on käynnistynyt

Saamelaiskäräjien pitkäaikainen tavoite saamen kielten opetuksen antamisesta etäyhteyksin kotiseutualueen ulkopuolelle on alkanut pilottihankkeena vuonna 2018. Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan tilaston mukaan saamelaisia asuu noin 230 kunnassa ja lähiopetuksen järjestäminen on useimmissa niistä mahdotonta pienten oppilasmäärien vuoksi. Lukuvuonna 2018-2019 saamen kielten etäopetuksessa oli mukana 21 koulutuksen järjestäjää ja 36 eri koulua. Lukuvuonna 2019-2020 opetukseen on ilmoittautunut yhteensä 63 oppilasta. Kuusi uutta koulutuksen järjestäjää on liittynyt hankkeeseen.

73

7. Saamelaisopetuksen oppilasmäärä kotiseutualueen kuntien ulkopuolella kasvaa

2000-luvun alussa kotiseutualueen kuntien ulkopuolella annettiin pohjoissaamen kielen opetusta noin 20 oppilaalle ja opetus oli erittäin epävarmalla pohjalla. Vuonna 2010 pohjoissaamen opetusta sai 31 oppilasta, vuonna 2015 yhteensä 93. Kuluvana lukuvuonna opetusta saa yhteensä 189 oppilasta ja opetusta annetaan myös inarin- ja koltansaamen kielissä sekä pohjoissaamen kielellä yhdessä koulussa. Oulun ja Rovaniemen kaupungeilla on suunnitelmia saamenkielisen luokkaopetuksen käynnistämisestä. Oppilasmäärä on kasvanut erityisesti saamen kielten etäopetuspilotin ansiosta. Suurin oppilasmäärän kasvu kaupungeissa on tapahtunut Rovaniemellä ja sen järjestämässä pohjoissaamen lähiopetuksessa.

8. Oppimateriaalityöhön on voitu palkata työntekijät kaikkiin kolmeen saamen kieleen

Saamenkielisen oppimateriaalityön resursseja on kasvatettu 2010-luvulla ja valtionavustus on nyt 500.000 €. Resurssien lisääminen on mahdollistanut kokoaikaisten työntekijöiden

palkkaamisen kaikkiin kolmeen saamen kieleen. Oppimateriaalityö on tehostunut kaikissa kielissä, erityisesti inarin- ja koltansaamessa.

9. Digitaalinen saamenkielinen oppimateriaalityö on käynnistynyt

Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalilautakunta on käynnistänyt digitaalisen oppimateriaalityön. Oppimateriaalintekijöiden ja opettajien käyttöön on hankittu alusta ja työ on käynnissä. Saamelaiskäräjät on asettanut tavoitteekseen oppimateriaalityön painopisteen vähittäisen siirtämisen digimateriaaleihin. Uusi saamenkielisen oppimateriaalin portaali ja verkkokauppa on avattu.

10. Saamen kielten intensiivikoulutus vahvistaa kieltä työikäisten sukupolvissa

Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa toimivat kaikkien kolmen saamen kielen intensiivikoulutuksen linjat. Koulutukset ovat 40 opintoviikon laajuisia, kestävät koko lukuvuoden ja niissä käytetään sekä akateemisen kielenopetuksen menetelmiä, kielikylpymetodia, mestari-oppipoika-menetelmää että työssä oppimista. Intensiivikoulutusten tulokset ovat olleet hyviä ja ne luovat perustaa sekä saamenkielisten opettajien määrän kasvulle että saamenkielisen oppimateriaalin tekijöiden määrän lisäämiselle tulevana vuosina.

74 11. Kaikki saamen kielet ovat yliopistollisia oppiaineita

Pohjoissaamen yliopisto-opinnot alkoivat jo 1960-luvulla. Inarinsaamen perusopinnot suoritettiin Oulun yliopistossa vuonna 2001 ja pääaineopinnot 2015. Koltansaamen kieli tuli yliopistolliseksi oppiaineeksi vuoden 2015 alussa ja mahdolliseksi pääaineena vuonna 2019. Saamen kieltä ja kulttuuria voi Oulun lisäksi opiskella Helsingin ja Lapin yliopistoissa.

12. Saamenkielisten aineenopettajien koulutushanke on käynnissä

Saamelaiskäräjien vuonna 2017 Opetus- ja kulttuuriministeriölle tekemä selvitys saamenkielisten opettajien tilanteesta ja saatavuudesta sekä Oulun yliopiston kanssa yhteistyössä tehty hankehakemus johtivat hyvään tulokseen. OKM myönsi yliopistolle rahoituksen kolmevuotista saamenkielisten aineenopettajien koulutushanketta varten. Ketterä korkeakoulu -nimellä kulkevan hankkeen tavoitteena on kouluttaa nopealla aikataululla, kuitenkin tutkinto- ja kelpoisuusvaatimusten laadusta tinkimättä, kymmeniä uusia muodollisen kelpoisuuden omaavia saamenkielisiä aineenopettajia.

Saamelaisopetuksen huolenaiheita ja koulutuspoliittisia päätöksiä edellyttäviä asioita

1. Saamelaisen varhaiskasvatuksen lainsäädäntö ja rahoitus

Saamen kielipesät toimivat muiden varhaiskasvatusyksiköiden tavoin antaen saamen kieltä omaksuville lapsille koko- tai osa-aikaista varhaiskasvatusta ja noudattaen toiminnassaan varhaiskasvatuslaissa säädettyjä työntekijämitoituksia ja muita säännöksiä. Tästä huolimatta saamen kielipesiä ei mainita varhaiskasvatuslaissa, vaan se on jäänyt opetus- ja kulttuuriministeriön erityisrahoittamaksi lain ulkopuoliseksi toiminnaksi.

- Saamen kulttuuri- ja kielipesätoiminta tulisi sisällyttää varhaiskasvatuslakiin ja kirjata yhdeksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoista.

Saamelaiskäräjien kotiseutualueen kunnille myöntämä saamenkielisen varhaiskasvatuksen valtionavustus varmistaa saamenkielisten varhaiskasvatusyksiköiden kehittämistä omina erillisinä yksiköinä, mikä on uhanalaista kieltä puhuvien lasten kielen säilymisen ja kehittymisen kannalta välttämätöntä.

- Saamenkielisen varhaiskasvatuksen (päivähoidon) tukemiseksi valtion talousarviossa vuosittain Saamelaiskäräjille osoitettua valtionavustusta tulisi korottaa ja mahdollistaa saamenkielisen varhaiskasvatuksen tukeminen myös kotiseutualueen kuntien ulkopuolella.

75

2. Saamelaisopetuksen lainsäädäntö ja rahoitus

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella on vuoteen 2018 asti annettu ainoastaan perusopetusta täydentävää saamen kielen opetusta (2 vt), jonka toteutuminen on ollut joka vuosi epävarmaa (ei oikean oppiaineen statusta), opetuksen saavutettavuus heikko ja oppilasmäärä alhainen. Noin 70 % perusopetusikäisistä saamelaislapsista ja -nuorista asuu muualla kuin saamelaisten kotiseutualueen kunnissa, joilla ei ole lainsäädännössä määrättyä velvoitetta edes saamen kielen opetuksen järjestämiseen.

- Saamen kieli tulisi irrottaa perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävää oman kielen opetusta koskevista toiminnallisista ja rahoitussäännöksistä. Maan alkuperäiskansan kieltä tulisi voida opettaa tavallisena oppiaineena, jonka suorituksista saa merkinnän koulun antamiin tavanomaisiin todistuksiin/arviointeihin ja joka kuuluu saamelaisoppilaan koulutyöhön yhtä luonnollisena osana kuin muutkin oppiaineet;
- saamelaisopetuksen erityisen, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:ssä säädetyn rahoituksen alueelliset rajoitukset tulisi poistaa ja saattaa kaikki Suomen kunnat saamen opetuksen järjestämisen kannustavan rahoituksen piiriin;

- etäyhteyksiä käyttävä saamen kielten opetus tulisi mahdollistaa ja vakinaistaa opetuksen lainsäädännössä ja rahoitussäännöksissä – opetuksen saamiselle ja oppilaiden kielellisten oikeuksien toteutumiselle tulisi luoda mahdollisimman helppo ja yksinkertainen järjestelmä.

Valtaosa saamelaisoppilaista oppii omaa kieltään perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa vieraan kielen oppiaineena.

- Saamen kielten äidinkielen ja vieraan kielen oppimisvaihtoehtojen rinnalle perusopetusta ja lukiokoulutusta koskeviin säädöksiin tulisi lisätä ´saame toisena kielellä´-oppiaine, joka määriteltäisiin yhdeksi äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääriseksi. Opetuslainsäädännön tulisi vastata paremmin saamelaisyhteisön kielitilannetta. Nykytilanteessa valtaosa saamelaisopetuksen oppilaista oppii omaa kieltään vieraana kielenä. Saame vieraana kielenä säilyisi todellisena vieraana kielenä niille, joille se ei ole suvun eikä kotiseudun perinteinen kieli.

Saamen kielen asema ylioppilastutkinnossa ja sen seurauksena lukiokoulutuksessa on heikko. Suomenkielinen ylioppilastutkinto estää saamenkielisen lukio-opetuksen kehittämistä.

- Ylioppilastutkintoa koskeviin säännöksiin tulisi kirjata ylioppilaskokeiden suorittamismahdollisuus myös saamen kielillä. Kokelaalla tulisi olla mahdollisuus suorittaa ne tutkintoon kuuluvat kokeet saamen kielellä, joissa hän on saanut opetuksen saamen kielellä.

3. Opetussuunnitelman perusteet ja saamelaisopetuksen opetussuunnitelma

Saamenkielistä opetusta järjestävät kunnat hyväksyvät perusopetuslain mukaisesti erillisen opetussuunnitelman saamenkielistä opetusta varten. Saamelaisopetuksen opetussuunnitelma valmistellaan jokaisessa kunnassa erikseen. Saamelaiskäräjillä ei ole laissa määriteltyä asemaa opetussuunnitelmatyössä. Saamelaisopetuksen tuntimäärien, saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen yhtenäistämiseksi kunnissa perusopetuslakia tulisi muuttaa siten, että Saamelaiskäräjät toimisi yhteistyössä Opetushallituksen ja saamelaisopetusta järjestävien kuntien kanssa johtaen saamelaisopetuksen yhteisen opetussuunnitelma-asia-
kirjan valmistamista.

Saamelaisopetuksen opetussuunnitelmat tulisi valmistella siten, että niiden perustana ovat saamen kielet, saamelainen kulttuuri, saamelaisten historia ja perinteet. Nykyinen tilanne johtaa kokonaisuuden näkökulmasta kirjaviin ratkaisuihin ja kuormittaa saamelaisopetuksen opettajia kohtuuttomasti, koska jokainen kunta valmistelee ja ratkaisee samoja asioita yksin ja erikseen. Kuntien välinen yhteistyö opetussuunnitelman laatimisessa ei ole onnistunut ja opetussuunnitelmissa saamelaisuus tarkoittaa lähinnä paikallisten erityispiirteiden huomioimista.

- Saamelaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja saamelaista opetussuunnitelmaa koskevat säännökset tulisi sisällyttää varhaiskasvatukseen ja perusopetuslakiin ja määritellä saamelaisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen saamelaisen opetussuunnitelman valmistelu Saamelaiskäräjien johtamaksi, Opetushallituksen ja saamelaisopetusta järjestävien kuntien kanssa yhteistyössä valmisteltavaksi tehtäväksi.
- Perusopetuksen saame äidinkielenä ja kirjallisuus –oppiaineen asemaa tulisi selkiyttää, erityisesti sen suhdetta suomen ja ruotsin kieliin.
- Saame toisena kielenä -oppimäärä tulisi määritellä opetussuunnitelman perusteissa osana äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääriä.

4. Saamenkielisten opettajien koulutus

Varhaiskasvatuksen saamenkielisten opettajien koulutushankkeesta vuosina 2016-2019 saatujen hyvien kokemusten pohjalta tulisi käynnistää pysyvä saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien koulutusohjelma.

Oulun yliopistossa saamenkielisten aineenopettajien Ketterä korkeakoulu –hankkeessa saatujen kokemusten ja kehitettyjen toimintamallien mukaisesti tulisi käynnistää pysyvä saamenkielisten aineenopettajien koulutusohjelma.

5. Saamenkielisen oppimateriaalityön tilanne ja resurssit

Saamenkielistä opetusta on annettu saamelaisten kotiseutualueella 1970-luvulta lähtien ja opetus on nyt käynnistymässä myös saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella. Saamen kielten opetusta annetaan kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sekä lähi- että etäopetuksena, joista viimeksi mainitun voi odottaa kasvavan merkittävästi tulevana vuosi-na. Etäopetuksen oppimateriaalit tarpeet kohdistuvat erityisesti verkkomateriaaleihin, joita toistaiseksi on hyvin rajallisesti. Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tarve lisätä eri ammat-tialojen saamenkielistä tutkintokoulutusta puolestaan lisää aikuiskoulutuksen oppimateri-aalitarvetta.

Uudet opetussuunnitelmat edellyttävät uudenlaista pedagogista ajattelua ja siten myös laajaa oppimateriaalien uudistamista. Tarvitaan uusia pedagogisia näkemyksiä tukevia ja uutta teknologiaa hyödyntäviä saamenkielisiä oppimateriaaleja. Laajentuva saamenkieli-nen ja saamen kielten opetus vaatii onnistuakseen uusien opetussuunnitelmien mukaisia oppimateriaaleja. Ajantasaiset oppimateriaalit ovat opetuksen kannalta myös uskottavuus-kysymys. Määrärahan riittämättömyyden vuoksi uusien oppimateriaalien valmistamista on jouduttu usein jarruttamaan ja siirtämään myöhemmäksi.

Voimassa oleva uusi varhaiskasvatustalaki painottaa varhaiskasvatuksen pedagogista tehtävää, jota Saamelaiskäräjien oppimateriaalityö on toistaiseksi voinut vahvistaa vain vähän. Erityisesti saamen kielten elvyttämisen ja rikastamisen sekä äidinkielen kehittymistä tukevien oppimateriaalien valmistaminen on tärkeää. Lasten elämismaailma, ympäröivä yhteiskunta ja lasten paljon kuluttamat mediasisällöt ovat pääasiassa suomen- ja englanninkielisiä. Saamenkielisen materiaalin vähyys merkitsee piilo-opetussuunnitelmaa, josta lapset oppivat, ettei heidän omalla kielellään ole samaa arvoa kuin suuremmilla kielillä. Pulaa on erityisesti lasten filmeistä, peleistä, päivittäistä arkea värittävistä saamenkielisistä teksteistä, kuvista ja ääniaineistoista. Samoista syistä äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen tarvittaisiin nopeasti lisää ala- ja yläkoulun sekä lukion omakielisiä kirjallisuuden materiaaleja sekä painettuina että digitaalisina aineistoina.

Saamelaiskäräjien valmistamien oppimateriaalien keski-ikä ylittää jo 10 vuotta, joten huomattava osa oppimateriaaleista on pedagogisesti ja usein myös sisällöllisesti vanhentunutta. Saamenkielisen opetuksen tulisi kyetä elämään muuttuvan maailman, muuttuvan yhteiskunnan, kulttuurin ja kulloisessakin yhteiskunnallisessa tilanteessa esiin nousevien uusien teemojen mukana. Oppimateriaalit ovat aikansa tuotteita samalla tavoin kuin 10 vuoden välein uudistettavat opetussuunnitelman perusteetkin.

78

Valtioneuvosto hyväksyi jo 3.7.2014 periaatepäätöksen, jonka mukaan saamenkielisen oppimateriaalin vuotuinen valtionavustus tulisi asteittain nostaa 800.000 euroon. Lisäystä ei ole edelleenkään tehty. Oppimateriaalimäärärahaan 2010-luvun alussa tehdyistä korotuksista huolimatta resurssit eivät riitä. On mahdollista, että saamenkielisiä oppimateriaaleja ei ehditä ajanmukaistaa eikä oppimateriaalitalannetta päivittää nyt voimassa olevien opetussuunnitelman perusteiden aikana. Seuraava opetussuunnitelmauudistus voi käynnistyä tilanteessa, jossa Saamelaiskäräjät on juuri julkaissut edellisen uudistuksen periaatteiden mukaista materiaalia. Nykyisten saamenkielisten oppimateriaalien käytön keski-ikä on jo yli 10 vuotta.

Yhteistyötä Norjan ja Ruotsin saamenkielisten oppimateriaalien tuottamisesta vastaavien tahojen kanssa tulisi tiivistää kehittämällä saamenkielisiin materiaaleihin liittyvää tiedottamista, päällekkäisyyksiä estävää koordinoitua ja yhteisiä oppimateriaalihankkeita. Saamen kielten kielenhuolto- ja terminologiatyötä tekevän Sámi Giellagáldun (www.giella.org) työn jatkuminen on oppimateriaalien kielellisen yhtenäisyyden ja pohjoismaisen yhteiskäytön kannalta välttämätöntä. Ilman yhteispohjoismaista saamen kielenhuoltoa ja terminologiatyötä oppimateriaalien valmistaminen ja käyttäminen valtioiden rajojen yli käy mahdottomaksi, koska maailma, yhteiskunta ja niiden mukana myös kaikki puhumamme kielet muuttuvat vauhdilla. Oppimateriaalityöhön tulee myös pystyä kouluttamaan uusia työntekijöitä esimerkiksi palkkaamalla opiskelijoita kesätyöhön.

- Saamenkielisen oppimateriaalin valmistamisen valtionavustusta tulisi korottaa vastaamaan oppimateriaalityön tarpeita, asteittain yhteensä 1 milj. euroon.

6. Saamelaistieto kaikille yhteisessä opetuksessa

Saamelaistiedon puuttuminen Suomen koulujen opetuksesta on usein ja yleisesti todettu tosiasia. Seurauksena tilanteesta saamelaisten historia, saamelaiset perinteiset elinkeinot ja saamelainen kulttuuri, aktiivisen valtakuntien rajat ylittävän ja kansainvälisessä alkupe- räiskansayhteisössä toimivan saamelaisyhteisön olemassaolo, saamelaisten yhteiskunnal- linen asema ja asema lainsäädännössä, saamelaisyhteisön erityinen kielitilanne, kielten uhanalaisuus ja aktiivinen kielten elvyttäminen jäävät tuntemattomiksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Saamelaisyhteisön heikko tuntemus vaikeuttaa saamelaisasioiden ymmär- tämistä ja käsittelyä suomalaisessa päätöksenteossa ja julkisuudessa. Lisäksi tilanne ylläpi- tää saamelaisiin kohdistuvia stereotyyppisiä topeliaanisia mielikuvia, aiheuttaa syrjintää ja estää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa.

- Opetussuunnitelman perusteissa tulisi oppiainekohtaisesti määritellä saamelaisia koskevat keskeiset opetussisällöt ja opetuksen tavoitteet.
- Suomen- ja ruotsinkieliset oppimateriaalin valmistajat tulisi velvoittaa ottamaan huomioon saamelaiset kaikissa julkaisemisissaan oppimateriaaleissa ja kehittämään saamelaistiedon opetusta varten erityisiä digimateriaaleja.
- Opetushallituksen ja Saamelaiskäräjien tulee jatkaa yhteistyötä saamelaistiedon kaiken aikaa päivittyvän oheismateriaalin julkaisemiseksi www.oktavuolta.com -sivustolla

79

7. Saamelaiskäräjät saamelaisopetuksen valtakunnallisena kehittämiskeskuksena

Saamelaiskäräjät, sen koulutus- ja oppimateriaalilautakunta ja koulutus- ja oppimateriaa- litoimisto, toimivat yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, Lapin aluehallintoviraston, yliopistojen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen sekä saamelaisope- tusta järjestävien kuntien kanssa valtakunnallisesti. Lisäksi se toimii yhteistyössä naapuri- maiden Norjan ja Ruotsin sisarelinten kanssa kehittäen mm. valtioiden rajat ylittävää kou- luyhteistyötä ja oppimateriaaliyhteistyötä.

Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto seuraa ja raportoi saamelaisen varhaiskasvatuksen ja saamelaisopetuksen tilanteesta ja kehittämistarpeista. Se tuottaa ja jakaa saamenkielis- tä oppimateriaalia kaikkia kouluasteita varten ja materiaalia saamelaistiedon opetukseen Suomen kouluille. Se valmistaa raportteja ja opetuksen ja opettajatilanteen seurantatilas- toja vuosittain. Saamelaiskäräjät seuraa ja pyrkii kehittämään saamelaisopetusta yhtenä

valtakunnallisena kokonaisuutena. Sellaisena se toteuttaa tehtäviä, jotka eivät kuulu yhdellekään toiselle viranomaiselle. Saamelaiskäräjät toimii saamelaisopetuksen valtakunnallisena asiantuntijavirastona, resurssi- ja kehittämiskeskuksena.

Kansainväliset ja eurooppalaiset ihmisoikeussopimusten seurantaelimet ovat huomauttaneet Suomea saamelaisille kuuluvan itsemääräämisoikeuden puutteellisuuksista. Opetus yksi tärkeimmistä saamelaisten tulevaisuuden kysymyksistä.

- Saamelaiskäräjien asema saamelaisopetuksen valtakunnallisena asiantuntija-, kehittämis- ja resurssikeskuksena tulisi vahvistaa Saamelaiskäräjälaissa.
- Koulutusasioiden valmistelun resursseja tulisi lisätä. Opetuksen kenttä on valtavan laaja. Erityisesti saamelaisen varhaiskasvatuksen kehittäminen, seuranta ja sen tilanteen raportointi edellyttäisi yhtä kokoaikaista valmistelijaa hallintoon.

Lopuksi

Saamelaiskäräjät on jättänyt elokuussa 2019 opetusministerille esityksen saamelaisopetusta valtakunnallisena kokonaisuutena käsittelevän työryhmän asettamisesta³⁰. Huolimatta oppimateriaalityöhön osoitettujen varojen lisääntymisestä ja monissa asioissa 2010-luvulla tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä, ratkaistavia ongelmia on edelleen paljon ja saamelaisten itsemääräämisoikeus toteutuu heikosti saamen kielten, saamenkielisen ja saamelaisen kulttuurin opetuksessa. Vakavimmat puutteet liittyvät saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella asuvien ja koulua käyvien saamelaisoppilaiden kielellisten ihmisoikeuksien toteutumiseen. Monet tässä tiedonannossa esitetyistä kysymyksistä edellyttävät koulutuspoliittisten päätöksen tekemistä eivätkä ne ole ratkaistavissa pelkästään hallinnollisin toimenpitein.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen merkitys saamelaisten tulevaisuudelle on äärimmäisen tärkeä. Alkuperäiskansalla, jonka omat kielet ovat uhanalaisia tai vakavasti uhanalaisia, ei ole tulevaisuutta ilman, että sen omilla kielillä ja kulttuurilla on hyvä asema varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa.

1. Sámegiela ja sámegielat oahpahus Suoma vuodđoskuvllain ja logahagain 2020-2021, statistihkka / Saamen kielen ja saamenkielinen opetus Suomen peruskouluissa ja lukioissa 2020-2021, tilasto

SKUVLEN- JA OAHPPAMATERIÁLADOAHMAHAT
KOUUTUS- JA OPPIMATERIAALITOIMISTO

OAHPAHUS SÁMEGIELAS JA SÁMEGILLII SUOMA VUODĐOSKUVLLAIN JA LOGAHAGAIN SAAMEN KIELEN JA SAAMENKIELINEN OPETUS SUOMEN PERUSKOULUISSA JA LUKIOISSA

Ohppiid mearit/ oppilasmäärät 2020–2021

Ulla Aikio-Puoskari ja Unna-Maari Pulska 2020

1. SÁMIID RUOVTTUGOVULLU GIELDDAT/ SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN KUNNAT

GIELDA JA SKUVLA KUNTA JA KOULU	Oahpahus sámegillii Saamenkielinen opetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ kielikylpy	Eatnigiella ja giriijlašvuohhta Äidinkieli ja kirjallisuus	Vieris giella Vieras kieli (A2, B2)	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
EANODAT ENONTEKIÖ						
Heahtá skuvla/ Hetan koulu 0-9	16	8	-	33	57	-13
Gárasavvona skuvla/ Karesuvannon koulu	10	-	-	6	16	-5
Gilbbesjávrrí skuvla/ Kilpisjärven koulu 0-9	-	-	-	4	4	-2
Bealdovuomi skuvla/ Peltovuoman koulu 0-6 Heahtihuvvon / lakkautettu	-	-	-	-	-	-6
Eanodaga logahat/ Enontekiön erälukio	-	-	3	2	5	+1
Vuodđoskuvllas okt/ Peruskoulussa yht.	26	8	-	43	77	-26
Buot oktiibuot Kaikki yhteensä	26	8	3	45	82	-25

SIIDU/ SIIVU

1

Škovlin- ja opäsmateriaaltoimittah/ Škooltös- da vuä ptemaanaunäskoontär

www.samediggi.fi ovdanamma.sohkanamma@samediggi.fi etunimi.sukunimi@samediggi.fi +358 108 393 100

SAJOS, 99870 AANAAR/ AANAR/ ANÁR/ INARI

GIELDA JA SKUVLA KUNTA JA KOULU	Oahpahus sámegiilli Saamenkielinen opetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ kielikylpy	Eatnigiella ja gírljálášvuohta Aidinkieli ja kirjallisuus	Vieris giella Vieras kieli (A2, B2)	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
AANAAR/ AANAR/ ANÁR/ INARI						
Anára skuvla/ Inarin koulu 0–9	74		1	32	107	+4
ANÁRAŠKIELÄ/ inarinsaame NUORTTSÄÄ'M/ koltansaame DAVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	is 34 - ps 40	- - -	- ks 1 (is-ryhmästä) -	is 13 ks 5 ps 14	is 47 ks 6 ps 54	is +1 ks +2 ps +1
Avvila vuolleskuvla/ Ivalon alakoulu 0–6	10	7		54	71	-15
ANÁRAŠKIELÄ/ inarinsaame NUORTTSÄÄ'M/ koltansaame DAVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	is 6 - ps 4	- - ps 7	- - -	is 15 ks 3 ps 36	is 21 ks 3 ps 47	is -3 ks -3 ps -9
Avvila badjeskuvla/ Ivalon yläkoulu 7–9	3			14	17	+4
ANÁRAŠKIELÄ/ inarinsaame DAVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	- ps 3	- -	- -	is 2 ps 12	is 2 ps 15	is -1 ps +5
Čeavetjávrri skuvla/ Sevettijärven koulu 0–9						
NUORTTSÄÄ'M/ koltansaame	-	-	ks 1	ks 19	20	-2
Avvila logahat/ Ivalon lukio			8	8	16	-1
ANÁRAŠKIELÄ/ inarinsaame DAVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	-	-	is 1 ps 7	is 3 ps 5	is 4 ps 12	is -1 ps 0

2
SIIDU/ SIVU

Vuodðoskuvllas okt./ Peruskoullussa yht.	87	7	2	119	215	-9
Buot oktiibuot Kaikki yhteensä	87	7	10	127	231	-10
OKTIIGEASSU ANÁRA OAHPAHUSDILIS/ YHTEENVETO INARIN OPETUSTILANTEESTA - oahpahus iežas gieldda oahppiide gielaid miehde/ opetus oman kunnan oppilaille kielten mukaan	Oahpahus sámegiillii Saamenkielinen opetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ kielikylpy	Eatnigiella ja giriijálásuohta Äidinkieli ja kirjallisuus	Vieris giella Vieras kieli (A2, B2)	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
ANÁRÁŠKIELÄ/ Inarinsaame	40	-	1	33	74	-4
NUÖRTTSÄÄ'M/ Koltansaame	-	-	2	27	29	-3
DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoissaame	47	7	7	67	128	-3

GIELDA JA SKUVLA KUNTA JA KOULU	Oahpahus sámegiilli Saamenkielinen opetus	Guovttegieelat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ kielikylpy	Eatnigiella ja gírjálášvuohta Aidinkieli ja kirjallisuus	Vieris giella Vieras kieli (A2, B2)	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
SOAÐEGILLI SODANKYLÄ						
Tähtikunta skuvla/ Tähtikunnan koulu 0–9	5	-	-	47	52	-13
Vuohču skuvla/ Vuotson koulu 0-9	2	9	-	9	20	+1
Soađegilli logahat/ Sodankylän lukio	-	-	-	3	3	0
Vuođđoskuvllas okt/ Peruskoulussa yht.	7	9	-	56	72	-12
Buot oktiibuot Kaikki yhteensä	7	9	-	59	75	-12

GIELDA JA SKUVLA KUNTA JA KOULU	Oahpahus sámegiillii Saamenkielinen opetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ Kielikylpy	Eatnigiella ja gírjjálašvuohta Äidinkieli ja kirjallisuus	Vieris giella Vieras kieli (A2, B2)	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
OHCE/OHKA UTSJOKI						
Gáregasnjárgga skuvla/ Karigasniemen koulu 0–9	23	2	-	8	33	-6
Njuorggáma skuvla/ Nuorgamin koulu 0–6	2	2	-	2	6	0
Ohcejohnjálmmi skuvla/ Utsjokisuun koulu 0–9	40	-	-	8	48	-6
Ohcejoga sámelogahat/ Utsjoen saamelaislukio	-	-	8	5	13	0
Vuodđoskuvllas okt/ Peruskoulussa yht.	65	4	-	18	87	-12
Buot oktiibuot Kaikki yhteensä	65	4	8	23	100	-12

2. OPPILAAT SÁMIID RUOVTTUGUOVILLU GIELDDAID OLGGOBEALDE/
OPPILAAT SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN KUNTIEN ULKOPUOLELLA

GUOVILLU/ GIELDA ALUE/ KUNTA	Lagasoahpahus/ Lahiopetus	Gáiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievddadus ovddit jagi ektul/ Muutos edellisestä vuodesta
ASIKKALA vuođđooahpahus/ perusopetus - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame		ks 1		ks 1	1	0
HELSSET/ HELSINKI vuođđooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss ps 14	14	5 is 1 ks 2 ps 1	12 - - ps 12	7 is 1 ks 2 ps 3 ps 1	19 is 1 ks 2 ps 15 ps 1	+2
logahat/ lukio - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1				
HYVINKÄÄ logahat/ lukio - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1		ps 1	1	0
HÄMEENLINNA vuođđooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1		ps 1	1	0
JYVÄSKYLÄ vuođđooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss ps 3		-		4 ps 3	4 ps 3	+1
logahat/ lukio - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame		ks 1		ks 1	ks 1	

GUOVLU/ GIELDA ALUE/ KUNTA	Lagasoahpahus/ Lähiopetus	Gäiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovttegielat oahpahus/ giellaávgun kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
JÄRVENPÄÄ vuoddoahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	ps 1			ps 1	1	0
KAUNIAINEN vuoddoahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	ps 2			ps 2	2	0
KEMI vuoddoahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame	2 is 1 is 1	2 is 1 is 1		2 is 1 is 1	2 is 1 is 1	-1
logahat/ lukio - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame						
KEMPELE vuoddoahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	ps 3			ps 3	3	+3
KIRKKONUMMI vuoddoahpahus/ perusopetus - NUÖRTTSÄÄM/ koltansaame DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	5 ks 3 ps 2	5 ks 3 ps 2		5 ks 3 ps 2	5 ks 3 ps 2	+2 ks 0 ps 2
KITTILÄ – SIRKKA vuoddoahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	ps 7		(ps 1 pv /vk)	8 ps 7	8 7	+2
logahat/ lukio - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss	ps 1			ps 1	1	

SIIDU/ SIVU 7

GUOVILU/ GIELDA ALUE/ KUNTA	Lagasoahpahus/ Lähiopetus	Gäiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
(koliseutualueen kuntien ulkopuolella annetaan 2 vt perusopetusta ja lukio koulutusta täydentävää saamen kielen opetusta)						
KOKKOLA vuodđooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 3		is 3	3	0
KOTKA logahat/ lukio - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1		ps 1	1	+1
KUUSAMO vuodđooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 5		ps 5	5	0
LAHTI vuodđooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 1		is 1	1	-1
LEMPÄÄLÄ vuodđooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 2		is 2	2	+2
LOHJA vuodđooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 2		ps 2	2	+1
MIKKELI logahat/ lukio - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		2 is 1 ps 1		2 is 1 ps 1	2 is 1 ps 1	0 -1 +1
MUONIO vuodđooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 2		ps 2	2	+1

GUOVLU/ GIELDA ALUE/ KUNTA (kotiseutuliikkeen kuntien ulkopuolella annetaan 2 vt perusopetusta ja lukio- ja koulutusta täydentävää saamen kielen opetusta)	Lagasoahpahus/ Lähiopetus	Gáiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus/ Täydentävä opetus	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
OULU GUOVLU OULUN SEUTU vuodfoahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss Buot oktiibuot (Oulu guovlu) Kaikki yhteensä (Oulun seutu)	- - ps 25 + 5 (eskari) - 30	is 6 ks 2 ps 3 ps 14 25	 ps 14 55	 ps 14 55	55	+27
OUTOKUMPU vuodfoahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1		ps 1	1	+1
RIIHIMÄKI vuodfoahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 1		is 1	1	+1
ROAVVENJÁRGA ROVANIEMI vuodfoahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss logahat/ lukio - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss Buot oktiibuot (Roavvenjárga) Kaikki yhteensä (Rovaniemi)	- - ps 58 58	is 2 ks 5 - ps 6 13	 ps 6 71	is 2 ks 5 ps 58 ps 6 71	is 2 ks 5 ps 58 6 71	-9

GUOVU/ GIELDA ALUE/ KUNTA	Lagasoahpahus/ Lähiopetus	Gáiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus/ Täydentävä opetus	Oktiibuot/ Yhteensä	Rievdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
(kotiseutualueen kuntien ulkopuolella annetaan 2 vt perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta)		is 1		is 1	1	-1
RUOVESI vuodŋooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 1		is 1	1	0
SALLA vuodŋooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 1		is 1	1	-1
TAMPERE vuodŋooahpahus/ perusopetus - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		12 is 5 ks 1 ps 6		12 is 5 ks 1 ps 6	12 is 5 ks 1 ps 6	-1
TOHOLAMPI vuodŋooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 1		ps 1	1	+1
TORNIO logahat/ lukio - ANÄRAŠKIELÄ/ inarinsaame		is 1		is 1	1	+1
TURKU vuodŋooahpahus/ perusopetus - NUÖRTTSÄÄ'M/ koltansaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		3 ks 2 ps 1		3 ks 2 ps 1	3 ks 2 ps 1	0
TUUSULA vuodŋooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 2		ps 2	2	+2

GUOVLU/ GIELDA ALUE/ KUNTA	Lagasoahpahus/ Lähiopetus	Gáiddusoahpahus/ Etäopetus	Guovrttegielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus / kielikylpy	Dievasmahtti oahpahus/ Täydentävä opetus	Oktilbuot/ Yhteensä	Rievvdadus ovddit jagi ektui/ Muutos edellisestä vuodesta
(kotiseutualueen kuntien ulkopuolella annetaan 2 vt perusopetusta ja lukio-opetusta täydentävää saamen kielen opetusta)						
VANTAA vuoddooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		4		4	4	+1
Logahat/ lukio - ANÁRAŠKIELÄ/ inarinsaame - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 2 is 1 ps 1		ps 2 is 1 ps 1	ps 2 is 1 ps 2	
ÄÄNEKOSKI vuoddooahpahus/ perusopetus - DAVVISÁMEGIELLA/ pohjoiss		ps 4		ps 4	4	0
OAHPPIT SÁMIID RUOVTTUGOVVLU OLGGOBEALDE OKT. / OPPILAITA SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN ULKOPUOLELLA YHT.	112	110				
Vuoddooahpahus/ perusopetus	112	79	12	179	191	+15
Logahat/ lukio	-	31	-	31	31	+18
				210	222	+33

3. OKTIIGEASUT OAHPAHUSDILIIN/ YHTEENVETOJA OPETUSTILANTEESTA

	Oahpahus sámegiilli Saamenkielinen opetus	Guovttagielat oahpahus/ giellalávgun Kaksikielinen opetus/ kielikylpy	Eatnigiella Aidinkieli	Vieris giella Vieras kieli	Dievasmahtti oahpahus/ Täydentävä opetus	Oktiibuot Yhteensä Rievdadus/ Muutos
Oahppit sámeguovllu gielddain/ Oppilaita saamelaisalueen kunnissa	185 (-4)	28 (-9)	21 (-1)	254 (-45)	-	488 (-59)
Oahppit sámeguovllu gielddaid olggobealde/ Oppilaita saamelaisalueen kuntien ulkopuolella	-	12 (+4)	-	-	210 (+29)	222 (+33)
Oahppit vuoddooahpahusas/ Oppilaita perusopetuksessa	185 (-4)	40 (-5)	2 (+2)	236 (-48)	179 (+11)	642 (-44)
Oahppit logahagas/ Oppilaita lukiossa	-	-	19 (-3)	18 (+3)	31 (+18)	68 (+18)
Oahppit anárašgielas/ Oppilaita inarinsaamassa	40 (+4)	-	1 (-2)	33 (-6)	28 (+4)	101 (-1)
Oahppit nuortalašgielas/ Oppilaita koltansaamassa	0 (-2)	-	2 (+2)	27 (-3)	17 (+1)	47 (-1)
Oahppit dawisámegielas/ Oppilaita pohjoissaamassa	145 (-6)	40 (-5)	18 (-1)	194 (-36)	165 (+24)	562 (-24)
Buot oktiibuot Kaikki yhteensä	185 (-4)	40 (-5)	21 (-1)	254 (-45)	210 (+29)	710 (-26)

2. SAAMELAINEN VARHAISKASVATUS, LAPSIMÄÄRÄT VUOSINA 2012-2020, TILASTO

ÄIDINKIELISTEN LASTEN VARHAISKASVATUS

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<u>Enontekiön kunta</u>									
Päiväkoti Riekkö, ps Miessi-ryhmä, Hetta	14	13	14	12	14	13	11	8	12
Päiväkoti Lávvu, ostopalvelu Ruotsin Karesuvannosta, ps	5	6	5	7	3	5	5	1	2
Päiväkoti Touhula, Karesuvanto ps								2	2
<u>Inarin kunta</u>									
Urbi-ryhmä ps, Inarin päiväkoti	14	15	18	20	21	14	18	15	16
Násti-ryhmä ps, Ivalon päiväkoti	7	7	7	6	7	5	7	10	11
<u>Utsjoen kunta</u>									
Duottaraski-päiväkoti, Utsjoki ps	29	30	24	27	18	15	18	14	13
Gollerássi-päiväkoti, Karigasniemi ps	27	21	19	12	13	8	9	11	11
<u>Kittilän kunta</u>									
Sirkan päiväkodin pohjoiss. ryhmä							7	5	5
<u>Rovaniemen kaupunki</u>									
Beaivelottážit/ Karinrakka ps		15	20	21	19	18	9	9	6
<u>Oulun kaupunki</u>									
Mäntylä-Snellman pk pohjoiss. ryhmä Rásit		15	12	9	10	10	12	8	10
<u>Helsingin kaupunki</u>									
Troolari-päiväkodin pohjoissaamen ryhmä		2	2	2	0	1	2		
Päiväkoti Susanna / Luobmánat ps, Pasila								8	8
yhteensä	96	124	121	116	105	89	98	91	96

KULTTUURI- JA KIELIPESÄT

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Inarinsaamen kieli</i>									
Piervâl, Inari	11	8	6	7	8	8	7	8	8
Kuáti, Ivalo	7	11	10	10	5	9	7	8	8
Piäju, Inari	9	9	10	10	11	11	12	8	8
yhteensä	27	28	26	27	24	28	26	24	24
<i>Koltansaamen kieli</i>									
Pe'sser, Ivalo	9	8	5	5	8	7	7	6	6
Kuusskõõss, Sevettijärvi	16	16	11	13	5	4	1	2	2
yhteensä	25	24	16	18	13	11	8	8	8
<i>Pohjoissaamen kieli</i>									
Biedju, Vuohču gilli/ Soađegilli	10	10	12	15	9	7	10	6	6
Biedju, Vuotso/Sodankylä	10	10	12	15	9	7	10	6	6
Duottaraski, Utsjoen kirkonkylä	4	5	6	6	5	4	6	4	4
Duottaraski, Karigasniemi / Utsjoki	12	12	8	6	4	4	5	3	3
Máttabiegga, Helsinki, City Sámit ry		4	7	7	10	10	11		
Kielipesä, Oulun kaupunki				3	3	5	8	7	6
Guovžabiedju, Rovaniemen kaupunki					5	9	11	9	12
Muohtačalbmi, Sodankylä kk						7	11	9	8
Duottarnásti, Hetta / Enontekiö							4		
Nuorgamin kielipesä / Utsjoen kunta							6	9	9
yhteensä	26	31	33	37	36	46	72	47	48
Kielipesien lapsimäärät koko maassa	78	83	75	82	73	85	106	79	80
VARHAISKASVATUKSEN LAPSIMÄÄRÄT YHTEENSÄ									
	174	207	196	198	178	174	204	170	176

2. SÁMI ÁRRABAJÁSGEASSIN, MÁNÁID MEARIT JAGIID 2012-2020, STATISTIHKKA

SÁMEGIELAT MÁNÁID ÁRRABAJÁSGEASSIN

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<u>Eanodaga gielda</u>									
Beaiveruoktu Riekkko, ds Miessi-joavku, Heahtta	14	13	14	12	14	13	11	8	12
Beaiveruoktu (ovdaskuvla) Lávvu, oastinbálvalus Ruota Gárasávnonis, ds	5	6	5	7	3	5	5	1	2
Beaiveruoktu Touhula, Gárasávvon, ds								2	2
<u>Anára gielda</u>									
Urbi-joavku ds, Anára beaiveruoktu	14	15	18	20	21	14	18	15	16
Násti-joavku ds, Avvila beaiveruoktu	7	7	7	6	7	5	7	10	11
<u>Ohcejoga gielda</u>									
Duottaraski-beaiveruoktu, ds Ohcejotnjálbmi	29	30	24	27	18	15	18	14	13
Gollerássi-beaiveruoktu, ds, Gáregasnjárga	27	21	19	12	13	8	9	11	11
<u>Gihttela gielda</u>									
Sirkka-gili beaiveruovttu ds joavku							7	5	5
<u>Roavvenjárgga gávpot</u>									
Beaivelottážit/ Karinrakka beaiveruoktu ds		15	20	21	19	18	9	9	6
<u>Oulu gávpot</u>									
Mäntylä-Snellman beaive- ruovttu ds joavku Rásit		15	12	9	10	10	12	8	10
<u>Helssega gávpot</u>									
Troolari-beaiveruovttu ds joavku		2	2	2	0	1	2		
Beaiveruoktu Susanna Pasilas, ds, Luopmánat								8	8
oktiibuot	96	124	121	116	105	89	98	91	96

SÁMIID KULTUR- JA GIELLABEASIT

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Anárašgiella									
Piervâl, Anár	11	8	6	7	8	8	7	8	8
Kuáti, Avvil	7	11	10	10	5	9	7	8	8
Piäju, Anár	9	9	10	10	11	11	12	8	8
oktiibuot	27	28	26	27	24	28	26	24	24
Nuortalašgiella									
Pe'sser, Avvil	9	8	5	5	8	7	7	6	6
Kuusskõõss, Čeavetjávri	16	16	11	13	5	4	1	2	2
oktiibuot	25	24	16	18	13	11	8	8	8
Davvisámegiella									
Biedju, Vuohču gilli/ Soađegilli	10	10	12	15	9	7	10	6	6
Duottaraski, Ohcejoga girkosiida	4	5	6	6	5	4	6	4	4
Duottaraski, Gáregasnjárga/ Ohcejohka	12	12	8	6	4	4	5	3	3
Máttabiegga, Helsset Pasila, City Sámit ro		4	7	7	10	10	11		
Mäntylä-Snellman giellabeassi, Oulu gávpot				3	3	5	8	7	6
Guovžabiedju, Karinrakka, Roavvenjárgga gávpot					5	9	11	9	12
Muohtačalbmi, Soađegili girkosiida						7	11	9	8
Duottarnásti, Heahtá / Eanodaga giella							4		
Njuorggáma giellabeassi, Ohcejoga giella							6	9	9
oktiibuot	26	31	33	37	36	46	72	47	48
Giellabeassemánát oktiibuot olles riikkas	78	83	75	82	73	85	106	79	80
SÁMI ÁRRABAJÁSGEASSIMA MÁNNÁLOHKU OKTIIBUOT									
	174	207	196	198	178	174	204	170	176

Aluehallintovirasto

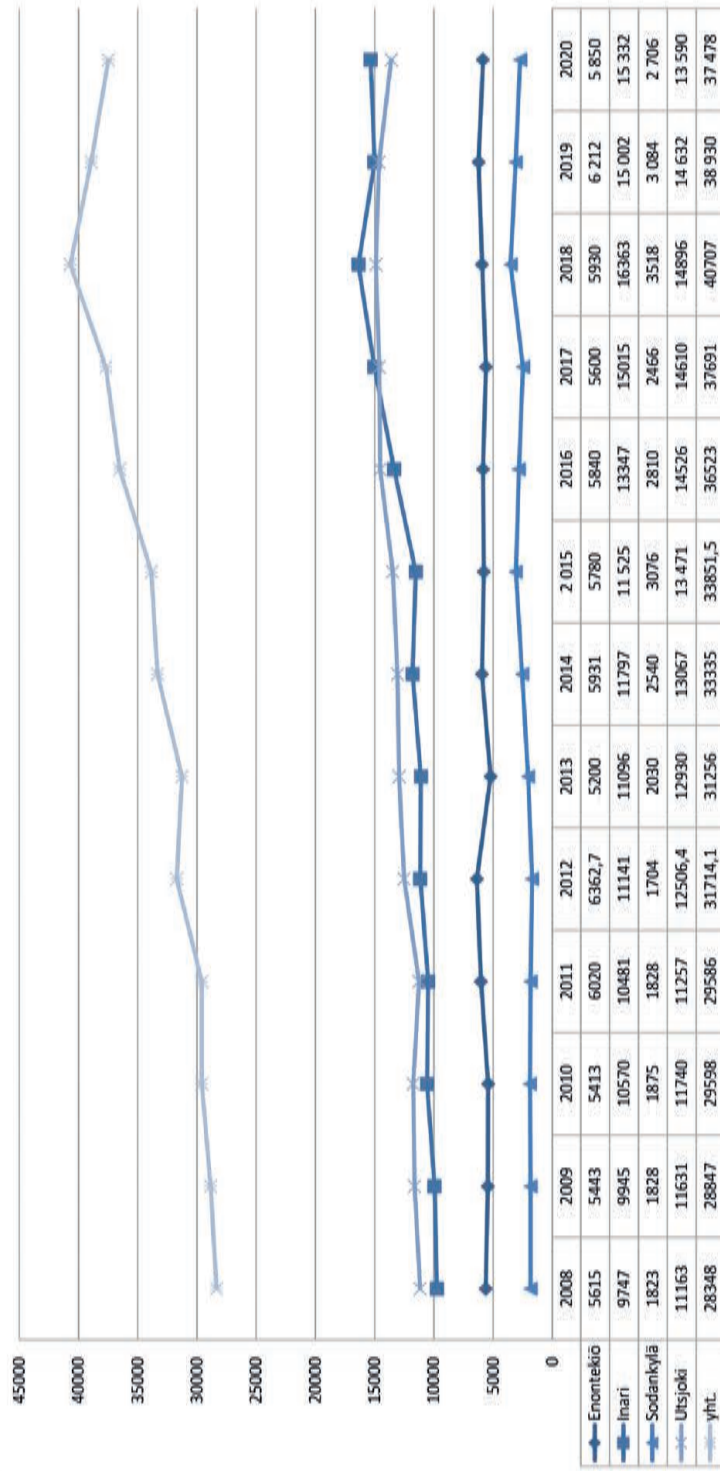
Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen valtionavustukset 2008 -2020

Saamelaisalue

98

Valtionavustus 2008 -2020 tunnit, vuosi 2020 ennakko

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
■ Enontekiö	295 854	317 381	322 506	366 437	375 781	313 924	364 282	355 007	302 800	338 744	332 741	364 487	338 305
■ Iinari	513 569	579 892	629 760	637 978	657 987	669 865	724 571	721 132	697 301	908 257	882 664	880 167	886 649
■ Sodankylä	96 053	106 590	111 712	111 270	100 638	122 551	156 006	188 927	175 047	149 168	199 876	180 938	158 488
■ Utsjoki	588 178	678 203	699 469	685 213	738 627	780 584	802 575	827 388	884 570	883 758	865 010	858 459 44	785 909
■ Yht.	1 493 654	1 682 066	1 763 447	1 800 898	1 873 033	1 886 924	2 047 434	2 092 454	2 059 718	2 279 927	2 280 291	2 284 052	2 167 351